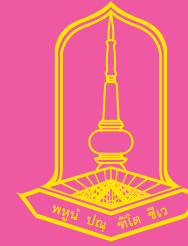

Volume 38 Number 2 March - April 2019

Consumer Protection in Unfair Contract Issues Case Study: Life Insurance <i>Jirasuda Chaiyatam</i>	1
Analysis of Community Readiness Model: Complementary Approach of Adolescent Mother Pregnancies in Lop Buri Province <i>Chonnabot Bualuang, Yanan Chai-ardhan</i>	11
Management of a Logistics System at Community Enterprises: A Case Study of Organic Jasmine Rice Communities in Surin Province <i>Chonnatcha Kungwansupaphan, Pennarumon Chara</i>	22
Construction of a Civil Society Organization Network at District Level. A Case Study of Yang Si Surat District, Maha Sarakham Province. <i>Chawalit Tippamom, Thanapauge Chamaratana</i>	35
Class Action Civil Lawsuits by Victims in Thailand <i>Dauenden Nakseeharach</i>	47
Expectations of Entrepreneurs in Kanchanaburi Province Towards Kanchanaburi Rajabhat University as a Local University <i>Nirut Jorncharoen</i>	59
Investment Strategies for Planning a Retirement Portfolio <i>Pusadee Pornkasemsart, Benjalux Sakunasingha</i>	73
Factors Affecting Career Decisions in Bachelor Programs of Mahasarakham University. <i>Phanuwat Sawangsang</i>	84
The Development of Programmed Instruction by Using “Phaya” to Support the Character of Learners Along 12 Basic Morals in Learning on the Topic “Buddhism” in Social Studies, Religion and Culture Department of Prathom Suksa <i>Maliwan Khejonsart</i>	93
A Model of Active Learning-Based Instructional Management to Enhance Physical Education Students’ Learning Management Skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang <i>Tanthip Khuana, Khwanchai Khuana, Saowapaa Niruttiwat</i>	108

ปีที่ 38 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2562

ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ศึกษากรณีการทำประกันชีวิต <i>จิรสุดา ไชยทุม</i>	1
ความพร้อมของชุมชนในการจัดการปัญหาการค้าวัยรุ่น กรณีศึกษา : ชุมชนจังหวัดลพบุรี <i>ชนบท บัวหลวง, ญานันท์ ใจอาจหาญ</i>	11
การจัดการระบบโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ <i>ชนม์ฉวีสุชา กังวานศุกพันธ์, เพ็ญนฤมล จระ</i>	22
การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับอำเภอ กรณีศึกษาอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม <i>ชวลิต ทิพม่อม, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์</i>	35
การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งกรณีผู้เสียหายหลายรายในประเทศไทย <i>เดือนเด่น นาคสีทราช</i>	47
ความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น <i>นิรุทธ์ จรเจริญ</i>	59
กลยุทธ์การลงทุนเพื่อจัดพอร์ตโฟลิโอสำหรับการวางแผนเกษียณอายุ <i>ณัฐดี พรเกษมศาสตร์, เบญจลักษณ์ ศกุนะสิงห์</i>	73
ปัจจัยที่มีผลในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 <i>ภาณุวัฒน์ สว่างแสง</i>	84
การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ “ผญา” เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามคำนิยามหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา <i>มลิวรรณ เขจรศาสตร์</i>	93
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง <i>ธารทิพย์ ช้วนนา, ชวีณัฐย์ ช้วนนา, เสาวภา นิรุตติวัฒน์</i>	108

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 38 ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน พ.ศ.2562

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่นำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind (ผู้พิจารณา 2 คน) หรือ Triple Blind (ผู้พิจารณา 3 คน) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา	อธิการบดี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรสิทธิ์ชกร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ น้อยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน ริงคกุลนุวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิฤกษ์ศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกฤษดิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศารัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุดี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เจียมศรีพงษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ พิทักษ์โสภณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วนิช นีรันทรานนท์	สถาบันการพลศึกษา
รองศาสตราจารย์ยงยุทธ ชูแฉ่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์สิทธิพร ภิรมย์รื่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธ์านนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.ดร.เกษมศักดิ์ โชติชาครพันธ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมินทร เบ้าธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Mr.Paul Dulfer	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เลขานุการ

ฉวีวรรณ อรรถเศรษฐัง

ผู้ช่วยเลขานุการ

จิรารัตน์ ภูสิทธิ์ พัทตร์วิไล รุ่งวิสัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โทรศัพท์ 0-4375-4321 ต่อ 1754 หรือ 0-4375-4416

ราคาปก 60 บาท

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม

กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

ตำบลขามเือง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

ราคาสมาชิก ราย 1 ปี 240 บาท

ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน

ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม

ราย 2 ปี 480 บาท

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562

บทบรรณาธิการ

สวัสดีครับ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับที่ 2 ประจำปี 2562 ฉบับนี้ยังเข้มข้นด้วยเนื้อหาและสาระทางวิชาการ ทุกบทความวิจัยและบทความวิชาการได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการ เพื่อให้วารสารเป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นในวงการวิชาการ

ในการจัดทำวารสารทางวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่คัดเลือกนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ โดยบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่ถูกคัดเลือกตีพิมพ์จะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับสาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ท่านเหล่านี้ได้สละเวลาอันมีค่าในการช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็น อย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ (1) ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (2) ความพร้อมของชุมชนในการจัดการปัญหามารดาวัยรุ่น (3) การจัดการระบบโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชน (4) การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับอำเภอ (5) การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่ง (6) ความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (7) กลยุทธ์การลงทุนเพื่อจัดพอร์ตโฟลิโอสำหรับการวางแผนเกษียณอายุ (8) ปัจจัยที่มีผลในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (9) การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปโดยใช้ “ผญา” เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนตามค่านิยมหลัก 12 ประการ และ (10) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยินดีต้อนรับสำหรับบรรดานักวิชาการและนิสิตนักศึกษาที่ต้องการนำเสนอผลงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความทั่วไป หรือบทความสั้นๆ ทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม กองบรรณาธิการยินดีต้อนรับ เปิดกว้าง และพร้อมรับต้นฉบับของท่านตลอดเวลา ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากทำวารสารแต่ละฉบับ ส่งมาให้ยังกองบรรณาธิการโดยไว หัวข้อเรื่องและประเด็นนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และอื่นๆ กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดการเปิดกว้างด้านเนื้อหาและสาระที่จะบรรจุในวารสารและเพื่อให้ครอบคลุมทุกสาขาและวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้เป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับในวงการวิชาการอยู่เสมอและต่อเนื่อง

รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรลภัสสรกร
บรรณาธิการ

สารบัญ

ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ศึกษากรณีการทำประกันชีวิต จิรสุดา ไชยขุม.....	1
ความพร้อมของชุมชนในการจัดการปัญหามารดาวัยรุ่น กรณีศึกษา : ชุมชนจังหวัดลพบุรี ชนบท บัวหลวง, ญาณันท์ ใจอาจหาญ	11
การจัดการระบบโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ ชนม์ณัฐชา กังวานศุภพันธ์, เพ็ญนฤมล จະระ.....	22
การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับอำเภอ กรณีศึกษาอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ชวลิต ทิพม่อม, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์.....	35
การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งกรณีผู้เสียหายหลายรายในประเทศไทย เดือนเด่น นาคสีหราช.....	47
ความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น นิรุตต์ จรเจริญ	59
กลยุทธ์การลงทุนเพื่อจัดพอร์ตโฟลิโอสำหรับการวางแผนเกษียณอายุ มุสดี พรเกษมศาสตร์, เบญจลักษณ์ ศกุนะสิงห์.....	73
ปัจจัยที่มีผลในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ภาณุวัฒน์ สว่างแสง.....	84
การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ “ผญา” เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา มลิวรรณ เขจรศาสตร์.....	93
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง ธารทิพย์ ขั้วนา, ขวัญชัย ขั้วนา, เสาวภา นิรุตติวัฒน์.....	108

Contents

Consumer Protection in Unfair Contract Issues Case Study: Life Insurance <i>Jirasuda Chaiyatum</i>	1
Analysis of Community Readiness Model: Complementary Approach of Adolescent Mother Pregnancies in Lop Buri Province <i>Chonnabot Bualuang, Yanan Chai-ardhan</i>	11
Management of a Logistics System at Community Enterprises: A Case Study of Organic Jasmine Rice Communities in Surin Province <i>Chonnatcha Kungwansupaphan, Pennarumon Chara</i>	22
Construction of a Civil Society Organization Network at District Level. A Case Study of Yang Si Surat District, Maha Sarakham Province. <i>Chawalit Tippamom, Thanapauge Chamaratana</i>	35
Class Action Civil Lawsuits by Victims in Thailand <i>Dauenden Nakseeharach</i>	47
Expectations of Entrepreneurs in Kanchanaburi Province Towards Kanchanaburi Rajabhat University as a Local University <i>Nirut Jorncharoen</i>	59
Investment Strategies for Planning a Retirement Portfolio <i>Pusadee Pornkasemsart, Benjalux Sakunasingha</i>	73
Factors Affecting Career Decisions in Bachelor Programs of Mahasarakham University. <i>Phanuwat Sawangsang</i>	84
The Development of Programmed Instruction by Using “Phaya” to Support the Character of Learners Along 12 Basic Morals in Learning on the Topic “Buddhism” in Social Studies, Religion and Culture Department of Prathom Suksa <i>Maliwan Khejonsart</i>	93
A Model of Active Learning-Based Instructional Management to Enhance Physical Education Students’ Learning Management Skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang <i>Tanthip Khuana, Khwanchai Khuana, Saowapaa Niruttiwat</i>	108

ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ศึกษากรณีการทำประกันชีวิต

Consumer Protection in Unfair Contract Issues Case Study: Life Insurance

จรัสดา ไชยทุม¹

Jirasuda Chaiyatum¹

Received: 3 May 2018

Revised: 29 June 2018

Accepted: 19 July 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทำประกันชีวิตในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า สัญญาประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันทำกับบริษัทประกันชีวิตนั้นมีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป ที่ฝ่ายผู้ประกอบการเป็นฝ่ายจัดทำขึ้นครั้งละจำนวนมากเพื่อนำออกใช้กับผู้บริโภคโดยอาศัยผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเป็นผู้ร่างขึ้นเป็นเหตุให้ผู้บริโภคเสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคมิได้มีส่วนร่วมในการกำหนดข้อสัญญา หากแต่เป็นฝ่ายที่ผู้ประกอบการที่มีความเหนือกว่า ทั้งในด้านวิชาชีพและด้านกฎหมายในการร่างสัญญานั้นๆ ขึ้นฝ่ายเดียวผู้ประกอบการจึงเป็นฝ่ายที่ได้เปรียบผู้บริโภค ก่อให้เกิดสัญญาที่ไม่เป็นธรรม อันมีข้อกำหนดในสัญญาที่หลีกเลี่ยงและไม่ปฏิบัติตามสัญญา เช่น ปัญหาข้อยกเว้นความรับผิดชอบของสัญญา ปัญหาการประวิงค่าสินไหมทดแทน ปัญหาเงื่อนไขความรับผิดชอบ และการสิ้นสุดของสัญญา เป็นต้น กฎหมายควบคุมธุรกิจประกันชีวิตที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวยังมีได้กำหนดแนวทางหรือขอบเขตการให้ความเห็นชอบของนายทะเบียน ประกอบกับเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ระดับล่างยังขาดความรู้ความชำนาญในการตรวจสอบข้อสัญญาเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการธุรกิจประกันชีวิตอาศัยช่องว่างนี้ ร่างข้อสัญญาที่มีลักษณะเอาเปรียบผู้บริโภคไว้ในสัญญา เช่น กำหนดให้ผู้เอาประกันชีวิตต้องชำระเงินตามระยะเวลาที่กำหนด หากไม่ชำระยอมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาทันที ข้อสัญญาที่ให้ผู้เอาประกันชีวิตต้องแจ้งเหตุภายใน 15 วัน มิฉะนั้นไม่รับผิดชอบ หรือในกรณีที่มีการประวิงในการจ่ายค่าสินไหมทดแทนก็ได้กำหนดให้เรียกเบี้ยปรับ ซึ่งเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคเกินสมควร อันถือได้ว่าเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

แม้ปัจจุบันมีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ทำหน้าที่ควบคุมคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองทางด้านสัญญาให้เกิดความเป็นธรรม แต่กฎหมายดังกล่าวคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 ยังให้การ

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ Lecturer, Department of Law, Faculty of Law, Rajabhat Mahasarakham University

คุ้มครองไม่ทั่วถึง จึงเห็นสมควรเสนอให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาพิจารณากำหนดให้สัญญาประกันชีวิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต่อไป

คำสำคัญ : ปัญหาทางกฎหมาย, ผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

Abstract

Consumer protection law is frequently cited in courtrooms when opposing litigants reach legal impasse. This study presents a scenario whereby existing consumer protection law could be modified to change sections currently unfavorable to potential consumers of life insurance policies. Thirty participants, living in Mahasarakhm province and familiar with life insurance policies were interviewed. The study found that a life insurance contract, issued through a Life Insurance Company, is considered an “instant contract” created by experienced individuals, who, along with a legal expert, carefully, over a period of time, prepared documents that place the consumer, who did not participate in shaping the document, at a disadvantage resulting in an unfair contract. Some instant contracts have covenants that void or do not comply with the contract itself, for example: the responsibility exception, problem of dilatory compensation, responsibility condition, and the problem of due contract. The Life Insurance Business Control Act does not provide adequate support for the consumer because it has not determined a suitable guideline or scope with respect to the approval of a registrar. Moreover, most of the officers are lower level officers who lack specific knowledge about contract terms. This is the loophole that the life insurance entrepreneur uses for drafting an unfair contract. Examples of loopholes include: the assured having to make a payment on a due date. If the assured fails to make the payment, the contract can be terminated immediately. In another instance, contract termination can be made within 15 days. The 15 day rule is unclear and exploits consumers unreasonably. It is an unfair contract according to the Unfair Contract terms Act B.E. 2540 (1997)

Currently, The Office of The Consumer Protection Board (OCPB) provides protection, especially fair contract protection, but the law itself is from the Consumer Protection Act B.E.2522, which has been edited by the Consumer Protection Act (Second Edition) B.E. 2541 and thus does not cover this matter thoroughly. In accordance with the findings in this report, it would be proper to proffer the contracting board to consider defining a life insurance contract as a controlled contract.

Keywords: Legal Issues ,Consumer Protection in Unfair Contract

บทนำ

ธุรกิจประกันภัยมีความสำคัญต่อประชาชนที่สามารถสร้างหลักประกันยามเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพ รวมถึงชราภาพ และการสูญเสียชีวิตและต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มีหน้าที่ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การให้ความคุ้มครอง การออมทรัพย์ และการลงทุน ดังนั้นจึงสามารถระดมเงินออมเพื่อการลงทุนได้อย่างมหาศาลในรูปของเบี้ยประกัน (Premium) รวมทั้งยังสร้างอาชีพให้แก่ผู้ที่เป็นตัวแทนหรือนายหน้าประกันภัยและยังเป็นการช่วยลดภาระด้านงบประมาณในการจัดหางบสวัสดิการสังคมของรัฐบาลอีกด้วย ดังนั้น การดำเนินงานของธุรกิจประกันชีวิตจะต้องมีความมั่นคงในฐานะทางการเงิน เพราะผลของการเปลี่ยนแปลงย่อมกระทบต่อประชาชนสังคมและประเทศชาติ

ส่วนการเติบโตที่ได้ผลกำไรแบบผิดปกติกว่าประเทศอื่น ๆ ในโลกของบริษัทประกันภัยส่วนหนึ่งจะมาจากเหตุที่มีการกล่าวหาว่าบริษัทประกันภัยเหล่านั้นมักปฏิบัติเสกการจ่ายเงินให้กับผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์โดยใช้ข้ออ้างต่าง ๆ ที่จะไม่ปฏิบัติตามกรรมธรรม์ประกันภัยและไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ปรากฏเป็นข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานยืนยันที่พิสูจน์ความจริงในเรื่องนี้ได้ ถึงแม้ว่าบริษัทประกันชีวิตภัยจะอยู่ในความควบคุมของพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ ประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 และมีคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) กำกับและควบคุมการดำเนินการ ก็เชื่อว่าปัญหาดังกล่าวจะหมดไปเนื่องจากว่าเกี่ยวพันถึงผลประโยชน์เป็นจำนวนมาก และในบริบทของประเทศไทยที่มีการทุจริต คอร์รัปชันกันเป็นวงกว้าง โดยผู้ที่มีฐานะทางการเงินดีก็มักใช้ความได้เปรียบในส่วนนี้เข้ามาเอารัด เอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่า ซึ่งจะเห็นได้จากการเติบโตของธุรกิจประกันภัยที่มีอัตราการของผล

กำไรที่สูงมาก จนถึงบริษัทแห่งหนึ่งที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ในภาวะล้มละลาย แต่สาขาที่อยู่ในประเทศไทยกลับมีผลประกอบการที่ดีที่สุดในโลก

การประกันภัยเป็นการทำธุรกิจที่มีสัญญาหรือกรรมธรรม์ประกันภัยที่กฎหมายยอมรับและรับบังคับคดีให้มีข้อความต่าง ๆ ในการทำสัญญาผูกพันให้มีผลทางกฎหมายและต้องปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ ประกอบด้วย 1) หลักส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย (Principle of Insurable Interest) 2) หลักความสุจริตต่อกันอย่างยิ่ง (Utmost Good Faith) 3) หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity) 4) หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation) 5) หลักการเฉลี่ย (Principle of Contribution) และ 6) หลักสาเหตุใกล้ชิด (Principle of Proximate Cause) โดยหลักสำคัญที่สุดของการประกันภัย ตามกฎหมายนั้น ผู้เอาประกันภัยจะมีกรรมสิทธิ์ ที่เป็นสิทธิประโยชน์หรือความรับผิดชอบตามกฎหมายในวัตถุหรือเหตุที่เอาประกันภัยในขณะที่ทำสัญญาประกันภัย โดยถือหลักว่าการประกันภัยเป็นการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความระมัดระวังและป้องกันทรัพย์สินหรือสิ่งของที่เอาประกันไว้ไม่ให้เกิดความเสียหายโดยง่าย ทั้งยังมีให้ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหากำไรจากการเกิดเหตุร้ายนั้นหรือต้องการให้เกิดภัยกับทรัพย์สินนั้นด้วยเจตนาเพื่อที่จะได้รับประโยชน์จากสัญญาประกันภัยได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสียซึ่งมิใช่ผู้ที่ตกอยู่ในความเสี่ยงภัยจึงไม่อาจทำประกันภัยได้

แต่ในปัจจุบันยังมีกฎหมายบางส่วนที่เปิดโอกาสให้บริษัทประกันภัยสามารถตีความในการจ่ายผลประโยชน์ได้ ซึ่งได้สร้างความเสียหายให้กับผู้เอาประกันจากการที่ไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือถูกจ่ายเบี้ยให้มีมูลค่าไม่ทันกาล รวมทั้งยังมีการเจรจาต่อรองเพื่อไม่ให้ต้องจ่ายครบตามจำนวนอีกด้วย เช่นตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติไว้เป็นหลัก

ทั่วไปว่า บุคคลทุกคนต้องกระทำการโดยสุจริต (Good Faith) ไม่เอาไรต์เอาเปรียบซึ่งกันและกัน โดยผู้เอาประกันภัยจะเป็นผู้รู้ข้อความจริงเกี่ยวกับการเสี่ยงภัยแต่เพียงฝ่ายเดียว จึงต้องมีความสุจริตอย่างยิ่งต่อผู้รับประกันหากผู้เอาประกันหนึ่งเสีย ไม่เปิดเผยข้อความจริงอาจเป็นเหตุฉ้อโกงใจให้ผู้รับประกันชีวิตให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นหรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาได้ หรือหากเข้าทำสัญญา เนื่องจากการแกล้งเท็จก็จะส่งผลให้สัญญานั้นตกเป็นโมฆียะ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 865 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ภายหลังจากเกิดข้อพิพาทขึ้นแล้วทำให้เกิดความล่าช้าในการที่ผู้เอาประกันชีวิตไม่สามารถได้รับความเยียวยาได้ทันที เพื่อให้ผู้เอาประกันชีวิตได้รับความคุ้มครองมากที่สุดและทำให้เกิดความเป็นธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการทำสัญญาประกันชีวิตในข้อสัญญาที่ไม่ธรรม
2. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการแนวความคิดและทฤษฎีในการทำสัญญาประกันชีวิตพร้อมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าทำสัญญาประกันชีวิต
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมที่เกิดจากการทำสัญญาประกันชีวิต
5. เพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมใช้แก้ไขกฎหมายและเพิ่มเติมกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคต่อไป

สมมุติฐานการวิจัย

สัญญาประกันชีวิตที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูปซึ่งก่อให้เกิดความไม่

เป็นธรรม เนื่องจากผู้เอาประกันภัยอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะไม่มีอำนาจต่อรองเงื่อนไขในการทำสัญญา ซึ่งขัดต่อหลักความเสมอภาคในการเข้าทำสัญญา หากมีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมสัญญาเพื่อให้สัญญามีความชัดเจนและไม่เป็นธรรม กรณีดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่ต้องแก้ไขปรับปรุง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเกี่ยวกับ ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต ศึกษาประวัติ ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กฎหมายต่างๆ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ที่เป็นทั้งกฎหมายไทยและต่างประเทศถึงหลักเกณฑ์สำคัญต่างๆ ในสัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

โดยมุ่งเน้นถึงการศึกษาและวิเคราะห์ข้อเท็จจริงของตาม ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน และในอดีตที่ผ่านมาว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรกับปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิตเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะแก้ไขปรับปรุง ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต ประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 เอกสารและหลักการเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำพิพากษาของศาล วารสาร บทความ รายงานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์

วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม บันทึกการประชุม เอกสารประกอบการประชุม และเอกสารอื่นๆ ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

2.2 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทำประกันชีวิตในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2559 – กันยายน 2560

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การวิจัย ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากหนังสือกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ คำพิพากษาของศาล วารสาร บทความ รายงานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม บันทึกการประชุม เอกสารประกอบการประชุม และเอกสารอื่นๆ ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างฐานความรู้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบและประมวลผลต่อไป

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เป็นเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลกับผู้ทำประกันชีวิตในเรื่องที่ทำวิจัย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นในทุกแง่มุม โดยที่ผู้สัมภาษณ์สามารถติดตามซักไซ้ไล่เรียงรายละเอียดปลีกย่อยที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาทำให้ได้ข้อมูล

และข้อเท็จจริงที่ลึกและกว้างในเรื่องนั้นๆ รายละเอียดของการดำเนินการ

1.1 ประชากรในการสัมภาษณ์เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัย โดยประชากรกลุ่มเป้าหมายกำหนดจากผู้ทำประกันชีวิตในเรื่องที่ทำวิจัยโดยให้บุคคลดังกล่าวได้ตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นทุกประเด็นของปัญหา อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน ซึ่งผู้วิจัยสามารถซักถามข้อเท็จจริงและรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญและน่าสนใจอย่างใกล้ชิด โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกแยก ได้ดังนี้

2.1 วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย

2.1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยวิธีการสนทนาแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตปฏิบัติการของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคำถามที่ได้สังเคราะห์มาจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรวิจัยและประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น

2.1.2 การติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยใช้วิธีการหาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดหรือตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวก พร้อมทั้งแนบหนังสือรับรองการเป็นนักศึกษาโครงการปริญญา ดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ไปยื่นด้วยตนเองเพื่อเป็นการแนะนำตัวเองและแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.1.3 ระยะเวลาของการสัมภาษณ์เชิงลึกประมาณ 1 ชั่วโมง

2.2 ประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกมีดังนี้ คือ

2.2.1 สภาพปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรม
ศึกษากรณีการทำประกันชีวิต

2.2.2 หลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต

2.2.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อควบคุมกำกับดูแลทำประกันชีวิตในปัจจุบันที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อปรับใช้ในกฎหมายไทย

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงโดยขออนุญาตการบันทึกเสียงจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนล่วงหน้า ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลผลการวิจัยเอกสารจะนำมาศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสังเคราะห์หารูปแบบและปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิจัยเอกสารจะนำมาศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสังเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต ผลการวิจัย พบว่า

ปัญหาขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการประกันชีวิต และผู้บริโภคในฐานะผู้เอาประกันชีวิตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่หมดสิ้นไป และมีแต่

จะทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะปัจจุบันนี้ประชาชนต้องอยู่ในภาวะเสี่ยงภัยในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นทางด้านอุบัติเหตุ อาชญากรรมและภัยทางธรรมชาติ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญาประกันชีวิตและการตีความสัญญาประกันชีวิตว่ากรมธรรม์ครอบคลุมแค่ไหนเพียงไร ซึ่งผู้เขียนก็ได้ทำการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา ก็พบว่าส่วนหนึ่งมาจากสัญญาที่ผู้ประกอบการประกันชีวิตทำกับผู้บริโภคมีเนื้อหาไม่เป็นธรรม ซึ่งผู้ประกอบการอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายและทางด้านสัญญา เป็นฝ่ายร่างข้อสัญญาและกำหนดเนื้อหาสาระของสัญญาไว้ล่วงหน้า ถือได้ว่าเป็นรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูปที่มีลักษณะเอาเปรียบผู้บริโภค ตามหลักกฎหมายในเรื่องของความเสมอภาคในการเข้าทำสัญญาโดยที่ผู้บริโภคในฐานะผู้เอาประกันชีวิตไม่มีอำนาจต่อรองขอปรับเปลี่ยนข้อสัญญาได้

ในอดีตก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ประกาศใช้ปัญหาขัดแย้งในลักษณะนี้เมื่อขึ้นสู่ศาล ศาลมักจะพิจารณาโดยอ้างอิงหลักเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา และเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา ซึ่งแสดงถึงนโยบายของรัฐที่จะไม่แทรกแซงกิจการของเอกชน ต่อมาเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทีไปอย่างรวดเร็ว สภาพของสัญญาที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเช่นกัน ซึ่งมีลักษณะเอาเปรียบผู้บริโภคมากขึ้น เนื่องจากสัญญานั้นเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน มีความได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างมาก ทำให้มีผลกระทบต่อส่วนรวมในสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งในต่างประเทศเช่น ประเทศอังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ต่างก็ประสบกับปัญหาลักษณะเดียวกันนี้มาแล้วเช่นกันจากการใช้หลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้นก่อให้เกิดช่องว่างโดยกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถป้องกัน

คุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า หรือผู้บริโภคได้ ทำให้มีการปฏิเสธหลักเรื่องเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา และจำเป็นต้องหาทฤษฎีใหม่มาคุ้มครองผู้บริโภค จนในที่สุดนานาประเทศที่ประสบปัญหาเหล่านี้ก็ได้หาวิธีแก้ไขโดยบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อหาทางเยียวยาและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน ซึ่งประเทศไทยก็ได้ออกกฎหมายมาคุ้มครองคือพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และ ก็มีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 กำหนดสิทธิของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นคือ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา และกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาขึ้นซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาในอนาคต โดยมีการให้ใช้ข้อสัญญาที่จำเป็นซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการเกินสมควรและห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ถือได้ว่าเป็นมาตรการในการป้องกัน ซึ่งแตกต่างกันกับของศาลที่เป็นมาตรการในการแก้ไขเยียวยาเพื่อบรรเทาผลร้ายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงเป็นกฎหมายที่ออกมาคุ้มครองปัญหาที่ต้นเหตุ

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการร้องเรียนเรื่องของความไม่เป็นธรรม ในด้านสัญญาประกันชีวิตที่เกิดขึ้น ที่มีการร้องเรียนไปยังสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้ส่งเรื่องไปกรมการประกันชีวิตพิจารณา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาที่ไม่เป็นธรรมศึกษากรณีการทำประกันชีวิต มีประเด็นที่น่าอภิปรายดังนี้

สัญญาประกันชีวิตที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูปซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม เนื่องจากผู้เอาประกันภัยอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะไม่มีอำนาจต่อรองเงื่อนไขในการทำสัญญา ซึ่งขัดต่อหลักความเสมอภาคในการเข้าทำสัญญา หากมีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมสัญญาเพื่อให้สัญญามีความชัดเจนและไม่เป็นธรรม กรณีดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่ต้องแก้ไขปรับปรุง

สำหรับหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยนั้น มีบทบัญญัติที่อาจ นำมาใช้เยียวยาแก้ไขความไม่เป็นธรรมในการทำสัญญาได้หลายเรื่อง เช่น 1) หลักสุจริต ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” คำว่า “สุจริต” ในมาตรา 5 มีความหมายโดยหมายถึง “ความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ” ซึ่งบุคคลจะต้องมีต่อกันในกรณีต่างๆ เป็นการกำหนดให้บุคคลต้องประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ การกระทำใดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความซื่อสัตย์และความไว้วางใจย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่สุจริต ในทางกฎหมาย การใช้สิทธิโดยสุจริตแบ่งได้ 2 กรณี คือ การใช้สิทธิโดย สุจริตทั่วไป และการใช้สิทธิโดยสุจริตเฉพาะเรื่อง สำหรับการใช้สิทธิโดยสุจริตทั่วไป นั้นมีความหมาย กว้างกว่าในกรณีความสุจริตเฉพาะเรื่องโดยหมายถึง “ความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ” ซึ่งบุคคล จะต้องมีต่อกัน มีความหมายกว้างมากเป็นการกำหนดให้บุคคลต้องประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความ ซื่อสัตย์และความไว้วางใจ การกระทำใดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความ

ข้อสัญญาและความไว้วางใจย่อมถือ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่สุจริตซึ่งศาลจะไม่รับรองและไม่รับบังคับให้ ส่วนการใช้สิทธิโดยสุจริต เฉพาะเรื่อง หมายถึง ความไม่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้องกับหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การรับโอนทรัพย์สินไว้โดยไม่ทราบข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง มีการคบคิดฉ้อฉลหรือแสดงเจตนาหลอกลวงกันในระหว่างคู่สัญญาคนก่อนๆ ก็ดี ถือเป็นการกระทำโดยสุจริต

2) หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 ซึ่งบัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็น โฆษะ” เป็นบทบัญญัติที่จำกัดขอบเขตของเสรีภาพในการแสดงเจตนา บุคคลจะกำหนดเจตนาหรือ ข้อสัญญาให้มีวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อหลักความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชนไม่ได้ ซึ่งศาลสามารถปฏิเสธการมีผลบังคับของสัญญาที่เอาผิดเอา เปรียบกันหรือสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ให้มีผลขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ถึงขนาดที่ให้สัญญาเป็นโฆษะได้ หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นหลักที่มี ความหมายกว้างมากและเป็นการยากที่จะจำกัดความหมายตายตัวลงไป เพราะอาจมีการเปลี่ยนแปลง ตามยุคสมัยและมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ซึ่งในหลายประเทศมักกำหนดหลักความสงบ เรียบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนในลักษณะที่มีความยืดหยุ่น และมอบให้เป็นหน้าที่ของศาลในการใช้ดุลยพินิจว่าการใดขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นที่ไป

ข้อเสนอแนะ

สัญญาประกันชีวิต ในปัจจุบันนี้ถือได้ว่าเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ เนื่องจากวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้ประชาชนมีความเสี่ยงภัยมากขึ้น ภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการทำสัญญาประกันชีวิตมากขึ้น เห็นได้ชัดจากการทำสัญญาประกันชีวิต

เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเกิดจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีหรือจากภัยธรรมชาติ ที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้น เช่น ภัยไถ่น้ำ หรือภัยธรรมชาติพิบัติต่างๆ รัฐจึงควรมหามาตรการมารองรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากกรณีที่มีข้อพิพาทระหว่างผู้เอาประกันชีวิตและผู้รับประกันชีวิตในด้านสัญญาที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ทั้งยังเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการบังคับใช้ของสัญญาประกันชีวิต และเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตได้อย่างทันท่วงทีที่เกิดขึ้นความเสียหายจากทรัพย์สินที่เอาประกันชีวิต

1. ดังที่ได้ศึกษาแล้วว่าบริษัทประกันชีวิต ได้มีหน่วยงานของรัฐบาล โดยกรมการประกันชีวิต ทำหน้าที่กำกับดูแลธุรกิจประกันชีวิตให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะสัญญาไม่เป็นธรรม 2540 โดยให้นายทะเบียนมีอำนาจในการตรวจสอบกรมธรรม์ก่อนออกใช้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เอาประกันชีวิตในฐานะผู้บริโภคไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควรจากการเข้าทำสัญญาเพราะถูกผูกพันตามข้อความในสัญญาตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาปัจจุบันได้มีกฎหมายเข้ามาคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรงจากสัญญาไม่เป็นธรรมคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่ถึงการคุ้มครองผู้บริโภคในฐานะผู้เอาประกันภัย

2. เพื่อให้ผลบังคับตามกฎหมายว่าด้วยสัญญา นั้น เป็นไปอย่างสัมฤทธิ์ผล ในกรณีที่มีการกำหนดข้อสัญญาให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญา ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนข้อความที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด มาตรา 35 ตรี 35 จัตวา และ มาตรา 35 อัฐแล้ว จะพบว่ากฎหมายกำหนดแต่เพียงว่า ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาที่กฎหมายกำหนดว่าต้องใช้ หรือเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดให้มี แม้ว่าในสัญญานั้นจะไม่มีเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดก็ตาม ในกรณีที่กฎหมายห้ามใช้ข้อความใดแล้วยังปรากฏข้อความนั้นในสัญญา ให้ถือว่าสัญญานั้นไม่มีข้อความที่ต้องห้ามอยู่ในสัญญา ซึ่งการใช้คำว่าให้ถือว่า มีผลเท่ากับข้อความที่กฎหมายกำหนดห้ามกลายเป็นโมฆะ ในความเห็นของผู้เขียนการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการทำสัญญาเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง แต่การวางกลไกกฎหมายให้มีเพียงระบบป้องกันความไม่เป็นธรรมในการทำสัญญา โดยขาดผลบังคับเพื่อให้ผู้บริโภคพ้นจากภาระตามข้อผูกพันที่ไม่เป็นธรรมย่อมเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการทำสัญญาย่อมมีผลผูกพันกัน ระบบป้องกันไม่เหมาะสมกับสภาพข้อเท็จจริงแตกต่างจากการใช้กลไกกฎหมายเพื่อป้องกันในเรื่องการคุ้มครองด้านข้อความโฆษณา ฉลากหรือความปลอดภัยในการบริโภคสินค้าหรือบริการทั่วไป กลไกที่ถูกต้องในเรื่องการคุ้มครองด้านการทำ

สัญญาควรเป็นกลไกที่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคด้านการเยียวยาได้ด้วยโดยบัญญัติให้ข้อความที่ขัดต่อกฎหมายเป็นโมฆะไม่อาจบังคับกันได้

3. ปัจจุบันได้มีกฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 แก้ไขปัญหาด้านความไม่เป็นธรรมของสัญญาประกันชีวิตอยู่แล้ว แต่การบังคับใช้ในเรื่องของผลคำพิพากษานั้นสามารถบังคับได้เฉพาะคู่กรณีเท่านั้น ไม่สามารถคุ้มครองไปยังบุคคลภายนอกได้ ดังนั้นหากมีการนำกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมาใช้บังคับ จะทำให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมมากขึ้นและยังมีผลบังคับเป็นการทั่วไป ทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมที่ต้นเหตุ

จึงเห็นควรให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามามีบทบาทเพิ่มเติมมากขึ้นโดยให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาประกาศให้สัญญาประกันชีวิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาจะทำให้ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามที่ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้และได้รับความช่วยเหลือคำแนะนำจากคณาจารย์หลักสูตรสาขาวิชานิติศาสตร์ ทุกท่าน จนสามารถทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

- จิตติ ดิงศภัทย์. (2530). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- จีต เศรษฐบุตร. (2532). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและหนี้*. กรุงเทพฯ: ประชุมทองการพิมพ์.
- จำปี ไสตติพันธ์. (2542). *คำอธิบายกฎหมายนิติกรรมสัญญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จรัญ ภักดีธนากุล. (2540). *สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540*. กรุงเทพฯ: ศาลอุทธรณ์.
- ณัฐพงศ์ โปษกะบุตร. (2544). *หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ดารารพร ธีระวัฒน์. (2538). *กฎหมายสัญญา : สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม*. กรุงเทพฯ: ศาลอุทธรณ์.
- สุขุม สุภนิตย์. (2546). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: อทตยา มิเลินเนียม.
- เสาวนีย์ อัครโรจน์ และคณะ. (2547). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตรา ว่าด้วย ประณีประนอมยอมความ การพินัยข้อต่อ บัญชีเดินสะพัด ประกันภัย บรรพ 3 มาตรา 850-897*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สุดาวัชร วัฒนกุล. (2525). *ความสุจริตอย่างยิ่งของคู่สัญญาในสัญญาประกันภัย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรพล สุขพรรคนี้ย์. (2543). *คำอธิบาย กฎหมายลักษณะประกันภัย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ความพร้อมของชุมชนในการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น กรณีสึกศึกษา : ชุมชนจังหวัดลพบุรี

Analysis of Community Readiness Model: Complementary Approach of Adolescent Mother Pregnancies in Lop Buri Province

ชนบท บัวหลวง¹, ญาณันท์ ใจอาจหาญ²
Chonnabot Bualuang¹, Yanan Chai-ardhan²

Received: 3 October 2018

Revised: 15 December 2018

Accepted: 4 February 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนในการจัดการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่นจังหวัดลพบุรี โดยใช้กระบวนการ Community Readiness Model (CRM) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.ความมุ่งมั่นของชุมชน 2.ความรู้ของชุมชน 3.บรรยากาศในชุมชน 4.ผู้นำในชุมชน และ 5.ทรัพยากรในชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลสำคัญในชุมชน 22 ตำบล จำนวน 257 คน ผลการวิจัยที่สำคัญมี 3 ประการ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนมาก อายุ 50-59 ปีมากที่สุดจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมาอายุ 40-49 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 37 2) ผลการวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชน พบว่า ความมุ่งมั่น, ความรู้ของชุมชน, บรรยากาศและผู้นำ ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ย 3.22 อยู่ในระดับ คือไม่มีการดำเนินการหรือมีเพียงคนในชุมชนบางกลุ่มเท่านั้น ตลอดจนผู้นำมีความตระหนัก แต่ไม่คิดว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่จะต้องแก้ไข ส่วนด้านทรัพยากรในชุมชน มีค่าเฉลี่ยคะแนน 5.70 คะแนน อยู่ในระดับขั้นเตรียมการ โดยมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เช่น การบริจาค, เขียนนโยบาย หรือการมีอาสาสมัครในชุมชน และ 3) ผลการวิเคราะห์ตำบล ที่มีความเข้มแข็งในการจัดการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่นอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี ได้แก่ ตำบลขอนแก่นและตำบลบางงา พบว่า ค่าเฉลี่ยทั้ง 5 องค์ประกอบ อยู่ในระดับเพียง 4.18 หมายถึง มีเพียงคนในชุมชนบางกลุ่มเท่านั้นที่รู้ผลกระทบและมีการแก้ไขปัญหาเช่นเดียวกัน ซึ่งยังไม่ถึงระดับการยืนยันความสำเร็จและการเป็นเจ้าของ ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ เพื่อความยั่งยืนในการดำเนินงานของชุมชน

คำสำคัญ : ความพร้อมของชุมชน, มารดาวัยรุ่น

¹ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี

² ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี

¹ Senior Professional Level Public Health Technical Officer, Lopburi Provincial Health Office.

² Doctor of Philosophy Program, Professional Level Public Health Technical Officer, Lopburi Provincial Health Office.

Abstract

This research aimed to investigate a community's readiness to use the complementary health care approach for adolescent pregnancies. The investigation centered in Lop Buri province and used the Community Readiness Model (CRM) consisting of 5 keys dimensions; 1) community commitment, 2) community knowledge, 3) community atmosphere, 4) community leaders, and 5) community resources. The sample was composed of 257 key persons in the community leading to 3 important findings: 1) the majority of key persons were aged between 50-59 years. There were 145 people in total in this group, statistically 56 percent. Those between 40-49 years old totaled 96 people, statistically 37 percent 2) the community readiness analysis revealed that commitment, knowledge, atmosphere, and leaders averaged 3.22. The community resources group averaged 5.70. It is their task to carry on concrete processes such as donations, setting policy or working with community volunteers and 3) the sub-districts that have been showing strong complementary health care approach for at least 10 years are Chonsomboon sub-district, and Bang-gna sub-district, which have the program's 5 key dimensions average of 4.18. The overall result was considered to be invalid for confirmation of the current community status. However, this finding will be useful as a database for directing the community's future.

Keywords: Community Readiness Model, Adolescent Mother Pregnancies

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นประเด็นปัญหาที่ทุกประเทศให้ความสนใจในแต่ละปีสตรีวัยรุ่นคลอดบุตรทั่วโลก 14 ล้านคน ประมาณ 12.8 ล้านคนหรือมากกว่าร้อยละ 90 อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอัตราคลอดบุตรในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี เฉลี่ยทั่วโลกประมาณ 65 รายต่อสตรีวัยรุ่น 1,000 ราย สูงสุดในกลุ่มประเทศแถบแอฟริกา มีอัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสูงที่สุดในโลก คือ 140 รายต่อวัยรุ่น 1,000 คน ทวีปเอเชียเท่ากับ 56 ต่อวัยรุ่น 1,000 คน สำหรับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศกัมพูชา และสาธารณรัฐเมียนมาร์ มีสถิติอยู่ที่ 65 คนต่อวัยรุ่น 1,000 คน หรืออินโดนีเซียมีประชากรมากที่สุด ในภูมิภาค แต่มีสถิติเพียง 69 คนต่อวัยรุ่น 1,000 คน สำหรับสถานการณ์ของประเทศไทย

การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปีในปี 2555 พบว่า สูงถึง 74 คนต่อวัยรุ่น 1,000 คน ซึ่งเป็นตัวเลขสูงที่สุดของประเทศในทวีปเอเชียและปัจจุบันตัวเลขเพิ่มขึ้นเป็น 90 ต่อวัยรุ่น 1,000 คน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, 2555)

สถานการณ์การคลอดบุตรของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปีของประเทศไทย ในปี 2552 มีอัตราการคลอดบุตรของวัยรุ่นที่อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 787,739 คน คิดเป็นร้อยละ 13.55 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ร้อยละ 10 โดยสูงเป็นอันดับ 2 ของโลก และเป็นอันดับ 1 ของเอเชียและยังพบว่าอายุการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นไทยเริ่มตั้งครรภ์อยู่ที่ 13-15 ปี โดยอายุน้อยสุด มารดาวัยรุ่นที่มาคลอดบุตรอายุเพียง 10 ปี เท่านั้น นอกจากนี้ ข้อมูลจากงานวิจัยหลายแห่งพบว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นการตั้งครรภ์ที่

ไม่ตั้งใจ เกิดจากการไม่ได้ป้องกันเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ประกอบกับ ชุมชนและครอบครัวของสังคมไทย ถือว่าเรื่องเพศ เป็นเรื่องปกปิด ไม่ควรนำเรื่องเพศศึกษามอบรมสั่งสอนในชุมชนหรือครอบครัว ในขณะที่สภาพแวดล้อมในสังคมเต็มไปด้วยสิ่งเร้าทางเพศที่วัยรุ่นเข้าถึงได้ง่าย เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตภาพยนตร์เกมออนไลน์ ฯลฯ การตั้งครรภในวัยรุ่นก่อให้เกิดผลเสียทั้งต่อผู้ตั้งครรภ และทารกที่มารดาที่มีอายุน้อยมักประสบกับภาวะ

โลหิตจางหลังคลอด จะส่งผลให้เกิดการติดเชื้อมากขึ้นได้มากขึ้น เช่น เชื้อวัณโรค และการตั้งครรภในวัยรุ่น มักพบในมารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ และเศรษฐกิจสถานะต่ำ ทำให้มารดาส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางสังคมของบุตรในอนาคต สำหรับผลกระทบต่อทารก ทำให้คลอดก่อนกำหนด น้ำหนักน้อย และมีภาวะทุพพลภาพซึ่งการดูแลทารกกลุ่มนี้มีค่าใช้จ่ายสูง และต้องได้รับการดูแลมากกว่าปกติ อันส่งผลให้มารดาวัยรุ่นต้องเผชิญกับภาวะเครียดและซึมเศร้า นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อด้านสังคมเนื่องจากต้องเผชิญอุปสรรคในการศึกษาต่อ การถูกไล่ออกจากโรงเรียนพบว่าอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคันสูงถึงร้อยละ 14 หรือ 19,178 คนในจำนวน 135,342 คนต่อปี รวมทั้งการไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆ และการถูกตีตราทางสังคม ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการตั้งครรภและการเลี้ยงดูบุตรของวัยรุ่น ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2552)

จังหวัดลพบุรี เป็นจังหวัดที่มีอัตราการตั้งครรภของมารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตรใน 10 จังหวัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของประเทศ โดยปี 2551 พบมารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตร จำนวน 1,286 คน คิดเป็นร้อยละ 16.49 อยู่ในอันดับ 8 ของประเทศ และในปี 2552 มารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตร จำนวน 1,441 คน คิดเป็นร้อยละ 18.56 เป็นอันดับที่ 5 ของ

ประเทศ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554) ดังนั้น การหาทางออกของปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ของภาคีเครือข่าย และแม้ว่าในปัจจุบันผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะหันมาให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภไม่พร้อมในวัยรุ่นโดยการให้ความรู้ สร้างความตระหนักแก่กลุ่มเสี่ยง สร้างบุคลากรและพัฒนาศักยภาพแกนนำในการมีส่วนร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่า เนื่องจากสถานการณ์เหล่านี้ ยังทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทุกสถาบันในสังคมไทย โดยเฉพาะท้องถื่นซึ่งเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภในวัยรุ่น รวมถึงการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการลดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่น (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2558)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความพร้อมของชุมชนในการจัดการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่น เพื่อมุ่งศึกษาการวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาเท่านั้น ว่ามีองค์ประกอบใดบ้างที่เป็นตัวกำหนด ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความรู้ของชุมชนในปัญหาของพื้นที่ (Community Knowledge) 2) ความมุ่งมั่นของชุมชน (Community Knowledge of Efforts) 3) บรรยากาศการมีส่วนร่วม ความกระตือรือร้นของชุมชน (Community Climate) 4) ภาวะผู้นำในชุมชน (Leadership) และ 5) ทรัพยากรในชุมชน (Resources) (Colorado State university, 2014:1)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชน ในการจัดการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่นจังหวัดลพบุรี

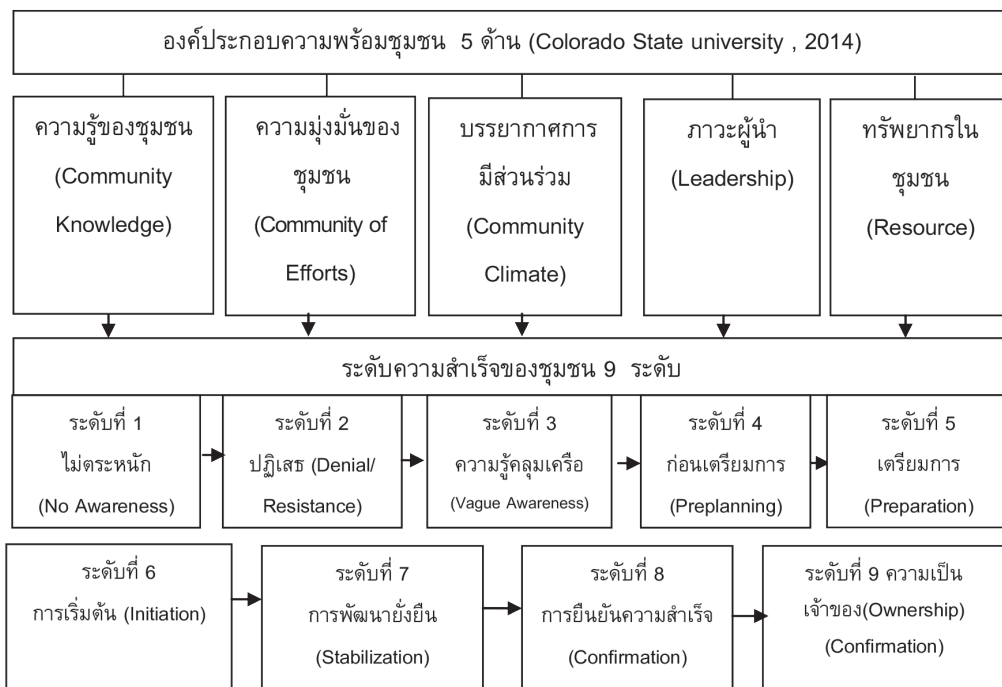
ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการ เป็นกระบวนการในการศึกษาความพร้อมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เนื่องจาก เป็น Model ที่สามารถจับคู่ ระหว่างระดับความพร้อมของชุมชนกับความสำเร็จของชุมชนอย่างแท้จริง โดยมีจุดเด่นของเครื่องมือ คือเป็นเครื่องมือที่มีมาตรวัด (metric for gauging progress) ในการวัดความพร้อมของชุมชน (Measure readiness) สำหรับวัดความคืบหน้า ง่ายต่อการใช้งาน ได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน และสามารถพัฒนาความก้าวหน้าในแต่ละระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้ในการส่งเสริมชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเอง นำไปสู่การวางแผนในการแก้ไขปัญหา ผู้การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ตลอดจน เป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ในลักษณะงานส่งเสริมป้องกันได้อย่าง

เหมาะสม ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาเพียงกระบวนการวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนเท่านั้น ไม่ได้ศึกษาครอบคลุมถึงขั้นการวางแผนนำไปสู่การปฏิบัติในชุมชน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีการพัฒนาความพร้อมของชุมชน Community Readiness model (CRM) ของ Colorado State university, 2014 ซึ่งประกอบด้วยความพร้อมของชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ของชุมชน (Community Knowledge) 2) ความมุ่งมั่นของชุมชน (Community Knowledge of Efforts) 3) บรรยากาศการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Climate) 4) ภาวะผู้นำ (Leadership) และ 5) ทรัพยากรในชุมชน (Resource) แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยตามภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความพร้อมของชุมชน: การจัดการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งมีกระบวนการดำเนินการวิจัย คือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนในตำบลจังหวัดลพบุรี จำนวน 22 ตำบล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) พิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัย และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้นำในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน มีความรู้ ประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาในชุมชน และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ตำบล ๆ ละ 12 คน ได้แก่ 1. นายกองคกรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ปราชญ์ชุมชน/ผู้นำชุมชนไม่เป็นทางการ 3. ร้านค้าในชุมชน 4. ครู 5. จนท. สาธารณสุข 6. ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน 7. อาสาสมัครชุมชน 8. แกนนำชุมชน 9. ครอบครัว/พ่อแม่/มารดาวัยรุ่น 10. พระ 11. นักจิตวิทยา/ครูแนะแนว 12. แกนนำเด็กในชุมชน รวมทั้งสิ้น 257 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เลือกประเด็นในการศึกษาเพื่อประเมินความพร้อมชุมชน ประเด็น “ การตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น” ตามสถิติข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 เลือกพื้นที่ โดยพิจารณาจากผลการดำเนินงาน “ การตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น” ร่วมกับชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 4 คัดเลือกกลุ่มบุคคลสำคัญในการให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 6 รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์

คะแนนจากการสัมภาษณ์ (Score the interview) โดยระดับการให้คะแนน ประกอบด้วย 9 ระดับ ได้แก่ ระดับ 1 ไม่ตระหนัก (No Awareness), ระดับ 2 ปฏิเสธ/ต่อต้าน (Denial/Resistance), ระดับ 3 ความรู้แบบคลุมเครือ (Vague Awareness), ระดับ 4 การวางแผน (Preplanning), ระดับ 5 การเตรียมความพร้อม (Preplanning), ระดับ 6 การเริ่มต้น (Initiation), ระดับ 7 การพัฒนาที่ยั่งยืน (Stabilization), ระดับ 8 การยืนยันความสำเร็จ (Confirmation) และระดับ 9 ความเป็นเจ้าของ (Ownership)

ขั้นตอนที่ 7 คืนข้อมูลแก่ชุมชนและสรุปผลการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การนำแบบวัดความพร้อมของชุมชนที่ผู้วิจัยปรับมาจากแบบวัด Community Readiness model (CRM) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) 5 ด้าน จากนั้น นำมาจับคู่กับความสำเร็จของชุมชน โดยให้ค่าคะแนนความพร้อมของชุมชน 9 ระดับ โดยแบบวัดแต่ละชุดได้ถูกนำไปทดสอบกับกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

แบบวัดองค์ประกอบความพร้อมชุมชน

ประกอบด้วย แบบวัดความพร้อมของชุมชน 5 ด้าน ซึ่งแบบวัดมีการวิเคราะห์เพื่อคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดเท่ากับ 0.908

1) แบบวัดความรู้ของชุมชน (Community Knowledge) มีค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.874

2) แบบวัดความมุ่งมั่นของชุมชน (Community Knowledge of Efforts) มีค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.874

3) บรรยากาศการมีส่วนร่วมความกระตือรือร้นของชุมชน (Community Climate) มีค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของ แบบวัด .860

4) ภาวะผู้นำในชุมชน (Leadership) มีค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของ แบบวัด .901

5) ทรัพยากรในชุมชน (Resources) มีค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของ แบบวัด .935

ลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับองค์ประกอบ 5 ด้านเพื่อคำนวณค่าสถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ลักษณะพื้นที่ 22 ตำบล

พื้นที่ 22 ตำบล ในจังหวัดลพบุรีเป็นชุมชนลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประกอบด้วยชุมชนดั้งเดิม คนในชุมชนทำอาชีพทำไร่ทำนา ใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกัน มีลักษณะชุมชนเมืองที่ขยายมา เป็นที่ตั้งของสถานที่ส่วนราชการ ร้านสะดวกซื้อ บางชุมชนต่างคนต่างอยู่ มีการรวมกลุ่มกันเฉพาะเพื่อประชุมหรือประกอบกิจกรรมส่วนร่วมเท่านั้น

1.2 กลุ่มเป้าหมาย

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 59 และเพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 41 พบช่วงอายุ 50-59 ปี มากที่สุดจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 31.1 รองลงมา อายุ 40-49 ปีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 และ

น้อยสุดอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 34.2 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 และไม่ได้เรียน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 ตลอดจนประกอบอาชีพข้าราชการมากที่สุดจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 รองลงมา คือค้าขาย จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 และว่างงาน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการประเมินความพร้อมของชุมชน 5 องค์ประกอบในภาพรวม 22 ตำบล

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชน ในการจัดการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่นจังหวัดลพบุรี ผลการวิเคราะห์ในกลุ่มภาพรวม พบว่าส่วนใหญ่ 20 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 90 มีค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่นในชุมชน, ความรู้ในชุมชน, บรรยากาศในชุมชน และผู้นำในชุมชนในการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภในวัยรุ่น อยู่ในคะแนนระดับ 2.16-2.50 (ปฏิเสธ/ต่อต้าน: Denial/Resistance) แสดงว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนมีความรู้ค่อนข้างน้อยเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่น เคยได้ยินมาบ้างและยังมีความรู้สึกส่วนใหญ่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ส่วนด้านผู้นำในชุมชน มีความตระหนักในปัญหาดังกล่าว แต่ไม่ปฏิบัติ อยู่ในระดับปฏิเสธ/ต่อต้าน: Denial/ Resistance เช่นกัน สำหรับด้านทรัพยากรในชุมชน พบว่า ไม่มีทรัพยากรในชุมชน อยู่ในระดับคะแนน 1.50 (ระดับที่ 1 ไม่ตระหนัก :No Awareness)

ส่วนอีก 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลขอนแก่นสมบูรณ์ และตำบลบางางที่มีมีการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภในวัยรุ่นอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี ผลการศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่น และบรรยากาศในชุมชนอยู่ใน

คะแนน ระดับ 4.00-4.18 (ระดับที่ 4 ก่อนเตรียมการ:Preplanning) แสดงว่า มีเพียงคนในชุมชนบางกลุ่มเท่านั้น ที่รู้ถึงผลกระทบของปัญหาการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่น และวัตถุประสงค์ของโครงการ ส่วนด้านความรู้ อยู่ในคะแนนระดับ 3.54 เป็นความรู้ในระดับที่ 3 เป็นความรู้คลุมเครือ:Vague Awareness แสดงว่า คนในชุมชนบางกลุ่มเท่านั้นที่เคยได้ยินเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่นมาบ้าง สำหรับด้านผู้นำในชุมชนพบว่า ผู้นำและคนในชุมชนบางกลุ่ม ที่มีการแก้ไขปัญหาพร้อมกันอยู่ในระดับคะแนน 5.00 อยู่ในระดับที่ 5 ขั้นเตรียมการ:Preparation รวมทั้งด้านทรัพยากรในชุมชน มีคะแนน 5.00 อยู่ในขั้นเตรียมการ:Preparation เช่นกัน แสดงว่า มีเพียงบางกลุ่มในชุมชนที่สนใจใช้ทรัพยากรในชุมชน และมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เช่น การบริจาค, การเขียนนโยบายหรือโครงการเป็นรูปร่าง หรือการมีอาสาสมัครในชุมชน ฯลฯ ซึ่งยังไม่ถึงระดับการยืนยันความสำเร็จ (Confirmation) และการเป็นเจ้าของ (Ownership)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกการประเมินความพร้อมของชุมชน 5 องค์ประกอบใน 22 ตำบล

3.1 ความมุ่งมั่นของชุมชน (community Knowledge of effort) ในการจัดการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่น

ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่นของชุมชน 3.33 คะแนน พบว่า อยู่ในระดับบางกลุ่มเท่านั้นที่ถึงรู้ผลกระทบ (Vague Awareness) ของปัญหาการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่น

ซึ่งเมื่อจำแนกรายคะแนนย่อยในด้านความมุ่งมั่นของชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4 คะแนนอยู่ในระดับ 1 (ไม่ตระหนัก:No Awareness) แสดงว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนไม่มีความรู้ ไม่มีความมุ่งมั่น และไม่มีการดำเนินการในชุมชน

,รองลงมา จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 อยู่ในระดับที่ 2 ปฏิเสธ (Denial/ Resistance) แสดงว่า ประชาชนในชุมชนมีความรู้เรื่องปัญหาการตั้งครรภในชุมชนเป็นส่วนน้อย ยังมีความรู้ไม่ถูกต้อง และไม่มีความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. ความรู้ของชุมชน (community Knowledge of Issue) ในการจัดการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่น

ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ของชุมชนอยู่ในระดับ 3.22 คะแนน คือบางกลุ่มเท่านั้นที่ถึงรู้ผลกระทบ (Vague Awareness) ของปัญหาการตั้งครรภในชุมชน โดย ประชาชนในชุมชนบางกลุ่มเท่านั้น ที่เคยได้ยินบ้าง และบางคนอาจรู้ผิดๆ และซึ่งเมื่อจำแนกรายคะแนนย่อย พบว่าในด้านความรู้ของชุมชน ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมาย 128 คน คิดเป็นร้อยละ 49 อยู่ในระดับ 1 แสดงถึงว่าไม่ตระหนัก: No Awareness โดยประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน ไม่มีความรู้ เรื่องปัญหาการตั้งครรภในชุมชน และไม่ตระหนัก, รองลงมา จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 28 อยู่ในระดับที่ 2 ปฏิเสธ (Denial/ Resistance) แสดงว่า ประชาชนในชุมชนมีเพียงส่วนน้อยที่เคยได้ยินบ้าง และรู้ผิดๆ ส่วนใหญ่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน

3. บรรยากาศในชุมชน (community climate) ในการจัดการตั้งครรภในมารดาวัยรุ่น

ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยคะแนนบรรยากาศในชุมชน 3.61 คะแนนอยู่ในระดับบางกลุ่มเท่านั้น ที่รู้ผลกระทบ (Vague Awareness) และ คนส่วนใหญ่ในชุมชน ยังไม่มีส่วนร่วมใน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเมื่อจำแนกรายคะแนนย่อยพบว่า ด้านบรรยากาศในชุมชน ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 คะแนนอยู่ในระดับ 1 (ไม่ตระหนัก:No Awareness) แสดงว่า ไม่มีการดำเนินการในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และไม่ตระหนัก, รองลงมา จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9 อยู่ในระดับที่ 2 ปฏิเสธ (Denial/ Resistance) แสดงว่า ประชาชน

ในชุมชนมีเพียงส่วนน้อยที่เคยได้ยินบ้าง มีความรู้ ผิดๆ และมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการจัดการ ตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น

4. ผู้นำในชุมชน (leadership) ในการจัดการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น

ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยคะแนนผู้นำในชุมชน 3.66 คะแนน อยู่ในระดับผู้นำมีความตระหนัก แต่ไม่คิดว่าเป็นปัญหาใหญ่ ที่จะต้องแก้ไข (Vague Awareness) ซึ่งเมื่อจำแนกรายคะแนนข้อย่อยพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 ให้คะแนนอยู่ในระดับ 1 (ไม่ตระหนัก: No Awareness) แสดงว่า ผู้นำไม่มีความตระหนักในการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น, รองลงมา กลุ่มเป้าหมายจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 14.39 ให้คะแนนอยู่ในระดับที่ 3 ความรู้แบบคลุมเครือ (Vague Awareness) แสดงว่า ผู้นำมีความตระหนัก แต่ไม่คิดว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องแก้ไข

5. ทรัพยากรในชุมชน (Resource) ในการจัดการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น

ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทรัพยากรในชุมชน (Resource) อยู่ในระดับ 5.70 คะแนน (Preparation (ก่อนเตรียมการ)แสดงว่ามีบางกลุ่มในชุมชนใช้ทรัพยากร และมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เช่น การบริจาค, เขียนนโยบายเป็นรูปร่าง หรือการมีอาสาสมัครในชุมชน ฯลฯ ซึ่งเมื่อจำแนกรายคะแนนข้อย่อย พบว่ากลุ่มเป้าหมายจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 51 ให้คะแนนอยู่ในระดับ 1 (ไม่ตระหนัก: No Awareness) แสดงว่า คนส่วนใหญ่ในชุมชนคิดว่าไม่มีทรัพยากรใดๆ ในชุมชนเลย, รองลงมาคือกลุ่มเป้าหมายจำนวน 45 คนคิดเป็นร้อยละ 17.5 มีคะแนนอยู่ในระดับ 2 ปฏิเสธ/ต่อต้าน (Denial/Resistance) แสดงว่า มีทรัพยากรและแหล่งเงินทุนจำกัด

สรุปผลการศึกษาตอนที่ 2 พบว่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ความมุ่งมั่น

ของชุมชน (community Knowledge of effort), ความรู้ของชุมชน (community Knowledge of Issue), บรรยากาศในชุมชน (community climate) และผู้นำในชุมชน (leadership) อยู่ระหว่าง 3.22-3.66 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า อยู่ในระดับไม่มีการดำเนินการในชุมชน หรือไม่มีความรู้เลย คนในประชาชนส่วนน้อยเคยได้ยินบ้างและบางคน อาจรู้ ผิดๆ ตลอดจนผู้นำมีความตระหนัก แต่ไม่คิดว่าเป็นปัญหาใหญ่ ที่จะต้องแก้ไข ส่วนด้านทรัพยากรในชุมชน (Resource) ในการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีค่าเฉลี่ยคะแนนบรรยากาศในชุมชน 5.70 คะแนน อยู่ในระดับ Preparation (ก่อนเตรียมการ) โดยมีบางกลุ่มในชุมชนที่สนใจใช้ทรัพยากร และมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เช่น การบริจาค, เขียนนโยบายเป็นรูปร่าง หรือการมีอาสาสมัครในชุมชน ฯลฯ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์การประเมินความพร้อมของชุมชน ในการจัดการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่นของ 22 ตำบล

ตัวแปร	Mean	S.D	Cronbach's Alpha
1. ความมุ่งมั่นชุมชน (Effort)	3.33	12.12	.874
2. ความรู้ของชุมชน (community Knowledge)	3.22	12.12	.874
3. บรรยากาศในชุมชน (community climate)	3.61	13.51	.860
4. ผู้นำในชุมชน (leadership)	3.66	12.09	.901
5. ทรัพยากรในชุมชน (Resource)	5.71	18.86	.935

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชนในการพัฒนา (ซึ่งในที่นี้เป็นการจัดการตั้งครรภีในมารดาวัยรุ่น) โดยทำการศึกษาชุมชนในตำบลจังหวัดลพบุรี จำนวน 22 ตำบล ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิอาสาสมัครชุมชนและแกนนำในชุมชน ตำบลละ 12 คน รวมทั้งสิ้น 257 คน และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความพร้อมชุมชน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และชุมชนผลการวิจัยครั้งนี้ จากการผลวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนในการจัดการตั้งครรภีในมารดาวัยรุ่นจังหวัดลพบุรี พบว่าส่วนใหญ่การแก้ไขปัญหาการตั้งครรภีในมารดาวัยรุ่นไม่มีการดำเนินการใดๆ ในชุมชน มีเพียงครอบครัวของมารดาวัยรุ่นและญาติพี่น้องเท่านั้น ที่ดูแลและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ และไม่ตระหนักว่าเป็นปัญหาของชุมชนและไม่เคยคิดถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อเด็ก มารดาวัยรุ่นและครอบครัวในสังคม จึงไม่เกิดแรงผลักดันหรือบรรยากาศในชุมชน ที่จะร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาการตั้งครรภีในมารดาวัยรุ่น ส่วนด้านผู้นำในชุมชน และทรัพยากร พบว่าผู้นำมีความตระหนักแต่ไม่คิดว่าเป็นปัญหาใหญ่ ที่จะต้องแก้ไขตลอดจนทรัพยากรในชุมชน พบว่า มีทรัพยากร แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งหากเด็กวัยเรียนหากกลายเป็นแม่วัยรุ่น มักทำให้เสียโอกาสทางการศึกษา ไม่สามารถหารงานอาชีพที่มีรายได้ดีและมีความมั่นคง กลายเป็นภาระแก่ครอบครัว นำไปสู่ปัญหาเศรษฐกิจและความยากจน ยิ่งไปกว่านั้น การขาดความพร้อมในการเลี้ยงดูเด็ก มักส่งผลให้เด็กที่เกิดมาไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม นำไปสู่ปัญหาวัยรุ่น อาทิ การเที่ยวเตร่ มั่วสุม ยาเสพติด ไปจนถึงอาชญากรรม สร้างภาระให้กับทั้งครอบครัวชุมชน และสังคม แม้กระทั่งตำบลที่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภีในวัยวัยรุ่น มาอย่าง

ต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ยังพบว่า เมื่อศึกษาถึงความยั่งยืนและความเป็นเจ้าของโดยชุมชน ยังคงอยู่เพียงแคในระดับการเตรียมการ (Preplanning) เท่านั้น โดยความพร้อมในด้านความมุ่งมั่นในชุมชน ความรู้ และบรรยากาศของชุมชนในการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภีในวัยรุ่นยังไม่ครอบคลุมถึงคนส่วนใหญ่ในชุมชนและกลุ่มเป้าหมายสำคัญในพื้นที่ เช่น กลุ่มมารดาวัยรุ่น หรือกลุ่มเสี่ยงในชุมชน กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภีในมารดาวัยรุ่นนั้นผู้นำในชุมชน และคนในชุมชนบางกลุ่มมีการแก้ไขปัญหาโดยการจัดอบรมให้ความรู้ การเข้าค่ายครอบครัว การสังเคราะห์ครอบครัว การเยี่ยมบ้าน แต่ไม่สามารถเข้าใจและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวได้ และขาดความต่อเนื่องในการดูแลจากชุมชน เพื่อป้องกันการตั้งครรภีซ้ำ และรายใหม่ที่จะเกิดขึ้น

จากผลการศึกษาดังกล่าว ในการแก้ไขปัญหาสังคมใดๆ เพื่อจะทำโครงการหรือกิจกรรมควรศึกษาถึงความพร้อมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความมุ่งมั่นของชุมชน ความรู้ของประชาชน บรรยากาศในชุมชน ผู้นำชุมชน ทรัพยากรในชุมชน ว่ามีความพร้อมในการทำกิจกรรมต่างๆ หรือไม่ ตลอดจนวิเคราะห์ชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพ หรือโอกาสในการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อความยั่งยืนในการดำเนินงานของชุมชน อีกทั้งเป็นทางเลือกหนึ่งของหน่วยงานภาครัฐ ในการเลือกพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรม และต้องเติมศักยภาพด้านต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย และผู้วิจัยได้ยืนยันรูปแบบการประเมินความพร้อมชุมชนในการจัดการตั้งครรภีในมารดาวัยรุ่น เป็นไปในลักษณะที่ว่าความพร้อมของชุมชน 5 องค์ประกอบหลักที่สามารถนำมาจับคู่ ระหว่างระดับความพร้อมของชุมชนกับความสำเร็จของชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยจุดเด่นของรูปแบบนี้ สามารถเป็นเครื่องมือที่มีมาตรวัด (metric for gauging progress) ในการวัด (Measure readiness) ความพร้อมของชุมชน ได้อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน และสามารถพัฒนาความ

กำหนดในแต่ละระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการส่งเสริมชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพตนเอง ตลอดจนส่งเสริมให้มีการใช้ทุนทางสังคมในชุมชน อย่างคุ้มค่า ในลักษณะงานเชิงส่งเสริม และป้องกัน ได้อย่างเหมาะสม โดยใช้ในการประเมินความพร้อมของพื้นที่ ก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการสำคัญ เพื่อพัฒนาศักยภาพพื้นที่ และเติมเต็มองค์ความรู้ ทักษะคิด ความมุ่งมั่น ตลอดจนบรรยากาศของคนในชุมชนก่อนที่ผู้นำในชุมชน จะตัดสินใจลงมือดำเนินการภายใต้ทรัพยากรในพื้นที่เช่นเดียวกับ ทฤษฎีการพัฒนาความพร้อมของชุมชน Community Readiness model (CRM) (Colorado State university, 2014) สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เฮนรี เพียร์ฮอลล์ (อ้างถึงใน เศรษฐพร เบญจศิริรักษ์. ๒๕๔๘ : ๑๘-๑๙) ได้กำหนดหลักของการบริหารที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง ประกอบด้วย การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor), การมีอำนาจสั่งการ (Authority) การมีระเบียบวินัย (Disciplinary) ทิศทางการทำงานอย่างเดียวกัน (Unity of Direction) คนในองค์กรมีเป้าหมายเดียวกันในการทำงาน และมีผลประโยชน์ขององค์กร (Subordination of Individual Interest to the General Interest) เป็นต้น สำหรับผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับสาเหตุความไม่เข้มแข็งของชุมชน ว่าชุมชนตกอยู่ภายใต้การครอบงำของอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ทุนนิยม วัตถุนิยม และกระแสการโฆษณาชวนเชื่อ ทำให้คนในชุมชนไม่คำนึงถึงศักยภาพความรู้ ความสามารถของตนเอง เกิดภาวะจำยอม เกิดการเลียนแบบกัน และยิ่งเชื่อว่าผลประโยชน์จากการพัฒนาของรัฐบาลยังไม่ส่งถึงชุมชนมากเท่าที่ควร ส่วนภาคราชการขาดการส่งเสริมสนับสนุนองค์กรต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากภาคประชาชน ชุมชนขาดผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำที่แท้จริง ขาดความรู้เกี่ยวกับชุมชน มองไม่เห็นปัญหาที่ควรแก้ไขในชุมชน ขาดวิสัยทัศน์ มีความลำเอียง ขาดความเสียสละ ขาดความอดทน

แสดงหาผลประโยชน์ใส่ตนและหมุ่คณะของตน ตลอดจนชุมชน ขาดการรวมกลุ่มประชาชนในชุมชน และกลุ่มที่มีกิจการร่วมกันทำร่วมกัน บางกลุ่มเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยภาคราชการ กลุ่มที่เกิดขึ้นจากภาคประชาชน ไม่ได้รับการสนับสนุน ขาดการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ชุมชนบางแห่งยังขาดแผนงาน โครงการกิจกรรม ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่และทรัพยากร และที่สำคัญชุมชนขาดความรู้ ขาดการเรียนรู้การบริหารจัดการ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่เป็นไปทางสร้างสรรค์ (สุธรรม ชาตะสิงห์ ,๒๕๔๙ : ๔๒)

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. สามารถนำผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความมุ่งมั่นของชุมชน, ความรู้ของชุมชน, บรรยากาศในชุมชน, ผู้นำในชุมชน และทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาทักษะต่างๆ ในการจัดการตั้งครรภีในมารดาวิยรุ่น รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา แบบบูรณาการ จุดเด่นของกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภีในวัยรุ่น ในระดับชุมชนคือ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ของคนในพื้นที่ และนำไปสู่การรับรู้ความรุนแรงและผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน กำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เอื้อให้เกิดความ ยั่งยืนสอดคล้องกับสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งตัววัยรุ่น ครอบครัว โรงเรียน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ระบบบริการสุขภาพ และการให้ความช่วยเหลือ

2. ควรมีการศึกษาถึงความพร้อมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความมุ่งมั่นของชุมชน ความรู้ของประชาชน บรรยากาศในชุมชน ผู้นำชุมชน และบรรยากาศในชุมชน ตลอดจนทรัพยากรในชุมชน ว่ามีความพร้อมในการทำกิจกรรมต่างๆ หรือไม่ ซึ่ง

เป็นทางเลือกหนึ่ง ของหน่วยงานภาครัฐในการ สักยภาพด้านต่างๆ ในชุมชนเพื่อให้บรรลุตาม
เลือกพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรม และการเติม เป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2552). *สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA). (2555). *รายงานทบทวนและสังเคราะห์ การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวี ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการทางเพศในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://www.unfpa.org/public/>.
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2557). *ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สืบค้นจาก <https://thailand.unfpa.org/>.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). *ระบบรายงานสภาวะการมีบุตรของวัยรุ่น*. สืบค้นจาก <http://www.m-society.go.th/document/statistic/statistic-5614.doc>.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี. (2557). *รายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข. ลพบุรี: สำนักงาน*.
- เศรษฐพร เบญจศรีรักษ์. (2552). *ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.
- สิริมล ธีระประทีป. (2549). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรกรกนวลสงวนตัวของนักเรียนหญิงสายอาชีวศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อุทิศ สมบัติ และคณะ. (2549). *การจัดการองค์การชุมชนรูปแบบใหม่*. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นายสุธรรม ชาดะสิงห์ (2549). *การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย บ้านกุดเต่า ตำบลนามะเฟือง อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู*. รายงานการวิจัย : 42
- Brackley, M., Davila, Y., Thornton, J. Leal, C., Mudd, G., et al. (2003). Community readiness to prevent intimate partner violence in Bexar County, Texas. *Journal of Transcultural Nursing*, 14(3), 227-236. Article online: <http://tch.sagepub.com/cgi/content/abstract/14/3/227>
- Carlson, L. A., & Harper, K. S. (2008). E. R. Oetting, B. A. Plested, R. W. Edwards, P. J. Thurman, K. J. Kelly, and F. Beauvais. *Community Readiness for Community Change*. Tri-Ethnic Center for Prevention Research
- Sage Hall, Colorado State University, Tri-Ethnic Center Community Readiness Handbook 2nd edition, 2014

การจัดการระบบโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์

Management of a Logistics System at Community Enterprises: A Case Study of Organic Jasmine Rice Communities in Surin Province

ชนม์ณัฐชา กังวานศุภพันธ์¹, เพ็ญนฤมล จะระ²

Chonnatcha Kungwansupaphan¹, Pennarumon Chara²

Received: 1 January 2018

Revised: 23 March 2018

Accepted: 19 April 2018

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ สภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และประสิทธิภาพ การจัดการระบบโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษา 10 แห่ง ที่เป็นวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่จดทะเบียน และตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็นจังหวัดต้นแบบในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ผลการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ทุกกลุ่มมีรูปแบบการดำเนินกิจกรรมโลจิสติกส์คล้ายคลึงกัน ในกิจกรรมการจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิต การดำเนินการผลิต การจัดการสินค้าคงคลัง บรรจุกัญหณ์ การเคลื่อนย้ายและขนส่ง การบริการลูกค้า การติดต่อสื่อสาร การพยากรณ์ความต้องการ และโลจิสติกส์ย้อนกลับ การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์พบว่ากิจกรรมที่ต้องปรับปรุงด้านต้นทุน ได้แก่ การดำเนินการผลิต การจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ การเคลื่อนย้ายและขนส่งมี และการ บรรจุกัญหณ์ กิจกรรมโลจิสติกส์ที่ต้องปรับปรุงคุณภาพในการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดหาปัจจัยการผลิต เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ การขาดสถานที่เหมาะสมและเพียงพอในการตากและจัดเก็บผลผลิต และการรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และกิจกรรมโลจิสติกส์ที่ต้องปรับปรุงการดำเนินงานให้ทันเวลา ได้แก่ การจัดหา ปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ทันความต้องการผลิตในฤดูแล้งหรือกรณีเมล็ดพันธุ์มีปัญหาคุณภาพ และ การวางแผนการผลิตให้ดำเนินงานได้ทันเวลากรณีมีการเพาะปลูกหลายพื้นที่และปลูกข้าวหลายสายพันธุ์

คำสำคัญ : โลจิสติกส์ วิสาหกิจชุมชน ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ประสิทธิภาพโลจิสติกส์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สถาบันวิจัยและพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹ Assistant Professor, Research and Development Institute, Surindra Rajabhat University

² Lecturer, Management Science Faculty, Surindra Rajabhat University

Abstract

A detailed study of logistics management systems at organic jasmine rice community enterprises was undertaken to evaluate the patterns, current situation, problems, obstacles, and analyze the efficiency of the systems. The study used the qualitative method and collected data from ten organic jasmine rice community enterprises registered and located in Surin province which is often regarded as the model province in organic rice production. The findings indicated that all enterprises conducted similar logistics activities: purchasing and procurement, production, inventory management, packaging, transportation, customer services, communication, forecasting and reversed logistics. The analysis of logistics showed the production process, purchasing and procurement, transportation and packaging needed to improve efficiency of cost management. In terms of quality dimension, activities that needed quality improvement consist of purchasing and procurement and obtaining organic agricultural standard certification. Time management of purchasing and procurement of rice seeds needed improvement, especially during the draught season, when facing low quality rice seeds, planning and managing production, when there are paddy fields located in different areas and grow different types of rice.

Keywords: Logistics, Community Enterprises, Organic Jasmine Rice, Logistics Efficiency

บทนำ

เศรษฐกิจในปัจจุบันมีการพัฒนาและเติบโตอย่างต่อเนื่องอันเนื่องมาจากการค้าแบบทุนนิยมและตลาดเสรีระหว่างประเทศที่เปิดกว้างมากขึ้น ประเทศต่างๆ มีการรวมกลุ่มเป็นประชาคมต่างๆ เพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างกัน เช่น การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ซึ่งเปิดเสรี 12 สาขาอุตสาหกรรม ได้แก่ เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ยาง ผลิตภัณฑ์ไม้ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ การขนส่งทางอากาศ สุขภาพ การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ ส่งผลให้การแข่งขันทางธุรกิจมีมากขึ้น ประเทศไทยต้องพยายามปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เข้ามามีผลกระทบรวมทั้งความเสี่ยงในด้านต่างๆ ที่ต้องเผชิญซึ่งมาพร้อมกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โลจิสติกส์เป็นกิจกรรมสำคัญ

ทางธุรกิจและเป็นต้นทุนหลักในการดำเนินงานของทุกองค์กร รวมทั้งภาคเกษตรกรรม ต้นทุนโลจิสติกส์ในบางองค์กรอาจสูงถึงร้อยละ 40 ของต้นทุนทั้งหมด รายงานโลจิสติกส์ของประเทศไทยประจำปี 2558 ระบุถึงต้นทุนโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรสำคัญ 5 ชนิด ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา หน่อไม้ฝรั่ง และทุเรียน ว่ามีต้นทุนโลจิสติกส์ต่อยอดขาย คิดเป็นร้อยละ 34.47 โดยเป็นต้นทุนจากการขนส่งมากที่สุดร้อยละ 15.25 ที่เหลือเป็นต้นทุนบริหารคลังสินค้า การถือครองสินค้า และการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) การมีระบบจัดการโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพมีผลต่อการดำเนินงานโดยรวมขององค์กร ช่วยให้สามารถส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้าได้ทันเวลาและเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าและการเติบโตของธุรกิจในระยะยาว ดังนั้น ถ้าองค์กรต่างๆ สามารถลดต้นทุน

โลจิสติกส์ก็จะช่วยให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ และนำไปสู่การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ โลจิสติกส์จึงเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักที่รัฐบาลไทยต้องการเร่งดำเนินการพัฒนาและเตรียมความพร้อมเพื่อรับการแข่งขันในยุคของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และมีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์อาเซียน (ASEAN Logistic Hub) โดยใช้ข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ของประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในหลายๆ ด้านและมีช่องทางทางการเข้าสู่ตลาดประเทศเพื่อนบ้านหลายช่องทางเปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางของอาเซียน

อย่างไรก็ตาม การจัดการโลจิสติกส์ในประเทศไทยยังมีปัญหาในหลายๆ ด้านและในทุกระดับของธุรกิจ โดยเฉพาะในระดับฐานรากที่เป็นวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนจำนวนมากและกระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทยโดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนผู้เพาะปลูกและผลิตข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการเพาะปลูกมากที่สุดของประเทศ

ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรระดับชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของคนในชุมชน สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทำให้ชุมชนมีรายได้ ลดการซื้อจากภายนอก เชื่อมโยงทุนการผลิต และตลาด เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการพัฒนาของชุมชนนั้นๆ อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบโลจิสติกส์ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพและการขาดการจัดการที่ดี ไม่สามารถเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินงานอยู่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและต้นทุนโดยรวม

งานวิจัยนี้ตระหนักถึงความสำคัญของโลจิสติกส์ที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของ

วิสาหกิจชุมชนจึงได้ศึกษาการจัดการระบบโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชนโดยเลือกศึกษาวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยเลือกศึกษาวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่อยู่ในจังหวัดสุรินทร์เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในการผลิตข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพระดับโลกเป็นหนึ่งในห้าจังหวัดที่มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมากที่สุดในประเทศไทย และเป็นจังหวัดต้นแบบในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพื่อจำหน่ายทั้งในตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ความต้องการข้าวหอมมะลิอินทรีย์มีแนวโน้มสูงขึ้นแต่การผลิตและจำหน่ายข้าวหอมมะลิอินทรีย์กลับยังไม่แพร่หลายและขยายตัวไปเท่าที่ควร ปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการเติบโตและการกระจายสินค้าไปยังตลาดก็อาจเนื่องมาจากระบบโลจิสติกส์ที่ประกอบด้วยกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำที่ยังขาดประสิทธิภาพ การศึกษาระบบโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์จึงเป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานโลจิสติกส์ให้ดีขึ้น ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นต้นแบบและเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการระบบโลจิสติกส์เพื่อสร้างศักยภาพการดำเนินงานให้กับวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อื่นๆ นำไปสู่การจัดการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

บททวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการจัดการโลจิสติกส์

โลจิสติกส์ เป็นกิจกรรมงานที่มีความสำคัญมากต่อการดำเนินงานของธุรกิจต่างๆ แต่เดิมกิจกรรมโลจิสติกส์มักถูกจำกัดอยู่แค่กิจกรรมการขนส่ง แต่ด้วยบริบทสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

และการแข่งขันในปัจจุบัน งานทางด้านโลจิสติกส์ จึงได้ถูกขยายขอบเขตให้ครอบคลุมการเคลื่อนย้าย ในกิจกรรมการดำเนินงานต่างๆ ขององค์กร (Stock and Lambert, 2001) มาร์ติน (Martin, 2011) กล่าวว่า โลจิสติกส์เป็นกระบวนการในเชิงกลยุทธ์ เพื่อการจัดหาจัดซื้อ การจัดเก็บ และการเคลื่อนย้ายสิ่งต่างๆ ซึ่งรวมถึงวัสดุ ชิ้นส่วน สินค้าผลิตเสร็จ และข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ไปยังช่องทาง การตลาดต่างๆ โดยคำนึงถึงการตอบสนองคำสั่งซื้อของลูกค้า การได้มาซึ่งผลกำไรสูงสุดและ ประสิทธิภาพทางด้านต้นทุน ส่วนสภาวิชาชีพ การจัดการโซ่อุปทานของประเทศสหรัฐอเมริกา (The Council of Supply Chain Management Professional, 2017) ให้ความหมายการจัดการ โลจิสติกส์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการโซ่อุปทาน ซึ่งมีกระบวนการในการวางแผน การนำไปปฏิบัติ และการควบคุมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการไหลทั้งไปข้างหน้าและย้อนกลับ การเก็บรักษา สินค้า การบริการ และสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ระหว่างจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งในการบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า จึงอาจกล่าวได้ว่า โลจิสติกส์เป็นกระบวนการในการดำเนินงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ และส่งมอบไปยังลูกค้าหรือแหล่งที่มีความต้องการได้ทันเวลา ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่มตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ได้แก่ ผู้ขายปัจจัยการผลิต ผู้ผลิต โรงงานแปรรูป ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก และผู้บริโภค และต้องอาศัยกิจกรรมงานหลายอย่างบูรณาการร่วมกัน

วิทยา สุหฤทธดำรง (2546) กล่าวว่า โลจิสติกส์ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญต่างๆ ได้แก่ การสื่อสารและการดำเนินงานที่ประสานกันเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้เปรียบเหนือคู่แข่งในการแข่งขันและสามารถสร้างผลกำไรให้กับองค์กร ในการจัดการโลจิสติกส์ เกี่ยวข้องกับการจัดการการไหลของวัตถุดิบจากผู้จัดส่งเคลื่อนย้ายวัตถุดิบเข้าสู่ตัวองค์กรผ่าน

การดำเนินการภายในองค์กรจนเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป จากนั้นผลิตภัณฑ์จะถูกเคลื่อนย้ายไปจัดเก็บในคลังสินค้าหรือจัดส่งผ่านกิจกรรมการขนส่งในรูปแบบต่างๆ ไปจนถึงมือลูกค้า ส่วน แกรนท์ และคณะ (Grant et al., 2006) จำแนกกิจกรรม โลจิสติกส์โดยพิจารณาจากมุมมองด้านการบริหารจัดการ และลักษณะกิจกรรมในการดำเนินการว่าประกอบด้วย การให้บริการลูกค้า การจัดซื้อและจัดหา การสื่อสารและการสั่งซื้อ การขนส่ง การเลือกสถานที่และการจัดเก็บสินค้า การพยากรณ์ความต้องการและการวางแผน การจัดการสินค้าคง การจัดการวัตถุดิบและการบรรจุ และโลจิสติกส์ย้อนกลับ กิจกรรมต่างๆ ของ โลจิสติกส์ที่กล่าวมาทำหน้าที่ในการจัดการการไหลของสิ่งต่างๆ ซึ่งรวมถึงวัตถุดิบ ชิ้นส่วน และส่วนประกอบต่างๆ จากจุดเริ่ม ต้นจุดหนึ่งไปยังจุดที่มีความต้องการใช้ และมีปลายทางอยู่ที่การส่งมอบไปยังลูกค้าเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับลูกค้า

การจัดการโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อองค์กรและมีผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน การวัดประสิทธิภาพ โลจิสติกส์ได้มีการกล่าวถึงแนวทางในการดำเนินการหลายแนวทาง Keebler et al. (1999) ได้จำแนกตัวชี้วัดที่ใช้ในการวัดประสิทธิภาพโลจิสติกส์เป็น 4 มิติ ได้แก่ ตัวชี้วัดในมิติทางด้านเวลา ตัวชี้วัดในมิติทางด้านต้นทุน ตัวชี้วัดในมิติทางด้านคุณภาพ และตัวชี้วัดในมิติทางด้านอื่นๆ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, (ม.ป.ป.) ระบุว่า การวัดผลการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ต้องให้ความสำคัญกับการวัดผลใน 3 ด้าน ได้แก่ การดำเนินงานด้านคุณภาพ ด้านเวลา และด้านต้นทุน โดยในด้านคุณภาพเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการและความพึงพอใจของลูกค้าวัดจากด้านความน่าเชื่อถือ (reliability) ในการส่งมอบสินค้าและข้อมูลที่ตรงเวลา (on-time) และครบจำนวน (in-full) ด้านเวลาวัดจากเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ทันตามกำหนด และ

ด้านต้นทุนวัดจากสัดส่วนต้นทุนของกิจกรรมโลจิสติกส์ เปรียบเทียบกับยอดขายประจำปีของกิจการ

2. บทบาทของโลจิสติกส์ในภาคเกษตรกรรม

โลจิสติกส์มีบทบาทในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและผลผลิตการผลิตโดยกิจกรรมเริ่มตั้งแต่การจัดการการไหลของวัตถุดิบ สินค้าระหว่างการผลิต สินค้าสำเร็จรูป ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งมอบสินค้าไปยังลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพทันตามความต้องการ และเป็นไปตามเงื่อนไขที่ตกลงกันได้ ในระดับต้นทุนที่ต่ำที่สุด ช่วยให้การดำเนินการเพื่อผลิตสินค้าและบริการมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น ช่วยในการลดต้นทุนของธุรกิจ ทำให้การติดต่อทางการค้ามีความสะดวก รวดเร็ว แนวคิดการจัดการด้านโลจิสติกส์จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในหลากหลายภาคส่วนรวมทั้งภาคเกษตรกรรม เช่น การศึกษาของกันต์ อินทวงศ์ (2556) ที่ศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเม็ดมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าการจัดการกิจกรรมที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ตั้งแต่กระบวนการจัดเตรียมวัตถุดิบจนเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย รวมทั้งมีระบบการจัดเก็บที่ดี สะดวกต่อการเคลื่อนย้ายไปยังผู้บริโภค ทำให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้ นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2553) ศึกษากระบวนการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรไทยและ พบว่าสินค้าบางชนิดมีการเปลี่ยนการจัดการจากระบบดั้งเดิมมาเป็นระบบการจัดการสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและปลอดภัยของผู้บริโภคในประเทศและในตลาดโลก รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนสู่การจัดการห่วงโซ่อุปทานสมัยใหม่เพื่อการเพิ่มมูลค่าการผลิต หรือการลดต้นทุน ส่งผลให้เกษตรกรและผู้ประกอบการมีศักยภาพสูงขึ้น สามารถขายสินค้าที่มีคุณภาพในราคาที่สูงกว่าสินค้าทั่วไป

อย่างไรก็ตาม แนวคิดโลจิสติกส์เป็นเรื่องใหม่สำหรับภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย โดยเฉพาะในระดับวิสาหกิจชุมชน เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนยังคงดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลผลิตโดยใช้รูปแบบการจัดการแบบเดิมซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและการแข่งขันในปัจจุบัน ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตลดลง และไม่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ ศิริพร เลิศยิ่งยศ (2554) ศึกษากิจกรรมด้านโลจิสติกส์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านคิมมะฮะสวนหม่อน จังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัญหาที่มีมากที่สุด คือ ไม่มีการนำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้อย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของการรับ-ส่งข้อมูล ทำให้การเชื่อมโยงของข้อมูลตั้งแต่ต้นจนถึงมือผู้บริโภคไม่สมบูรณ์และพบความผิดพลาดบ่อยครั้ง อีกทั้งไม่มีการพยากรณ์และวางแผนการสั่งซื้อของลูกค้า หรือการจำหน่ายสินค้าไว้ล่วงหน้าจึงไม่สามารถคำนวณการสั่งซื้อวัตถุดิบได้อย่างถูกต้อง ไม่มีการจัดระบบการจัดเก็บและจัดกลุ่มสินค้าอย่างชัดเจน คลังสินค้าเป็นเสมือนที่พักสินค้าเท่านั้น ส่วนสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2553) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาของระบบโลจิสติกส์ชาวไทยพบว่า มีข้อจำกัดที่ก่อให้เกิดการสูญเสียประสิทธิภาพในหลายๆ เรื่องและทำให้เกิดการสูญเสียและต้นทุน ได้แก่ ปัญหาการจราจร ระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการขนส่ง การจัดการการขนส่งที่ไม่มีประสิทธิภาพและต้นทุนสูง ประสิทธิภาพการขนส่ง การขาดแคลนเทคโนโลยีในการรักษาคุณภาพ และการขาดการจัดทำฐานข้อมูลและการเชื่อมโยงข้อมูลในทุกๆระดับ สอดคล้องกับการศึกษาของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2556) ที่ศึกษาด้านต้นทุนโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตร คือ ข้าวมันสำปะหลัง ยางพารา ผักและผลไม้ ตั้งแต่กิจกรรมการเก็บเกี่ยวผลผลิตไปจนถึงการเตรียมสินค้าเพื่อเคลื่อนย้ายออกจากโรงงานแปรรูป และวิเคราะห์ต้นทุนโลจิสติกส์ พบว่า ต้นทุนโลจิสติกส์

โดยภาพรวมในสินค้าส่วนใหญ่ของเกษตรกรอยู่ในระดับสูงโดยเฉพาะต้นทุนค่าแรงและต้นทุนค่ายานพาหนะซึ่งเป็นผลจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การขนส่งไม่เต็มคันรถ การใช้แรงงานมากเกินไปจนความจำเป็น

ด้วยเหตุที่การจัดการโลจิสติกส์ในภาคเกษตรยังคงเผชิญกับปัญหาประสิทธิภาพการดำเนินงานหลากหลายรูปแบบ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจึงได้จัดทำร่างแผนแม่บทการพัฒนาโลจิสติกส์และโซ่อุปทานภาคการเกษตร ปี 2560 - 2564 โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับการบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานภาคการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการเก็บเกี่ยวมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกรและผู้ประกอบการ ด้วยการเพิ่มทักษะและองค์ความรู้ในด้านการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์สินค้าเกษตรตั้งแต่ระดับฟาร์มจนถึงส่งมอบผู้บริโภค การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ พัฒนาสถาบันเกษตรกรเป็นกลไกหลักในการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในการผลิต การตลาดและการบริการโลจิสติกส์สินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน รวมทั้งการพัฒนาโซ่อุปทานสินค้าเกษตร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) แผนแม่บทดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการโลจิสติกส์ในระดับฐานรากซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัยเชิงกรณีศึกษา (Case Study Research Method) ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการวิจัยเชิงธุรกิจ เนื่องจากเป็นวิธีวิจัยที่มุ่งตอบคำถามหาเหตุผลหรือกระบวนการที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่เกิด

ขึ้นจริงทางธุรกิจ (Yin, 2013) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อให้ทราบรูปแบบการจัดการกิจกรรมโลจิสติกส์ทั้ง 9 กิจกรรมหลัก ตามแนวคิดของ Grant et al. (2006) ได้แก่ การจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิต การดำเนินการผลิต การจัดการสินค้าคงคลัง บรรจุภัณฑ์ การเคลื่อนย้ายและขนส่ง การบริการลูกค้า การติดต่อสื่อสาร การพยากรณ์ความต้องการ และโลจิสติกส์ย้อนกลับ ประสิทธิภาพการจัดการใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านต้นทุน ความเร็ว และคุณภาพ ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งแนวทางการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชน คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จากการศึกษาข้อมูล เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย การเก็บข้อมูลเก็บจากวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่จัดทะเบียนและตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ และมีการดำเนินงานมาไม่ต่ำกว่า 2 ปี จำนวน 10 กลุ่มซึ่งมีการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์มาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่ ประธาน รองประธาน หรือ เภรัญญิกกลุ่มซึ่งประธานได้มอบหมายให้เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่คณะผู้วิจัย ข้อมูลทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่างๆ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์และใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ของ เดนซิน (Denzin, 1970) โดยตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน ได้แก่ การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลโดยพิจารณาเรื่องเวลา สถานที่ และบุคคล ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงไป ข้อมูลที่ได้จะยังคงเหมือนเดิมหรือไม่ การตรวจสอบ

ผู้ศึกษาวิจัย และการตรวจสอบด้านทฤษฎี (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2547 : 129-130) รวมทั้งใช้การเปรียบเทียบข้อมูลภายในกรณีศึกษา (Within-case Analysis) และเปรียบเทียบข้อมูลกับกรณีศึกษาอื่นที่เทียบเคียงกัน (Cross-case Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักของวิสาหกิจชุมชนทั้งสิบกลุ่มที่เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นประธานกลุ่มและส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 80 และมีการศึกษาสูงสุด คือ มัธยมศึกษาหรืออนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 60 ทุกกลุ่มจดทะเบียนจัดตั้งในช่วงพ.ศ. 2552-2558 กลุ่มขนาดเล็ก มีสมาชิก 15-23 คน มีจำนวน 4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 40 กลุ่มขนาดกลาง มีสมาชิก 31-56 คน จำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 30 และ กลุ่มขนาดใหญ่ มีสมาชิก 60-114 คน จำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 30 รูปแบบการเพาะปลูกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนิยมทำนาหว่านมากที่สุดและทำในทุกลุ่ม นายยอดทำเป็นอันดับสองควบคู่ไปกับการทำนาหว่าน และนาดำทำน้อยที่สุด ทั้งสิบกลุ่มมีผลผลิตข้าวของกลุ่มโดยเฉลี่ยประมาณ 400-500 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก ได้แก่ มะลิ 105 ไรซ์เบอร์รี่ มะลินิลสุรินทร์ สังข์หยด ไรซ์เบอร์รี่ กข 15 หอมนิล ข้าวเหนียวดำ รวมทั้งข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ผกาอัมปิล เมียงกวง เป็นต้น ผลผลิตที่ได้จำหน่ายเป็นข้าวเปลือกสดและแห้ง และข้าวแปรรูป มี 5 กลุ่มที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 50 ผลผลิตจำหน่ายให้ สหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โรงสีมูลนิธิชัยพัฒนา เครือข่ายผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ผู้ส่งออก และสมาคมที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการเกษตร รวมทั้งการขายปลีกให้กับลูกค้ารายย่อย การดำเนินกิจกรรมโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มคล้ายคลึงกันเนื่องจากผลิตข้าว

หอมมะลิอินทรีย์เหมือนกัน แต่กลุ่มที่ไม่มีรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีความเข้มข้นในการปฏิบัติตามแนวทางเกษตรอินทรีย์และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทำให้การจัดกิจกรรมโลจิสติกส์ต่างๆ เป็นระบบและมีการบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างเข้มแข็งมากกว่า วิสาหกิจชุมชนทุกกลุ่มมีการจัดการกิจกรรมโลจิสติกส์ ดังนี้

ในการจัดหาปัจจัยการผลิต สมาชิกกลุ่มมีทั้งที่ผลิตเองและจัดซื้อจัดหาจากภายนอก การผลิตเองช่วยลดต้นทุนในการเพาะปลูกและเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพ โดยสมาชิกจะผลิตในปริมาณที่เพียงพอสำหรับการใช้ของตนเอง แต่บางรายมีการผลิตเพื่อจำหน่ายเนื่องจากมีความสามารถผลิตปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกคนอื่นๆ หลายกลุ่มไม่ได้ผลิตเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยเองด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ มีทัศนคติเชิงลบต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ว่ามีความยุ่งยากและต้องอาศัยความประณีตมาก ไม่มีความชำนาญในการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีความเสี่ยงในเรื่องคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิต รวมทั้งเชื่อว่าการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตโดยผู้เชี่ยวชาญจะได้ประโยชน์มากกว่าการผลิตเองโดยใช้สูตรที่เหมือนๆ กันกับทุกพื้นที่ ในการดำเนินการผลิตเริ่มจากการเตรียมดินก่อนเพาะปลูกโดยใช้การไถตะ ไถแปร และไถคราด นาหว่านเป็นรูปแบบที่นิยมทำมากที่สุดเพราะมีขั้นตอนการทำยุ่งยากน้อยกว่าการทำนาแบบอื่น ประหยัดเวลาและเหมาะกับพื้นที่ๆ พังพาน้ำฝนธรรมชาติเป็นหลัก รองลงมาคือนายยอด ซึ่งเริ่มเป็นที่นิยมเนื่องจากใช้ปริมาณเมล็ดพันธุ์ต่อไร่่น้อย ในขณะที่นาดำมีต้นทุนสูงที่สุดจึงไม่เป็นที่นิยม การให้ปุ๋ยและกำจัดวัชพืชมักใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นหลักและมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง การเก็บเกี่ยวผลผลิตใช้แรงงานจากในครอบครัวและจ้างแรงงานเพิ่มเติมเนื่องจากแรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอและต้องจ้างรถเกี่ยวข้าวเพื่อให้เก็บเกี่ยวได้เร็ว การเกี่ยวข้าวอินทรีย์ต้องเกี่ยวออกก่อน 1-2 กระสอบเพื่อเป็นการล้างรถเกี่ยวและป้องกันการปนเปื้อน

จากการข้าวที่ไม่ใช่ข้าวอินทรีย์ จากนั้นข้าวเปลือกจะถูกนำไปตากข้าวโดยใช้พื้นที่บริเวณใกล้แปลงนาหรือบ้านพักอาศัย การตากข้าวนิยมใช้ผ้าใบปูรองบนพื้นก่อนที่จะตากข้าวและใช้เวลา 2-5 วัน หรือนานกว่านั้นขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ ผลผลิตที่ตากเสร็จแล้วถูกแบ่งเป็นสามส่วน ได้แก่ เก็บไว้บริโภคเอง เก็บไว้จำหน่าย และเก็บไว้ทำพันธุ์

ในการจัดการสินค้าคงคลัง ผลผลิตถูกจัดเก็บในยุ้งหรือสถานที่จัดเก็บซึ่งมักอยู่ในพื้นที่ใกล้บ้านเพื่อสะดวกต่อการดูแลและนำผลผลิตมาใช้บริโภค สมาชิกวิสาหกิจฯ นิยมสร้างสถานที่จัดเก็บขึ้นเดี่ยวไว้ใช้แทนยุ้งซึ่งไม่สะดวกในการจัดเก็บหรือเคลื่อนย้ายผลผลิตตรวจสอบพลาสติกสานหลากหลายขนาด กระสอบป่าน และถุงปุ๋ย เป็นบรรจุภัณฑ์ที่นิยมใช้เพื่อเก็บผลผลิต รักษาคุณภาพรวมและแบ่งผลผลิต และเพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายและขนส่ง ผลผลิตแปรรูปมีการใช้บรรจุภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ถุงพลาสติก ถุงกระดาษ และบรรจุภัณฑ์พลาสติก สมาชิกบางรายมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อประโยชน์ทางการตลาด แต่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องดังกล่าว การดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนย้ายผลผลิตและปัจจัยการผลิตมักเป็นระยะทางสั้นๆ โดยใช้ทั้งแรงงานคน อุปกรณ์และยานพาหนะ ส่วนการขนส่งผลผลิตของวิสาหกิจชุมชน ใช้การขนส่งทางถนนเป็นหลัก ยานพาหนะที่นิยมใช้ ได้แก่ รถอีแต๋น รถกระบะ และรถบรรทุกหกล้อ มีทั้งที่ใช้ยานพาหนะของตนเองและจ้างรถผู้อื่นให้ขนส่งให้ ค่าใช้จ่ายในการขนส่งมี 3 รูปแบบ ได้แก่ ผู้ขายเป็นผู้รับผิดชอบค่าขนส่งผลผลิตเพื่อส่งมอบให้กับผู้ซื้อ ผู้ซื้อรับผิดชอบค่าขนส่ง และผู้ขายและผู้ซื้อรับผิดชอบค่าขนส่งร่วมกัน

การบริการลูกค้าเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องไปกับการบริการอื่นๆ ได้แก่ การติดต่อสื่อสารและประสานงานกับผู้ซื้อ การรับคำสั่งซื้อ และการทำข้อตกลงซื้อขาย วิสาหกิจชุมชน มีการปรับเปลี่ยนสินค้าตามที่ต้องการโดยเฉพาะผลผลิตแปรรูป

การบริการลูกค้ายังสอดคล้องไปกับการส่งมอบผลผลิตให้กับผู้ซื้อ การติดตามการขนส่งผลผลิต/สินค้า และการติดต่อสอบถามถึงปัญหาและความพึงพอใจของผู้ซื้อหลังการส่งมอบผลผลิตให้กับผู้ซื้อ วิสาหกิจชุมชนมีการติดต่อสื่อสารเกิดขึ้นในสองลักษณะ ได้แก่ การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มแบบไม่เป็นทางการและการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องซึ่งมักทำผ่านตัวแทนกลุ่มคือประธานกลุ่มหรือற்றுญิกมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ เคลื่อนที่ และแอปพลิเคชันเพื่อการสื่อสารในแต่ละปีการผลิต วิสาหกิจชุมชนมีการพยากรณ์ความต้องการของผู้ซื้อและตลาดโดยใช้วิธีพื้นฐานจากการอ้างอิงข้อมูลปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้ ยอดขาย และปัญหาและอุปสรรคในการผลิตในปีที่ผ่านมา และอาศัยความรู้และประสบการณ์ในการเพาะปลูกของตนเอง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ข่าวสารจากสื่อต่างๆ จากผู้ซื้อและหน่วยงานภาครัฐ ส่วนกิจกรรมโลจิสติกส์ย้อนกลับ ไม่มีการส่งผลผลิตกลับคืนจากผู้ซื้อ แต่มีการรับซื้อผลผลิตในราคาที่แตกต่างกันไปตามคุณภาพผลผลิตจากผู้ซื้อ ในขณะที่การจัดการกับของเสียหรือของเหลือจากกระบวนการผลิต เช่น ฟาง เศษหญ้า แกลบ เศษอาหารและมูลสัตว์ จะถูกนำกลับไปใช้แปรรูปเป็นปัจจัยการผลิตหรือถูกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้

การอภิปรายผล

งานวิจัยนี้ศึกษาการจัดการกิจกรรมโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ และประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ในสามมิติ ดังนี้

มิติด้านต้นทุนของกิจกรรมโลจิสติกส์

กิจกรรมโลจิสติกส์ที่ยังคงมีต้นทุนสูงและต้องปรับปรุงการดำเนินงาน ได้แก่ การดำเนินการผลิตซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีต้นทุนสูงที่สุด โดยประเมิน

จากค่าใช้จ่ายในแต่ละขั้นตอนของตั้งแต่การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว การตาก และการสี ต้นทุนหลักมาจากค่าแรงงานที่มีการจ้างแรงงานเพิ่มเนื่องจากแรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนหลายรายพยายามลดต้นทุนการจ้างแรงงานโดยจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์มาใช้แทน แต่ก็มีต้นทุนเกิดขึ้นคือต้นทุนในการจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์และต้นทุนอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา ค่าเสื่อมสภาพ และค่าเชื้อเพลิง ต้นทุนการจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิตเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์เองได้ ทำให้ต้องจัดซื้อเมล็ดพันธุ์โดยมาจากสองแหล่ง ได้แก่ จากสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกันซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าจัดซื้อจากนอกกลุ่ม และเป็นในลักษณะการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการให้ยืมเมล็ดพันธุ์ระหว่างกัน และจากภายนอกกลุ่มซึ่งมีต้นทุนสูงกว่า โดยมักจัดซื้อจากกลุ่มหรือองค์กรที่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายในพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนปุ๋ยอินทรีย์ถ้าผลิตใช้เองมีต้นทุนวัตถุดิบที่ใช้เพิ่มเติม เช่น หัวเชื้อ จุลินทรีย์ กากน้ำตาล ไข่ไก่ นมเปรี้ยว แกลบ และสารเร่งพด. ถ้าจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์จากนอกกลุ่ม สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจะรวมกันซื้อในปริมาณมากเพื่อช่วยลดต้นทุนในการจัดซื้อและขนส่ง รูปแบบการเพาะปลูกก็มีผลต่อต้นทุนปัจจัยการผลิต นาหว่านต้องใช้เมล็ดพันธุ์ปริมาณมากและต้องสำรองเมล็ดพันธุ์ไว้เผื่อการสูญเสีย ในขณะที่นาหยอดใช้เมล็ดพันธุ์น้อยกว่า ช่วยประหยัดต้นทุนเมล็ดพันธุ์ได้ แต่มีต้นทุนการจ้างเครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ ในขณะที่นาดำใช้ปริมาณเมล็ดพันธุ์ต่ำแต่มีต้นทุนค่าแรงสูง ส่วนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เมื่อมีการทำนาอินทรีย์ในระยะยาว ปริมาณการใช้ปุ๋ยจะลดลงทุกปีเนื่องจากดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น

ต้นทุนการเคลื่อนย้ายและขนส่งของวิสาหกิจชุมชนเกิดจากค่าเหมารถขนส่ง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าบำรุงรักษายานพาหนะ ต้นทุนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ 1) ขนาดของยานพาหนะซึ่งยานพาหนะขนาดเล็กใช้เคลื่อนย้ายผลผลิตและ

ปัจจัยการผลิตในระยะทางสั้นและในปริมาณไม่มากนัก ยานพาหนะขนาดใหญ่มีต้นทุนสูงกว่าและใช้ขนส่งผลผลิตไปยังผู้ซื้อหรือขนส่งปัจจัยการผลิตจากภายนอกเข้ามายังกลุ่ม 2) ปริมาณและความถี่ในการเคลื่อนย้ายและขนส่ง สมาชิกวิสาหกิจมีทางเลือกสองทางคือใช้ยานพาหนะของตนเองซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นรถกระบะในการเคลื่อนย้ายผลผลิตและปัจจัยการผลิตซึ่งต้องดำเนินการถี่กว่าหรือต้องทำหลายรอบ หรือจ้างเหมารถถล้อที่ขนส่งผลผลิตปริมาณมากได้และไม่ต้องส่งหลายรอบ และ 3) รูปแบบความรับผิดชอบในการขนส่ง ได้แก่ ผู้ขายรับผิดชอบค่าการขนส่ง ผู้ซื้อรับผิดชอบค่าขนส่ง และผู้ขายและผู้ซื้อมีส่วนร่วมรับผิดชอบค่าขนส่ง ต้นทุนอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายและขนส่ง ได้แก่ ต้นทุนจากการสูญหายหรือเสียหายของผลผลิตในขณะที่ขนส่งไปยังผู้ซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยโดยสัตย์ชัย ลั้งแท้กุล และ เจษฎา นกน้อย (2559) ซึ่งพบว่าการขนส่งผลผลิตของเกษตรกรมีทั้งเป็นผู้รับผิดชอบขนส่งเองและกลุ่มผู้แปรรูปมารับซื้อเปลือกจากเกษตรกรเอง โดยนำข้าวเปลือกบรรจุกระสอบแล้วขนส่งด้วยรถยนต์กระบะ ส่วนใหญ่พบปัญหาสินค้าชำรุดเสียหายระหว่างการขนส่งเพียงเล็กน้อย โดยเกษตรกรมีความเห็นว่าการขนส่งมีความเหมาะสม เพราะมีระยะทางในการขนส่งใกล้

ส่วนต้นทุนบรรจุภัณฑ์และหีบห่อของวิสาหกิจชุมชนมาจากประเภทบรรจุภัณฑ์และปริมาณบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ บรรจุภัณฑ์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มักใช้กระสอบพลาสติกสานสีขาวราคาขึ้นอยู่กับขนาด คุณภาพความหนา-บาง ของกระสอบ และเป็นของใหม่หรือผ่านการใช้งานมาแล้ว รวมทั้งมีการเคลือบกราเวียร์ การติดตราหรือพิมพ์ลาย นอกจากนั้นยังมีการใช้กระสอบปานแบบดั้งเดิมร่วมด้วย ส่วนผลผลิตแปรรูป ต้นทุนบรรจุภัณฑ์ขึ้นอยู่กับประเภทบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ การจัดซื้อบรรจุภัณฑ์มักต้องซื้อปริมาณมากในแต่ละครั้งเนื่องจากเป็นข้อกำหนดของผู้จำหน่ายบรรจุภัณฑ์

วิสาหกิจชุมชนยังขาดความรู้ในเรื่องของการเลือกประเภทบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์และต้นทุนที่รับได้ ทำให้การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์มุ่งที่ราคาต่ำที่สุดไว้ก่อนโดยไม่ไดวางแผนการจัดซื้อและคำนึงถึงคุณภาพมากนัก

มิติด้านคุณภาพของกิจกรรมโลจิสติกส์

กิจกรรมโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชนที่ต้องปรับปรุงคุณภาพในการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดหาปัจจัยการผลิตซึ่งมีปัญหาอยู่ที่คุณภาพเมล็ดพันธุ์และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่ผลิตเมล็ดพันธุ์เองเพราะมีทัศนคติต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ว่าเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากและมีรายละเอียดมาก แต่การจัดซื้อจากผู้อื่นก็มีความเสี่ยงเรื่องคุณภาพเมล็ดพันธุ์ อัตราการงอก และการปนเปื้อน สอดคล้องกับงานวิจัยโดย อภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย และคณะ (2556) ที่ระบุว่าชาวนาส่วนมากเคยชินกับแนวปฏิบัติแบบเดิมในการใช้เมล็ดพันธุ์ คือ การหว่านเผื่อไม่งอก เผื่อโดนแมลง นก และหนู ชาวนาส่วนใหญ่ยังพบปัญหาเมล็ดพันธุ์มีอัตราการงอกต่ำ มีสิ่งเจือปนมาก และขาดอุปกรณ์ในการคัดและทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ นอกจากนี้ วิสาหกิจฯ ต้องมีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายผลผลิตให้ลูกค้าต้องแจ้งแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ให้ชัดเจน อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนส่วนมากเห็นว่า การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายในขอรับรอง จึงมีวิสาหกิจฯ จำนวนไม่มากนักที่มีการดำเนินการเพื่อขอใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ การตากผลผลิตหลังจากเก็บเกี่ยวขาดสถานที่ๆ เหมาะสมและเพียงพอในการตาก ส่งผลต่อความชื้นและคุณภาพของข้าว ส่วนการจัดการสินค้าคงคลังและการจัดเก็บผลผลิตมีการใช้พื้นที่เพื่อการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ แยกเก็บผลผลิตไม่ให้ปะปนกันหรือใกล้กับสารเคมีและป้องกันการปนเปื้อนของผลผลิตและปัจจัยการผลิต แต่หลายกลุ่มมีพื้นที่ในการจัด

เก็บผลผลิตไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถจัดเก็บผลผลิตไว้ได้และต้องเร่งขายผลผลิตแม้ว่าต้องขายในช่วงที่ราคาผลผลิตต่ำ

มิติด้านความทันเวลาของกิจกรรมโลจิสติกส์

กิจกรรมโลจิสติกส์ที่ต้องปรับปรุงการดำเนินงานให้ทันเวลามากขึ้น ได้แก่ การจัดหาปัจจัยการผลิต ในบางฤดูกาลที่ประสบกับปัญหาภัยแล้งส่งผลให้การเพาะปลูกต้องใช้เมล็ดพันธุ์มากกว่าที่คาดการณ์ไว้หรือเมล็ดพันธุ์มีปัญหาอัตราการงอกไม่ดีและต้องจัดหาเมล็ดพันธุ์มาใช้เพิ่มเติม โดยมักใช้วิธีหีบยืมหรือซื้อเมล็ดพันธุ์จากสมาชิกในกลุ่มเดียวกันและจัดซื้อจากแหล่งภายนอกที่ผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่าย แต่อาจประสบปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์เนื่องจากความต้องการเมล็ดพันธุ์มีสูงในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้การจัดหาจัดซื้อล่าช้าและไม่ทันเวลาที่ต้องการใช้ สอดคล้องกับสัญญา ลิ่งแท้ กุล และ เจษฎา นกน้อย (2559) ที่พบว่า การจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรชาวอินทรีย์สังขยัด ไม่เพียงพอซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากเกษตรกรผลิตได้น้อยกว่าความต้องการสมาชิกวิสาหกิจชุมชนบางรายสามารถดำเนินการผลิตได้เร็วขึ้นโดยการลงทุนจัดซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรมาใช้เอง เช่น รถไถ ทำให้การไถเป็นไปตามเวลาที่กำหนดไถได้เร็วขึ้นและไม่ต้องรอคิว วิสาหกิจชุมชนที่มีนาหลายแปลงและไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน รวมทั้งมีการปลูกข้าวหลายพันธุ์ที่ต้องระมัดระวังการปนเปื้อนระหว่างเก็บเกี่ยว ต้องอาศัยการวางแผนและจัดตารางการดำเนินการผลิตแต่ละอย่างในแต่ละช่วงเวลาให้ดีมีเช่นนั้นอาจประสบกับปัญหาการจัดหาแรงงานและรถเก็บเกี่ยวมาดำเนินงานได้ทันเวลา หลังจากเก็บเกี่ยว ปัญหาที่ตามมาคือการขาดพื้นที่ในการตากข้าวและต้องพึ่งพาสภาพอากาศเป็นหลัก ทำให้บางครั้งการตากข้าวไม่ทันเวลาและไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์

กิจกรรมโลจิสติกส์	ประสิทธิภาพที่ต้องปรับปรุง		
	ต้นทุน	คุณภาพ	เวลา
จัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิต	O	O	O
ดำเนินการผลิต	O	O	O
สินค้าคงคลัง	P	O	P
บรรจุภัณฑ์	O	P	P
เคลื่อนย้ายและขนส่ง	O	P	P
บริการลูกค้า	P	P	P
ติดต่อสื่อสาร	P	P	P
พยากรณ์ความต้องการ	P	P	P
โลจิสติกส์ย้อนกลับ	P	P	P

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

วิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ มีการดำเนินกิจกรรมโลจิสติกส์ครบถ้วน ทั้ง 9 กิจกรรม ได้แก่ การจัดหาปัจจัยการผลิต การดำเนินการผลิต การจัดการสินค้าคงคลัง การบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ การเคลื่อนย้ายและการขนส่ง การบริการลูกค้า การติดต่อ สื่อสาร การพยากรณ์ความต้องการ และโลจิสติกส์ย้อนกลับ กิจกรรมโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชนยังคงมีปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพในการจัดการในมิติด้านต้นทุน คุณภาพ และความทันเวลาในการดำเนินงาน โดยวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการสูงในการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ แต่สมาชิกวิสาหกิจฯ ส่วนใหญ่ไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพได้เองทำให้มีต้นทุนการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์และความเสี่ยงเรื่องคุณภาพเมล็ดพันธุ์ อีกทั้งมีทัศนคติในเชิงลบต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ว่าเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากและมีรายละเอียดในการทำมาก กระบวนการผลิตมีต้นทุนสูงจากการจ้างแรงงานและเครื่องจักรกลในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว การตาก และการสี การเคลื่อนย้ายและขนส่งมีต้นทุนจากค่าเหมารถขนส่ง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าบำรุงรักษายานพาหนะ การขาดความรู้ในเรื่องการบรรจุภัณฑ์ทำให้มีปัญหาการ

เลือกใช้บรรจุภัณฑ์ทางโลจิสติกส์และการตลาด วิสาหกิจชุมชนส่วนมากยังไม่เห็นความสำคัญของการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เท่าที่ควร ปัญหาพื้นที่ในการตากข้าวไม่เพียงพอและเหมาะสมทำให้มีผลต่อคุณภาพและความทันเวลาในการดำเนินงาน วิสาหกิจฯ หลายรายมีปัญหาในการวางแผนและการจัดการการผลิตให้รวดเร็วและทันเวลาเพราะมีนาหลายแปลง ในพื้นที่ต่างๆ และมีการปลูกข้าวหลายสายพันธุ์ นอกจากนั้น การไม่มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนมีผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ซื้อเนื่องจากในตลาดมีการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ที่ไม่ได้มาตรฐานการผลิตอยู่มาก

การจัดการกิจกรรมโลจิสติกส์ของวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ ให้มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันทั้งในมิติด้านต้นทุน คุณภาพ และเวลา โดยวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการโลจิสติกส์ให้สามารถลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพและความทันเวลาในการดำเนินกิจกรรม เช่น ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพ สนับสนุนเครื่องมือทางการเกษตรเพื่อทดแทนการขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตรและช่วยลดต้นทุนแรงงาน การวางแผนจัดหาปัจจัยการผลิตในแต่ละฤดูกาล

การสนับสนุนให้มีพื้นที่ในการตากผลผลิตหรือมีเครื่องอบข้าว รวมทั้งยังอาจหรือโซโลสำหรับการจัดเก็บผลผลิตของกลุ่มหรือเป็นของชุมชนซึ่งมีมาตรฐานเป็นไปตามแนวทางการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ และเร่งพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้มีช่องทางที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้ง่ายและมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ได้สนับสนุนงานวิจัยนี้จากงบประมาณแผ่นดิน ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์และทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กันต์ อินทวงศ์. (2556). การศึกษาบริบทของห่วงโซ่อุปทานแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรธุรกิจอุตสาหกรรมเม็ดมะม่วงหิมพานต์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. *วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชน*, 5.2.
- คณะบริหารธุรกิจ มหาลัยเกษตรศาสตร์. (2556). *ต้นทุนโลจิสติกส์สินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย กรณีศึกษา: ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ผักและผลไม้*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. (2553). *การจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตร*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- วิทยา สุทธิพิตรดำรง. (2546). *โลจิสติกส์และการจัดการห่วงโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ศิริพร เลิศยิ่งยศ. (2554). การศึกษาสภาพวิสาหกิจชุมชนทางด้านการบริหารจัดการโลจิสติกส์ กรณีศึกษา กลุ่มสตรี สหกรณ์บ้านคิมมะอุ-สวนหมอน ต.หนองหว้า กิ่งอำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(1).
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2553). *โครงการศึกษาแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตร ภายใต้โครงการการศึกษาวิจัยตลอดจนติดตามประเมินผลเพื่อเสนอแนวทางนโยบายการปรับโครงสร้างภาคการผลิต การค้า และการลงทุน*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *คู่มือวินิจฉัยความสามารถด้านโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจ*. ม.ป.ท
- สัญญาชัย ลั้งแกกุล และ เจษฎา นกน้อย. (2559). การจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์อุตสาหกรรมการผลิตข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง ระดับชั้นเกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจแปรรูป. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 4(1): 33-46.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). *เปิดร่างแผนแม่บทโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานภาคเกษตร ปี 60-64 ยกระดับเพิ่มมูลค่า พัฒนาตลอดห่วงโซ่*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2560, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=25148&filename=index

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *รายงานโลจิสติกส์ของประเทศไทย ประจำปี 2558*. สิงหาคม 2559.
- อภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย, จุลมณี ไพฑูรย์เจริญลาภ, พรศิริ เสนากัสป์, ขจร เชาประเสริฐ, พรรณี ทองเกตุดู, และกรณิศ ตั้งคณาทรัพย์. (2556). *แผนงานการศึกษาภาวะเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ปัญหา และความต้องการของชาวนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน).
- Christopher, M. (1998). *Logistics and Supply Chain Management: Strategies for Reducing Cost and Improving Service 2nd ed.* New Jersey: Financial Times-Prentice Hall.
- Council of Supply Chain Management Professionals. (2017). *CSCMP's Definition of Logistics Management*. Retrieved November 5, 2017 from <https://cscmp.org/>
- Denzin, N. (1970). *The research act in sociology*. Chicago: Aldine
- Grant, D.B., Lambert, D.M., Stock, J.R., & Ellram, L.M. (2006). *Fundamentals of Logistics Management: European Edition*. Maidenhead UK: McGraw-Hill Education.
- Keebler, J.S., Manrodt, K.B., Durtsche, D.A., & Ledyard, M.D. (1999). *Keeping Score*. Oakbrook, IL: Council of Logistics Management.
- Martin, C. (2011). *Logistics and Supply Chain Management.4th ed.*, Prentice Hall.
- Stock, J.R., & Lambert, D.M. (2001). *Strategic Logistics Management. 4th ed.*, New York: McGraw-Hill.
- Yin, R. K. (2013). *Case study research: Design and methods*. Sage publications.

การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับอำเภอ กรณีศึกษาอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

Construction of a Civil Society Organization Network at District Level. A Case Study of Yang Si Surat District, Maha Sarakham Province.

ชวลิต ทิพม่อม¹, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์²

Chawalit Tippamom¹, Thanapauge Chamaratana²

Received: 17 January 2019

Revised: 3 March 2019

Accepted: 6 April 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีหน่วยวิเคราะห์ในระดับองค์กร คือ ตัวแทนกลุ่มหรือองค์กรในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน จาก 16 องค์กร ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกใน 3 เรื่อง ได้แก่ 1.เป็นตัวแทนหน่วยงานหลายส่วน 2.มีประเด็นเฉพาะในการทำงาน และ 3.มีการทำงานประชาสังคมระดับอำเภออย่างต่อเนื่อง ในส่วนวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยโปรแกรม ATLAS.ti ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการใช้แหล่งบุคคลที่ต่างกัน เวลาต่างกัน และสถานที่ต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ของอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม เกิดขึ้นจากปัจจัยสาเหตุ 5 ประการ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน นโยบายของหน่วยงานรัฐ การจัดตั้งสนับสนุนโดยหน่วยงานภายนอก สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกำหนด และความต้องการบรรลุเป้าหมายเดียวกัน โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกระตุ้นให้เกิดการรวมตัว การสร้างจุดร่วม การแสวงหาแกนนำ การแสวงหาสมาชิก การเตรียมเครือข่าย การสร้างความผูกพัน และการพัฒนาศักยภาพและขยายผลการทำงาน

คำสำคัญ : องค์กรภาคประชาสังคม, เครือข่ายทางสังคม, ประชาสังคม

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 093-5373232, E-mail:chawchaw_chawalit@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 091-0562317, E-mail: thanacha@kku.ac.th

¹ Student Master of Arts Program Student, Social Development Program, Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University, 093-5373232, E-mail:chawchaw_chawalit@hotmail.com

² Assistant Professor of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University, 091-0562317, E-mail: thanacha@kku.ac.th

Abstract

The objective of this qualitative research was to investigate the prospects of setting up a civil society organization network at Yang Si Surat District. Currently, an organization level analysis unit serves as the representative of organization in the area. Data was collected using in-depth interviews and participatory observation with 16 key informants from 16 organizations. Three criteria were used during the selection process: there had to be a variety of representatives from various agencies, there had to be specific issues in the workplace, and applicants had to have worked continuously in civil society at the district level. The data was analysed by using content analysis supported by ATLAS.ti. The accuracy of the data was checked using different personal data sources at different times and locations. The result showed it was conducive to establish a district civil society organization network at Yang Si Surat District. There were five enabling factors: role of positioning, government policy statements, support from outsourcing agencies on founding of the organization, problem situation, and demand for accomplishing a common goal. The seven steps of the process of network construction consisted of promoting integration, setting a common aim, identifying a leader, identifying members, arranging the organizational network, improving a connection, enhancing capabilities, and disseminating the result.

Keywords: Civil Society Organization Network, Social Network, Civil Society.

บทนำ

ปัจจุบันมีพื้นที่ระดับอำเภอจำนวนมากในประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาผู้สูงอายุ ปัญหาค่าเช่าที่ดิน ปัญหาสุขภาพของเกษตรกร ปัญหามลพิษจากขยะมูลฝอย ปัญหาที่ดินทับซ้อน และปัญหาอุบัติเหตุ แต่ที่ผ่านมายังคงไม่สามารถแก้ไขปัญหา ให้บริการสนับสนุน และช่วยเหลือประชาชนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง เนื่องจากยังมีข้อจำกัดในการดำเนินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงยังมีข้อจำกัดในการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน (สภาอัยการแห่งเมืองเบิ่งแกง นครมหาสารคาม, 2560) เพราะฉะนั้นลักษณะสังคมที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในครอบครัว เครือญาติ หรือพี่น้องคนบ้านเดียวกัน จะช่วยเหลือกันให้รอดพ้นจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ (ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย, 2549) ด้วยเหตุนี้

จึงทำให้เกิดการรวมตัวกันของประชาชนในอำเภอไม่ว่าจะเป็นภาคีความร่วมมือในส่วนราชการ ท้องถิ่น ท้องที่ และชาวบ้าน ในลักษณะ “เครือข่ายองค์กรประชาสังคมระดับอำเภอ” (สภาอัยการแห่งเมืองเบิ่งแกง นครมหาสารคาม, 2560) มีการดำเนินงานเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือในการทำงานหนุนเสริมพื้นที่และประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในอำเภอ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2557) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่เกิดจากประสบการณ์ร่วมเดียวกัน มีการขยายเครือข่ายทั้งแนวราบและแนวตั้ง มีการเชื่อมโยงกันอย่างกว้างขวาง ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์, 2554)

ดังนั้น การศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม จึงมีความสำคัญที่ใช้เป็นบทเรียนหรือความรู้สำหรับพื้นที่อำเภออย่างสิสุราช จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำไปขยายผลการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับตำบล และนำไป

เป็นความรู้ในการถ่ายทอดขยายผลให้กับพื้นที่
อำเภออื่นที่มีความสนใจต่อไป

ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญที่เลือกพื้นที่อำเภอ
ยางสีสุราชเป็นพื้นที่ในการศึกษาการสร้างเครือข่าย
องค์กรภาคประชาสังคมระดับอำเภอ เพราะอำเภอ
ยางสีสุราชเป็น 1 ใน 13 อำเภอ ของจังหวัด
มหาสารคาม ที่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายองค์กร
ภาคประชาสังคมระดับอำเภอ เพื่อรวมกันแก้ไข
ปัญหาขยายอย่างมีส่วนร่วมของคนในอำเภอ
ยางสีสุราชและเพื่อต้องการพัฒนาอำเภอยางสีสุราช
ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งการสร้างเครือข่ายองค์กร
ภาคประชาสังคมอำเภอยางสีสุราช มีปัจจัยการมา
รวมกันจากหลายสาเหตุปัจจัย นอกจากนั้นใน
กระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม
อำเภอยางสีสุราชยังมีกระบวนการสร้างที่เป็น
ขั้นตอนที่ชัดเจน

จากปรากฏการณ์ที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึง
สนใจศึกษาปรากฏการณ์การสร้างเครือข่ายองค์กร
ภาคประชาสังคมอำเภอยางสีสุราช เพื่อทำความเข้าใจ
สาเหตุการเกิดปัญหา สาเหตุ ปัจจัย และขั้นตอน
การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่
อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรภาค
ประชาสังคมอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร
ประเด็นหลัก คือ การสร้างเครือข่ายทางสังคม ที่ใช้
อธิบายการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม
ในการแก้ปัญหาในระดับพื้นที่อำเภอ

การสร้างเครือข่ายจะเกิดจากสาเหตุ
4 ประการ ประกอบด้วย การจัดตั้งและสนับสนุน
โดยหน่วยงานต่างๆ หรือเกิดจากผู้นำประมาณ

หรือการกำหนดนโยบาย และอาจเกิดจากการ
ตอบสนองพื้นที่ ทั้งนี้การทำงานและกิจกรรมจะมี
ความเป็นทางการ มีระเบียบ และมีโครงสร้างความ
สัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นแนวดิ่ง รวมถึงเกิดขึ้นเอง
ตามธรรมชาติ ผ่านการร่วมมือ การเรียนรู้ สื่อสาร
และแก้ไขปัญหา ทั้งนี้การทำงานต้องเป็นไปอย่าง
อิสระ ไม่มีการครอบงำ ทำให้ความสัมพันธ์มี
ลักษณะแบบแนวราบที่ไม่ซับซ้อน นอกจากนั้นอาจ
เกิดจากสถานการณ์เป็นตัวกำหนด ทำให้เกิดการ
เรียนรู้ร่วมมือแก้ไขปัญหา รวมถึงการต่อรอง ต่อสู้
ปกป้อง รักษาสิทธิ และปรับบทบาทต่อการพัฒนา
(พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ, 2547) ตลอดจนต้องการ
มุ่งให้บรรลุเป้าหมาย เพราะการทำงานจะไม่สามารถ
ดำเนินการได้เพียงคนเดียวลำพัง ต้องมี
การรวมตัวของคนส่วนต่างๆ เข้ามาประสานผล
ประโยชน์ ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนทรัพยากรร่วมกัน
ทำให้บรรลุเป้าหมาย (ชนพฤษ์ ชามะรัตน์, 2554)

ขณะเดียวการสร้างเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จ
ต้องดำเนินการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ การกระตุ้น
ให้เกิดการรวมตัวกัน โดยใช้วิธีการจัดเวทีประชุม
เวทีสัมมนาให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักถึง
ปัญหา พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดเป้าหมาย
วัตถุประสงค์ และค้นหาแนวทาง แผนการทำงาน
ในการแก้ไขปัญหา การสร้างจุดร่วม โดยการ
กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์การก่อตั้ง มีประเด็น
ปัญหาาร่วมกัน และผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่าง
ชัดเจน การแสวงหาแกนนำ ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม
เพื่อทำหน้าที่ผลักดันการทำงาน มีการกำหนด
บทบาท กำหนดเป้าหมาย กำหนดแผน และ
กำหนดผู้ประสานงานหลักที่มีหน้าที่ชี้แจงเป้าหมาย
วัตถุประสงค์ ผลประโยชน์ให้สมาชิกได้รับรู้และ
ขยายสมาชิก การแสวงหาสมาชิก โดยค้นหาได้จาก
ความสัมพันธ์เดิมที่มีอยู่แล้ว หากจากการสื่อสาร
สาธารณะ จัดสัมมนา เปิดเวที หรือจะหาแนวร่วม
แบบความสัมพันธ์ตัวต่อตัวโดยให้แกนนำไปค้นหา
คนที่คิดคล้ายกัน เคยทำงานลักษณะเดียวกัน
การที่จะให้แนวร่วมสนใจควรมีการชี้แจงให้สมาชิก

วัตถุประสงค์ และผลที่จะได้รับจากการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้บอกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบ ว่ามีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากรายชื่อที่ระบุไว้ในทำเนียบคณะกรรมการสภาอภักแวง เบิ่งแงง คนอำเภอยางสีสุราช และได้รับการติดต่อมาจาก ฝ่ายเลขานุการที่ทำหน้าที่ประสานงานหลัก ที่ระบุได้ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เข้าร่วมการทำงานอย่างต่อเนื่อง และมีการอธิบายยืนยันถึงจริยธรรมในการวิจัยของผู้วิจัย ที่จะดำเนินการปกปิดชื่อหรือเนื้อหาที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้เป็นความลับ ต่อจากนั้นผู้วิจัยจึงได้เริ่มการสัมภาษณ์เชิงลึก ในขณะการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้มีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยมีการสังเกตทำที่ขณะสัมภาษณ์ และมีการสังเกตบริบทแวดล้อมขณะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งในสถานที่ทำงาน หรือบ้านพักอาศัย หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้มีการแสดงความขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เมื่อเก็บข้อมูลครบถ้วน ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แหล่งข้อมูลต่างกัน (Data Sources Triangulation) ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากตัวแทนโรงพยาบาลอำเภอ ตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตัวแทนการปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนประชาชน หลังจากนั้นจึงได้มีการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสรุปรวบรวมข้อมูลจากการถอดเทปบันทึกเสียง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน ซึ่งจัดพิมพ์ข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft Word และป้อนเข้าสู่โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti

อนึ่ง งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ HE613016

ผลการวิจัย

เมื่อได้ดำเนินการศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม ระดับพื้นที่เขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม ระดับพื้นที่เขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ สาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ และการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละส่วน ดังนี้

1. สาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่

สาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ เกิดขึ้นจากปัจจัยสาเหตุ 5 ประการ ดังนี้

1.1 บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน

บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน เป็นหนึ่งปัจจัยสาเหตุที่ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ มีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจงานในเรื่องระบบการทำงานด้านสุขภาพระดับอำเภอ (District Health System) ซึ่งทำหน้าที่บูรณาการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนภายใต้บริบทพื้นที่ โดยกระบวนการจัดการความรู้และชื่นชม รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนพึ่งตนเองได้ ทำให้เกิดสุขภาวะของประชาชน (สำนักงานบริการสาธารณสุข, 2570) นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบล ที่มีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจงานของกองสาธารณสุข ทำหน้าที่ดูแลเรื่อง ประเด็นระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ หรือประเด็นการจัดการขยะมูลฝอย หรือจะเป็นเจ้าหน้าที่เภสัชกรโรงพยาบาลอำเภอ มีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน ในเรื่องงานคุ้มครองผู้บริโภค จึงทำให้เป็นปัจจัยสาเหตุเข้ามารวมเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7 ที่ว่า

“สภาอัยกแพ่งอำเภอจะดูว่ามีประเด็นงานอะไรที่เกี่ยวข้องกับงานเจ้าหน้าที่เภสัชกรบ้าง ซึ่งมีการอาหารปลอดภัยที่จะทำงานคุ้มครองผู้บริโภค พี่ก็เลยได้ไปเข้าร่วมด้วย” (สัมภาษณ์เมื่อ 14 มิถุนายน 2561)

1.2 นโยบายของหน่วยงานรัฐ

เมื่อกล่าวถึงนโยบายของหน่วยงานรัฐ มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นหรือเป็นปัจจัยสาเหตุให้เกิดการก่อสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ เหมือนตัวอย่างของหน่วยงานท้องถิ่น และท้องที่ในอำเภอยางสีสุราช มีการดำเนินงานตามนโยบายชาติ นโยบายกระทรวงมหาดไทย และนโยบายจังหวัดมหาสารคาม ที่เน้นให้มีการจัดการขยะ ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของพื้นที่อำเภอยางสีสุราชที่มีความต้องการดำเนินงานนโยบาย 4 ดี ได้แก่ สุขภาพดี สังคมดี เศรษฐกิจดี และสิ่งแวดล้อมดี ซึ่งนโยบาย 4 ดี เกิดขึ้นจากนายอำเภอได้ปรับใช้รูปแบบการทำงานที่ได้จากการศึกษาดูงาน โดยนำมากำหนดใช้ในพื้นที่ให้หน่วยงานภาควิชาการ ท้องถิ่น และท้องที่ ได้ร่วมมือกันดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12 ที่ว่า

“ประเด็นเรื่องขยะ เป็นประเด็นแรก เพราะขยะเป็นนโยบายของนายอำเภอคนเก่า ที่มีนโยบายทำเรื่อง 4 ดี ของอำเภอยางสีสุราช คือ สุขภาพดี สังคมดี เศรษฐกิจดี และสิ่งแวดล้อมดี ถ้าสิ่งแวดล้อมดีก็มุ่งเป้าไปที่เรื่องขยะ เพราะขยะเป็นปัญหาในระดับอำเภอ ระดับประเทศชาติ และเป็นนโยบายของรัฐบาล ต้องการขับเคลื่อนเรื่องขยะ” (สัมภาษณ์เมื่อ 18 มิถุนายน 2561)

1.3 การจัดตั้งสนับสนุนโดยหน่วยงานภายนอก

การดำเนินงานของอำเภอยางสีสุราช ในประเด็นการจัดการขยะมูลฝอย มีความสอดคล้องกับประเด็นการทำงานขององค์กรภาคประชาสังคมระดับจังหวัด ในนาม “เครือข่ายอัยกแพ่ง เบิ่งแงง คนสารคาม” จึงได้เกิดความร่วมมือในการ

สนับสนุนพื้นที่อำเภอยางสีสุราช ให้สามารถจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนบุคลากรในการช่วยเหลือสนับสนุนให้มีการจัดกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับอำเภอ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนทุกภาคส่วนในอำเภอยางสีสุราช รวมถึงช่วยสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานประเด็นการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมในระดับอำเภอยางสีสุราช ให้ครอบคลุมทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน และสนับสนุนให้เกิดการก่อตั้ง “สภาอัยกแพ่ง เบิ่งแงง คนอำเภอยางสีสุราช” ที่สร้างความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลยางสีสุราช องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน และภาคประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอำเภอยางสีสุราช และสร้างจิตสำนึกให้คนอำเภอยางสีสุราชรักบ้านรักเมืองของตนเอง

1.4 สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกำหนดการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาในอำเภอยางสีสุราชที่ผ่าน ก่อนตั้งเป็นสภาอัยกแพ่ง เบิ่งแงง คนอำเภอยางสีสุราช หน่วยงานส่วนราชการต่างๆ มีการลักษณะการแก้ไขปัญหาแบบต่างคนต่างทำ หน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงไม่ให้ความสำคัญเน้นทำงานเฉพาะพื้นที่ไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน การทำงานไม่เกิดบูรณาการที่จับต้องได้ เพราะไม่มีการติดตามการดำเนินงาน จึงทำให้คนในอำเภอยางสีสุราชมีการจัดเวทีประชุมพูดคุยในการระดมปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม โดยในที่ประชุมมีการคัดเลือกปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากปัญหาขยะมูลฝอยได้ส่งผลกระทบต่อครอบคลุม 7 พื้นที่ตำบล ซึ่งมีรถเก็บขยะจะต้องสูญเสียงบประมาณในการจัดการขยะถึงปีละ 20,000 บาท นอกจากนั้นตำบลไหนที่ไม่มีรถเก็บขยะ ก็จะทำให้ปัญหาการนำขยะไปทิ้งในป่าโคกสาธารณะ ทำให้เกิดปัญหาสารพิษในขยะปนเปื้อนอาหารตามธรรมชาติ

1.5 ความต้องการบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

คนในอำเภอยางสีสุราชได้ร่วมมือกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ที่ต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอำเภอร่วมกัน ทำให้คนในอำเภอมีจิตสำนึก มีระเบียบวินัย และมีพฤติกรรมที่ดี ช่วยกันพัฒนาชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีความน่าอยู่ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำให้คนในอำเภอยู่ดี กินดี สุขภาพดี และเศรษฐกิจดี มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ฟังตนเองได้โดยไม่ต้องรอคอยการช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ

2. การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่

การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ กรณีศึกษา อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคามมีกระบวนการดำเนินงานจำนวน 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 กระตุ้นให้เกิดการรวมตัว

เริ่มจากนายอำเภอยางสีสุราชเชิญชวนผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเวทีนโยบาย 4 ดี โดยในที่ประชุมมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดของโครงการ ให้หน่วยงานราชการ สาธารณสุข โรงเรียน ผู้นำท้องที่ และองค์กรปกครองท้องถิ่นได้เข้าใจรายละเอียด เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และเกิดจิตสำนึกที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการระดมปัญหา ค้นหาแนวทางทางแก้ไขปัญหา คัดเลือกคณะกรรมการ และมีการตั้งคณะกรรมการทำงานระดับอำเภอโดยนายอำเภอ

2.2 การสร้างจุดร่วม

เริ่มจากการค้นหา “ปัญหาร่วม” เพียงปัญหาเดียวที่ส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่อำเภอยางสีสุราช คือ ปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งมีการคัดเลือก “ผู้ประสานงานหลัก” ทำหน้าที่ประสานงาน เชื่อมโยงผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมดำเนินงานแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในระดับอำเภอ นอกจากนั้นพื้นที่ตำบลทั้ง 7 แห่ง ในเขตการปกครองของอำเภอยางสีสุราชจะต้องมีการกำหนดหมู่บ้านนำร่องในการ

แก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยขึ้นมาจำนวน 1 หมู่ เพื่อเป็น “พื้นที่ร่วม” ให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด ประชาชน และผู้นำชุมชนได้ทำงานร่วมกัน

2.3 การแสวงหาแกนนำ

ในขั้นตอนนี้ได้มีเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุมเพื่อค้นหาแกนนำ โดยการลงชื่อด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ ในประเด็นปัญหาที่แต่ละคนมีความถนัด เพื่อคัดเลือกปัญหาที่มีคนร่วมลงชื่อมากที่สุด จึงทำให้มีคณะกรรมการที่เป็นจิตอาสาเป็นแกนนำจำนวน 10 คน ที่มาจากตัวแทนหน่วยงานราชการทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตัวแทนกำนัน ตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนโรงเรียน ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และตัวแทนเกษตรกรอำเภอ เมื่อได้แกนนำแล้วได้มีการกำหนดแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน โดยถามความสมัครใจ และดูจากความถนัด ความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละบุคคลที่จะเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ และได้มีการทำหนังสือแต่งตั้งแกนนำ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5 ที่ว่า

“พยาบาลเป็นเลขา เป็นคำสั่งอำเภอ มีใครเป็นประธาน ประธาน คือ กำนัน ดูจากความสามารถ ยกมือเลือก ให้คนอื่นเสนอแล้วรับรอง ยกมือสนับสนุน ไม่บังคับเลือก จะดูจากทำงานหรือไม่” (สัมภาษณ์เมื่อ 12 มิถุนายน 2561)

2.4 การแสวงหาสมาชิก

การแสวงหาสมาชิกจะมีผู้ประสานงานหลักทำหน้าที่ในการค้นหาและชักชวนสมาชิกเข้าร่วม โดยจะค้นหาสมาชิกที่มีบทบาทหน้าที่ประจำที่อยู่ในความรับผิดชอบอยู่แล้วโดยตำแหน่ง ค้นหาจากคนที่เคยทำงานร่วมกันมาก่อนในโครงการต่างๆ ค้นหาจากเพื่อนที่เคยทำงานร่วมกันในสาขาวิชาชีพด้านสาธารณสุข ค้นหาจากคนที่ทำงานเป็นสมาชิกเครือข่ายการทำงานในระดับตำบล ค้นหาจากคนที่มีความสามารถในการทำงาน และในส่วนการชวนสมาชิกจะใช้วิธีการชวน

แบบปากต่อปากโดยชี้แจงในเวทีประชาคม เวิร์ท ประชุมหัวหน้าส่วน ให้คนที่เข้าร่วมประชุมได้บอก ต่อประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก รวมถึงใช้วิธีการทำหนังสือเชิญจาก นายอำเภอไปยังหน่วยงานราชการหรือองค์กร ต่างๆ ได้ประชุมชี้แจง คัดเลือกตัวแทนในหน่วยงาน หรือองค์กรของตนเองเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดย สมาชิกที่เข้าร่วมส่วนใหญ่จะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้อำนวยการ โรงเรียน และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน

2.5 การเตรียมเครือข่าย

การเตรียมเครือข่าย เริ่มจากการ ประชุมวางแผนเตรียมการทำงานก่อนลงพื้นที่ พร้อมทั้งประเมินสถานการณ์พื้นที่ว่ามีความพร้อม ในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด ก่อนที่ คณะทำงานจะลงพื้นที่ทุกครั้ง มีการศึกษาความรู้ จากพื้นที่ต้นแบบภายในอำเภอ เพื่อนำมาออกแบบ การทำงานในพื้นที่ตำบลขยาย รวมถึงมีการจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมีนายอำเภอเป็นประธาน มีการสรุปบทเรียนการดำเนินงาน เพื่อให้เห็น ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน และนำข้อมูล จากการดำเนินงานมาใช้ออกแบบแนวทางการ ทำงาน ทบทวนสมาชิกเก่าใหม่ เพื่อถามความ สัมผัสใจที่จะดำเนินงานร่วมกัน นอกจากนั้นยังม ีการสื่อสารกันภายในคณะทำงานให้เห็นปัญหา หรือให้เห็นต้นแบบที่ทำงานได้ประสบความสำเร็จ ผ่านช่องทาง LINE กลุ่มคณะทำงานสภาอักษะกแพง เบ็งแงง คนอำเภออย่างสีสุราช

2.6 สร้างความผูกพัน

หลังจากนายอำเภอแต่งตั้งรายชื่อคณะ ทำงาน และสมาชิกสภาอักษะกแพง เบ็งแงง คนอำเภอ อย่างสีสุราช จึงได้ดำเนินการทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การประชุมเพื่อเสนอแนะแนวความคิด การ

สร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนนโยบาย การทำงานระดับอำเภอ ออกแบบขั้นตอน กระบวนการทำงาน แบ่งบทบาทหน้าที่ความ รับผิดชอบตามความเหมาะสมที่แต่ละคนมีความ ถนัด การออกนิเทศงานในตำบล เพื่อสร้างความรู้ และกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงาน รวมถึงหนุนเสริม ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ดังคำกล่าวของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 ที่ว่า

“จะไปสร้างกลไก สร้างองค์ความรู้ กระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติ หนุนเสริม มีการติดตาม ประเมินผล อยู่อย่างต่อเนื่อง” (สัมภาษณ์เมื่อ 11 มิถุนายน 2561)

2.7 พัฒนาศักยภาพและขยายผลการ

ทำงาน

การพัฒนาศักยภาพเครือข่าย มีการ อบรมวิทยากรระดับตำบลทั้งในและนอกสถานที่ หรือร่วมประชุมกับ “สภาอักษะกแพง เบ็งแงง คน มหาสารคาม” เพื่อแลกเปลี่ยนนำเสนอผลงาน และ มีการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนภายในและ ภายนอกอำเภอมาใช้ถ่ายทอดในระดับพื้นที่ตำบล และขยายผลการทำงานมีการขยายประเด็นการ ทำงานเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย ให้ครอบคลุมทั้ง อำเภอ จากเดิม 7 หมู่บ้าน ขยายเป็น 91 หมู่บ้าน ยังมีการขยายประเด็นการทำงานจากประเด็นเดียว เรื่องการจัดการขยะเป็น 9 ประเด็น โดยบูรณาการ ความร่วมมือกับคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต และระบบสุขภาพอำเภอ (พชอ.) รวมถึงมีการ ตั้งเครือข่ายระดับตำบล เพื่อดำเนินงานการจัดการ ขยะแบบมีส่วนร่วม โดยมีนายกองค้การบริหารส่วน ตำบลเป็นประธาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีบทบาทเป็น คณะกรรมการเครือข่ายระดับตำบล นอกจากการ ขยายผลการทำงานในพื้นที่ตำบลแล้วอำเภออย่างสี สุราชยังเป็นพื้นที่ในการศึกษาดูงานของพื้นที่ อำเภออื่นในการบูรณาการทำงานเรื่องจัดการ ขยะมูลฝอย

สรุปผลการวิจัย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น สรุปได้ว่าการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ เกิดจากปัจจัยสาเหตุ 5 ประการ ได้แก่ 1. บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน ที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเสนอตัวเข้ามาเป็นแกนหลักในการทำงานเครือข่าย 2. นโยบายของหน่วยงานรัฐ ช่วยสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายอำเภอ เพราะหน่วยงานราชการต้องการดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนดและเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญที่หน่วยงานราชการจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุผลตามนโยบายของตนเอง 3. การจัดตั้งสนับสนุนโดยหน่วยงานภายนอก ที่เข้ามาเป็นหน่วยในการสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานลักษณะเครือข่ายและยกระดับการทำงานในกรณีที่มีข้อจำกัดด้านระเบียบงบประมาณ ทักษะ ความรู้ที่พื้นที่อำเภอยังไม่มี 4. สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกำหนด ซึ่งประชาชนในอำเภอเกิดความไม่พอใจของปัญหา มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนเอง โดยไม่รอคอยการช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐเพียงอย่างเดียว และ 5. ความต้องการบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ที่ต้องการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายระดับอำเภอที่จะช่วยกันพัฒนาอำเภอของตนเองให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ขณะที่ การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ มีกระบวนการดำเนินงานจำนวน 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นให้เกิดการรวมตัว โดยเริ่มต้นจากนายอำเภอเป็นแกนนำหลักในการประชุมพูดคุย สร้างความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และร่วมกันวางแผนการแก้ไขปัญหา โดยมีทีมงานคอยสนับสนุน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างจุดร่วม เพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของอำเภอ เริ่มจากการค้นหา “ปัญหาร่วม” มีการคัดเลือก “ผู้ประสานงานหลัก” ทำหน้าที่ประสานงาน เชื่อมโยงผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม และ

การสร้าง “พื้นที่ร่วม” ทำให้ทุกคนในอำเภอได้มีการทำกิจกรรม ช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนความรู้กัน ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาแกนนำ จะต้องเกิดจากความสมัครใจที่จะมาทำงานร่วมกันตามความถนัดของตนเอง ขั้นตอนที่ 4 การแสวงหาสมาชิกเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ ที่มีการชักชวนกันของกลุ่มเพื่อนที่เคยทำงานร่วมกัน หรือประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากให้กับผู้ที่มีความสนใจได้มีโอกาสเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย และอาจจะเกิดขึ้นได้ในลักษณะที่เป็นทางการ โดยมีการออกหนังสือราชการเพื่อเชิญหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ขั้นตอนที่ 5 การเตรียมเครือข่าย เพื่อให้แกนนำและสมาชิกเครือข่ายมีความพร้อมในการทำงาน โดยเริ่มจากการวางแผนทำงานร่วมกัน การสร้างความใจร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ และการสื่อสารระหว่างกัน ขั้นตอนที่ 6 สร้างความผูกพัน ระหว่างแกนนำและสมาชิกในเครือข่าย ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน การประชุมวางแผน แบ่งบทบาทหน้าที่ การลงติดตามประเมินผล และการสรุปทบทวนแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ขั้นตอนที่ 7 พัฒนาศักยภาพและขยายผลการดำเนินงาน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากภายในอำเภอและนอกอำเภอ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ของคนทำงาน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการถ่ายทอดและขยายผลการดำเนินงานในเครือข่ายระดับตำบล

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยสาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาสุทิตย อากาศโร (2547) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายเกิดจากการจัดตั้งและสนับสนุนโดยหน่วยงานต่างๆ และเกิดจากสถานการณ์เป็นตัวกำหนด เกิดจากปัญหาทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมมือแก้ไขปัญหา นอกจากนั้นมี

ความสอดคล้องกับแนวคิดของธนพฤกษ์ ชามะรัตน์ (2554) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายเกิดจากการมุ่งให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีการรวมตัวของคนส่วนต่างๆ เข้ามาประสานผลประโยชน์ ช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนทรัพยากรร่วมกัน เช่นเดียวกันนี้ปัจจัยสาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ ยังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของเกศสุดา สิทธิสันติกุล (2561) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องเครือข่ายทางสังคมเพื่อการจัดการความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากป่า กรณีศึกษาเครือข่ายลุ่มน้ำจาง จังหวัดลำปาง ที่ชี้ให้เห็นว่า การก่อเกิดเครือข่ายเกิดจากสถานการณ์ความขัดแย้งด้านการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านในลุ่มน้ำจาง โดยมีการสนับสนุนจากอดีตศึกษานิเทศก์ คณะทำงานลุ่มน้ำ

ขณะที่ กระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ที่ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในปัญหา การสร้างจุดร่วม การแสวงหาแกนนำ และการแสวงหาแนวร่วมเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย รวมถึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนฤมล นิราทร (2543) ที่เพิ่มเติมกระบวนการสร้างเครือข่ายอีก 3 ขั้นตอน ได้แก่ เตรียมกลุ่มหรือเตรียมเครือข่าย สร้างความผูกพันและพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่าย และพัฒนาศักยภาพและขยายผลการทำงาน นอกจากนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของเดือนเพ็ญ คำพวง (2559) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอปากช่อง นครราชสีมา ได้ชี้ให้เห็นว่า ขั้นตอนการเกิดเครือข่ายเริ่มจากการประสานความร่วมมือ ให้เข้าร่วมการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น คัดเลือกผู้นำเครือข่าย รวมถึงประชุมระดมความคิดเห็นจากสมาชิกเพื่อวางแผนการทำงาน จัดตั้งคณะทำงาน

พร้อมแบ่งบทบาทหน้าที่ รวมถึงมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการสนับสนุนช่วยเหลือกันของสมาชิกและหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีการติดตามการทำงานโดยการประชุมประจำเดือน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัย ที่พบว่า การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ อำเภอ ยังคงต้องอาศัยนโยบายของหน่วยงานราชการ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่อำเภอ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อกระทรวงมหาดไทย ให้มีการกำหนดนโยบายสร้างความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่อำเภอระหว่างส่วนราชการ องค์กรปกครองท้องถิ่น ท้องที่ และประชาชน โดยกำหนดให้นายอำเภอมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นที่ปรึกษา ผลักดันสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่อำเภอ และผลักดันให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และปฏิบัติการในพื้นที่ ตลอดจนจกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้เกิดการขยายผลการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ตำบล โดยกำหนดให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสำคัญที่จะดำเนินการให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ตำบล และผลักดันให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และปฏิบัติการในพื้นที่ ตลอดจนจหน่วยงานราชการในระดับอำเภอ ควรมีการกำหนดนโยบายที่สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่อำเภอและพื้นที่ตำบล ตลอดจนของค์กรภาคประชาสังคมระดับจังหวัด ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม และติดตามผลักดันการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่อำเภอและพื้นที่ตำบลให้สามารถเกิดขึ้นจริง

ขณะเดียวกัน มีข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้มีการขยายผลการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่อำเภอ ระดับตำบล และระดับชุมชน สามารถที่จะมีการรวมตัวกันได้ในหลายสาเหตุ เช่น บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน นโยบายของหน่วยงานรัฐ การจัดตั้งสนับสนุนโดยหน่วยงานภายนอก สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกำหนด และความต้องการบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละบริบทพื้นที่ ในส่วนของการขยายผลการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่อำเภอ ระดับตำบล ควรมีปฏิบัติการใน 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นให้เกิดการรวมตัว ขั้นตอนที่ 2 การสร้างจุดร่วม ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาแกนนำ ขั้นตอนที่ 4 การแสวงหาสมาชิก ขั้นตอนที่ 5 การเตรียมเครือข่าย ขั้นตอนที่ 6 สร้างความผูกพัน ขั้นตอนที่ 7 พัฒนาศักยภาพและขยายผลการทำงาน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณศูนย์ประชาสังคมและการจัดการองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ ที่สนับสนุนทุนในการศึกษาปริญญาโท ซึ่งถือเป็นโอกาสได้ทำงานวิจัยฉบับนี้ รวมถึงต้องขอขอบคุณสมาชิกแพ่ง เบิ่งแงง คนมหาสารคาม ที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนและประสานงาน ให้มีโอกาสดำเนินการที่และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นอกจากนี้ ต้องขอขอบคุณคณะทำงานสมาชิกแพ่ง เบิ่งแงง คนอำเภออย่างสีสุราช ทั้ง 16 ท่าน ที่ยอมเสียสละเวลา เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทเรียนของสมาชิกแพ่ง เบิ่งแงง คนอำเภออย่างสีสุราช จะถูกนำไปใช้เป็นบทเรียนสำคัญให้กับการขยายผลเครือข่ายองค์กรประชาคมระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ชัคเชส มีเดีย.
- เกศสุดา สิทธิสันติกุล. (2561). เครือข่ายทางสังคมเพื่อการจัดการความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากป่ากรณีศึกษาเครือข่ายลุ่มน้ำจาง จังหวัดลำปาง. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 16 (1).
- ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย. (2549). *เครือข่ายทางสังคม*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เดือนเพ็ญ คำพวง (2559). การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 12 (1).
- ธนพฤษ์ ชามะรัตน์. (2554). *การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนพฤษ์ ชามะรัตน์. (2554). หมุดยึดคนกระจ่าย: เครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 7 (3).
- ธนพฤษ์ ชามะรัตน์. (2560). หมุดยึดเด็กไกลบ้าน: บทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการดำรงชีพของแรงงานนักเรียนไทยในออสเตรเลีย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 9 (2).
- นฤมล นิราทร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2557). *การเมืองภาคประชาชน ขบวนการประชาสังคมในสังคมไทยและบทบาทต่อสังคมการเมืองไทย*. [ออนไลน์] 2560 [อ้างเมื่อ 22 สิงหาคม 2560]. จาก <https://www.academia.edu/31090205/>
- พระมหาสุทิดย์ อาภากรโร (อบอุ่น). (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- สภาอัยกแพง เบ็งแงง คนมหาสารคาม. (2560). *กลไกประชาสังคมระดับอำเภอ จังหวัดมหาสารคาม. บันทึกการประชุมกลไกประชาสังคมระดับอำเภอจังหวัดมหาสารคาม. วันที่ 20 เมษายน 2560 ณ ห้องประชุมสันติรัตน์ โรงแรมตักสิลา จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : สภาอัยกแพง เบ็งแงง คนมหาสารคาม.*
- สำนักบริหารการสาธารณสุข. (2557). *การขับเคลื่อนระบบสุขภาพพระดับอำเภอ (รสอ.)*. นนทบุรี : สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งกรณีผู้เสียหายหลายรายในประเทศไทย¹

Class Action Civil Lawsuits by Victims in Thailand

เดือนเด่น นาคสีหราช²

Dauenden Nakseeharach²

Received: 9 March 2018

Revised : 1 June 2018

Accepted: 5 August 2018

บทคัดย่อ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมาก ปัญหาสิ่งแวดล้อมมักส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก ซึ่งนำมาสู่การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม แต่เดิมการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายหลายรายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังไม่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายในเหตุการณ์เดียวกันได้อย่างทั่วถึง ผู้เสียหายแต่ละคนที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงเดียวกันต้องแยกฟ้องคดีจำนวนมาก โจทก์ไม่สามารถฟ้องคดีแทนผู้เสียหายอื่น ทำให้ส่งผลกระทบต่อกรอำนวยความสะดวก เสียเวลาและค่าใช้จ่าย รวมถึงปริมาณการฟ้องคดีจำนวนมาก ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยและประเทศแคนาดาซึ่งเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จและเป็นต้นแบบในการใช้การดำเนินคดีแบบกลุ่ม คือ การดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก การดำเนินคดีจะมีการพิจารณาตั้งตัวแทนสมาชิกกลุ่มขึ้นมาทำหน้าที่เป็นโจทก์โดยไม่ต้องมอบอำนาจโดยเปรียบเทียบประเทศไทย จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 จะทำให้ผู้เสียหายหลายรายได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างทั่วถึง สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างทั่วถึงแม้กระนั้นก็ตามควรกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องแทนสมาชิกกลุ่มได้ รัฐควรให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแก่โจทก์และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน

คำสำคัญ : การดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อม, การฟ้องคดี, ผู้เสียหายหลายราย

Abstract

Currently, Thailand faces a significant number of environmental challenges. These challenges often affect citizens and ultimately lead to costly class action judicial proceedings. In one former case, an injury lawsuit filed by several people under the Code of Civil Procedure was unable to

¹ งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณรายได้ ปี พ.ศ. 2559 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ This research was supported by Faculty of Law, Mahasarakham University budget year 2016

² Assistant Professor, Faculty of Law, Mahasarakham University

completely protect each victim involved in the same incident. Each victim had been damaged by the fact that they needed to file a separate lawsuit; progress slowed, and costs increased. To help avoid similar occurrences, researchers compared different forms of class action suits in environmental litigation in the United States and Canada. Thailand, at the present time, uses an Amendment to the Civil Procedure Code Act (No. 26) B.E. 2558 (2015). This study found that patterns developed by civil groups in environmental cases are in compliance with a Draft Amendment of the Civil Procedure Code Act (No. 26) B.E. 2558 (2015) which authorizes victims to receive complete reparation for damages. As such, the study suggests prosecutors should have the power to represent the plaintiff as a group, and the state should support the cost of litigation, the plaintiff, and the dissemination of knowledge to the public.

Keywords: Class Action in Environmental Litigation, Environmental Litigation, the Injured Several People

บทนำ

การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม มักจะส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก เนื่องจากมลพิษสามารถแพร่กระจายไปได้กว้าง ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางน้ำหรืออากาศ (ปัญญา สุทธิบดี, มปป : 3) เช่น การปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ มลพิษจากเหมืองแม่เมาะ ซึ่งปัญหามลพิษเกี่ยวกับเหมืองแร่ก็เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก กระทั่งได้มีการแก้ไขกฎหมายล่าสุดในปัจจุบัน (อำนาจ วงศ์บัณฑิต, 2561 : 13-21) กรณีมลพิษในลำน้ำพอง กรณีอากาศในจังหวัดเชียงใหม่เป็นพิษจากควันไฟ หรือแม้แต่มลพิษทางอากาศจากควันที่เกิดจากการเผาป่าหรือไฟป่าในประเทศอินโดนีเซียซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายประเทศรวมถึงภาคใต้ของประเทศไทย (เดือนเด่น นาคสีหราช, 2559 : 102) ซึ่งล้วนแต่ส่งผลเสียต่อทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพของผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น เมื่อพิจารณาจากปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวพบว่ามีมักจะเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายจำนวนมาก อย่างไรก็ตามการดำเนินคดีแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันยังคงใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการดำเนินคดีเพื่อบังคับตามสิทธิและหน้าที่ของ

บุคคลตามกฎหมายแพ่ง แต่มักเกิดปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เช่น ผู้เสียหายบางคนไม่มีความสามารถในการฟ้องคดีเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองได้ เพราะขาดความรู้และเงิน หรือผู้เสียหายบางคนได้รับความเสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อยทำให้ไม่คุ้มกับเวลา และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี หรือปัญหาความซ้ำซ้อนในการฟ้องคดี หรือปัญหาความขัดแย้งกันของคำพิพากษา อีกทั้งปัญหาปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากเพราะผู้เสียหายต้องแยกฟ้องคดีต่างหาก เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญและควรมีการแก้ไขเพราะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินคดีและการอำนวยความสะดวก

กฎหมายวิธีสบัญญัติที่มีอยู่แต่เดิมจึงไม่สามารถจะรองรับรูปแบบการดำเนินคดีของผู้เสียหายจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องเป็นคดีเองอันจะเป็นการสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน การดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่มจึงมีประโยชน์ต่อผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้เสียหายจำนวนมากที่ได้ร้องขอเข้ามาในคดีเพื่อการเยียวยาเนื่องจากคดีแบบกลุ่ม (civil class action) เป็นคดีที่มีผู้เสียหาย

จำนวนมากอันเกิดจากโดยเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากคดีสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองบุคคลจำนวนมากโดยโจทก์สามารถยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งกรณีผู้เสียหายหลายรายในประเทศไทย โดยศึกษารูปแบบการดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารูปแบบการดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดา ซึ่งที่ประสบความสำเร็จในการใช้กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และถือเป็นต้นแบบของหลายๆ ประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาทำโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิจัยจากเอกสารเป็นหลัก ทั้งจากตัวบทกฎหมาย ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารจากการประชุมและสัมมนา รายงานการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยศึกษาจากความเป็นมาของการดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่ม แนวความคิดและลักษณะในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งจะศึกษาตัวอย่างจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินคดีเช่นว่านี้ อันได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดา รวมทั้งศึกษาถึงหลักเกณฑ์ที่สำคัญตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558

ผลการวิจัย

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญและศึกษารูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา

ซึ่งมีการกำหนดหลักการเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ใน Rule 23 of The Federal Rules of Civil Procedure โดยประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 โดยในส่วนนี้จะศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินคดีแพ่งทางสิ่งแวดล้อมโดยผู้เสียหายหลายรายในประเทศไทย ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมตามที่ได้อ้างไว้ข้างต้นดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของการดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อม

คำนิยามของ “คดีสิ่งแวดล้อม” ในปัจจุบันยังไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน ปัจจุบันจึงยังไม่มีความแน่ชัดว่า คดีสิ่งแวดล้อมมีขอบเขตเท่าใด แต่อย่างไรก็ตาม จากในคำนิยามของคำว่า “สิ่งแวดล้อม” แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติว่า “สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น”

กฎหมายวิธีสบัญญัติที่มีอยู่ในปัจจุบันยังคงมีความขัดข้องไม่สามารถจะบังคับสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายสบัญญัติให้เป็นจริงขึ้นมาได้ จึงควรที่จะค้นหาแนวทางในการแก้ไขเยียวยาเพื่อนำความยุติธรรมมาสู่สังคมให้เกิดความสงบสุขมากที่สุด การนำกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้โดยผ่านผู้แทนกลุ่มเป็นการผ่อนภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ทั้งยังทำให้ปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลมีจำนวนลดลง ส่งผลให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ มาตรการในทางแพ่งยังเป็นมาตรการที่ใช้รับรองสิทธิทางแพ่งของบุคคลไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือของเอกชน ที่ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง ย่อมชอบที่จะเสนอคดีของตนเองต่อศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษา เพื่อบังคับให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นกระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการ

โต้แย้งสิทธิ และ/หรือรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใหม่ทดแทน ในความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยในปัจจุบันนี้ มาตรการทางแพ่งที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของศาลยุติธรรมสามารถแบ่งได้ดังนี้ (อำนาจ วงศ์บัณฑิต, 2557:10)

1) การฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2) การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

สำหรับคำนิยามของ “การดำเนินคดีแบบกลุ่ม” ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 222/1 หมายความว่า “การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่ม” และในมาตรา 222/8 (3) กำหนดให้โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอาจร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายในคดีละเมิด และรวมถึงคดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ ดังนี้ เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 แล้วจะพบว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นสามารถใช้ได้กับการดำเนินคดีแพ่งทางสิ่งแวดล้อมได้ เนื่องจากส่วนมากคดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่มีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก

2. บุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

2.1 สมาชิกกลุ่ม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 ได้ให้คำนิยามที่เกี่ยวข้องดังนี้

“กลุ่มบุคคล” หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม

“สมาชิกกลุ่ม” หมายความว่า บุคคลใดๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล

จากนิยามของกลุ่มบุคคลและสมาชิกกลุ่ม จะเห็นได้ว่า ผู้ที่จะเป็นสมาชิกกลุ่มได้ต้องเป็นผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิหรือสามารถใช้สิทธิทางศาลได้ตามมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั่นเอง ซึ่งยังคงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการเป็นผู้เสียหายในทางแพ่งอยู่เช่นเดิม กล่าวคือต้องรอให้เกิดความเสียหายก่อนจึงจะสามารถร้องขอเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มได้

เมื่อพิจารณาถึงคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ในกรณีที่มีการฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายทางสิ่งแวดล้อมของผู้เสียหายซึ่งเป็นเอกชนนั้น ยังไม่มีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีให้ผู้ก่อมลพิษชดเชยค่าเสียหายโดยอาศัยฐานความผิดในมูลละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ได้ ความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ความเสียหายอันเกิดจากการก่อให้เกิด หรือการรั่วไหล หรือการแพร่กระจายของมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เป็นต้น ดังนั้นการดำเนินคดีแพ่งทางสิ่งแวดล้อมโดยผู้เสียหายหลายรายของประเทศไทยจึงสามารถใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 มาใช้ได้ แต่สิ่งที่สำคัญในการพิจารณาเรื่องของการเป็นสมาชิกกลุ่มคือ หลักการดำเนินคดีตามกฎหมายในคดีละเมิดและกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจะอาศัยองค์ประกอบการเป็นผู้เสียหาย ดังนั้นหากบุคคลใดๆ ที่ยังไม่ปรากฏความเสียหายเกิดขึ้น บุคคลนั้นจะเป็นสมาชิกกลุ่มหรือไม่ เพราะในบางกรณีมลพิษในสิ่งแวดล้อมที่มีผู้ก่อมลพิษขึ้นนั้นมิได้ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพของประชาชนในทันที แต่อาจต้องอาศัยการสะสมสารพิษใน

ร่างกายจนถึงระดับที่ร่างกายของประชาชนหรือบุคคลนั้นๆ ดำเนินงานไม่ได้จึงจะเกิดอาการหรือผลเสียต่อสุขภาพแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งแต่ละคนอาจใช้ระยะเวลาแสดงอาการต่างกัน ดังนั้น การที่ร่างกายยังไม่แสดงอาการออกมา จึงอาจเป็นข้อพิจารณาว่ากรณีเช่นนี้อาจทำให้ยังไม่เกิดข้อโต้แย้งสิทธิและหน้าที่อันเกี่ยวกับการกระทำละเมิดรวมถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อมซึ่งยังไม่จัดว่าเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายซึ่งอาจเกิดปัญหาได้ว่าบุคคลนั้นจะถือว่าเป็นสมาชิกกลุ่มได้หรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่าการที่โจทก์ได้ยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องเริ่มคดีเพื่อขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยกล่าวว่าโจทก์และสมาชิกกลุ่มได้รับผลกระทบจากการกระทำละเมิดของจำเลยผู้ก่อมลพิษทางสิ่งแวดล้อมโดยที่โจทก์และสมาชิกกลุ่มยังไม่มี ความเสียหายให้ปรากฏจึงอาจทำให้ศาลไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือยกคำร้องดังกล่าวได้

2.2 โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีโจทก์เป็นผู้ดำเนินคดีซึ่งมีบทบาทสำคัญ เนื่องจากสามารถกระทำการใดๆ ในทางคดีในทางคดีที่มีผลผูกพันสมาชิกในกลุ่มโดยไม่ต้องมีการมอบอำนาจเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มจึงเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม (รชฎ บุญสุขสิน, 2545 : 32) ตามมาตรา 222/12 (5) ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้แทนกลุ่มไว้ใน ซึ่งบัญญัติว่า "โจทก์ต้องแสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดที่ออกโดยประธานศาลฎีกาถ้ามี และโจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม"

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา (Robert H. Klonoff, 1999 : 33) มักจะใช้ในการพิจารณาถึงความสามารถของ

ผู้แทนโจทก์ คือ (วิชัย อริยนันทกะ และคณะ, 2549 : 66)

ประการที่ 1 ผู้แทนโจทก์ต้องมีการดำเนินคดีอย่างจริงจังและเต็มที่ (Vigorous Prosecution) โดยศาลจะพิจารณาถึงความตั้งใจในการดำเนินคดี การปฏิบัติตามคำสั่งศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด ตรวจสอบการทำงานของทนายความกลุ่ม ตลอดจนความพร้อมทางด้านสุขภาพและความพร้อมทางเศรษฐกิจเพียงพอต่อการดำเนินคดี

ประการที่ 2 ผู้แทนโจทก์ต้องมีความรู้ทางเนื้อหาของคดี (Knowledge of the case) อย่างน้อยผู้แทนกลุ่มต้องรู้ข้อเท็จจริงในคดี รู้จักสมาชิกบางส่วน และประเด็นข้อพิพาทในคดี ทั้งต้องติดต่อกับทนายความของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

ประการที่ 3 ผู้แทนโจทก์ต้องมีความซื่อสัตย์ คุณลักษณะที่ดี และความน่าเชื่อถือ (Honesty, Good, Character, and Credibility) โจทก์ที่จะเป็น ผู้แทนกลุ่มต้องมีคุณสมบัติที่ดี การพิจารณาในข้อนี้ศาลสามารถพิจารณาได้อย่างกว้างขวาง โดยพิจารณาถึงการกระทำในอดีตด้วยหรือประวัติอาชญากรรมของโจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มด้วย

ประการที่ 4 ผู้แทนโจทก์ต้องมีประโยชน์ได้เสียไม่ขัดแย้งกับสมาชิกในกลุ่ม (Lack of Conflicts of Interest) ประโยชน์ส่วนตัวของผู้แทนของกลุ่มกับสมาชิกในกลุ่มต้องไม่ขัดแย้งกัน หากมีความขัดแย้งกันโจทก์ย่อมไม่มีความสามารถอย่างเพียงพอที่จะรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่ม

ประการที่ 5 ผู้แทนโจทก์ต้องมีคุณสมบัติเป็นสมาชิกกลุ่ม (Membership of the class) ผู้ใดจะเป็นโจทก์ซึ่งหากจะเป็นผู้แทนกลุ่มได้ต้องมีคุณสมบัติเป็นสมาชิกกลุ่มก่อน หากไม่อาจเป็นสมาชิกกลุ่มได้ย่อมไม่อาจเป็นโจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนของกลุ่มได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 ได้กำหนดคุณสมบัติของโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ใกล้เคียงกับหลัก

ของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้ในการพิจารณาคุณสมบัติหรือความสามารถของโจทก์ (ผู้แทนโจทก์) กล่าวคือโจทก์ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มตลอดจนการกำหนดให้โจทก์ต้องสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ซึ่งก็อาจถือได้ว่าเป็นลักษณะที่ดีประโยชน์ส่วนได้เสียไม่ขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่ม โดยตามมาตรา 222/12 (5) ยังเปิดช่องให้กำหนดรายละเอียดคุณสมบัติตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (ถ้ามี) ด้วย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของโจทก์ดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่าเอกชนซึ่งต้องเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยนั้นเป็นผู้เข้ามาเป็นโจทก์ร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยศาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการไต่สวนว่าโจทก์มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ซึ่งทำให้จะเป็นการลดภาระของการดำเนินคดีของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้เสียหายคนอื่นในคดีสิ่งแวดล้อมได้มาก ลดความซ้ำซ้อนในการพิจารณาคดีและลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล ส่งผลดีไม่ว่าจะเป็นด้านภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี หรือความสะดวกคล่องตัวในการพิจารณาคดีของศาลเอง อย่างไรก็ตาม การทำหน้าที่ของเอกชนที่เป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีความสำคัญต่อสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างมากเพราะโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์มีอำนาจดำเนินคดีแทนสมาชิกกลุ่ม และในกรณีที่ศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีคำพิพากษาย่อมผูกพันสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มภายในระยะเวลาที่กำหนดแม้สมาชิกกลุ่มนั้นมิได้เข้าร่วมในการคดีก็ตาม เพราะประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในคดีอย่างเดียวกัน และแม้สมาชิกกลุ่มจะไม่สามารถบังคับคดีเองได้แต่ก็มีสิทธิในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 222/35 ฉะนั้นด้วยความสำคัญของโจทก์ดังกล่าวหากโจทก์ขาดคุณสมบัติ กฎหมายซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 222/25 ยังให้สมาชิกกลุ่ม

สามารถยื่นคำขอเข้าแทนที่โจทก์ได้หากว่าโจทก์มิได้มีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 222/12 (5)

อย่างไรก็ดี แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ศาลได้ตรวจสอบคุณสมบัติของโจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มดังกล่าวแล้วก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าการที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีแพ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของจำนวนผู้เสียหาย มูลค่าความเสียหายจำนวนมาก ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดให้พนักงานอัยการหรือองค์กรเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีสามารถเข้ามาเป็นโจทก์ในคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งจะเกิดผลดีต่อคดีและสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ตลอดจนความเชี่ยวชาญและความสามารถในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ซึ่งสามารถทำได้คล่องตัวกว่า เป็นต้น ซึ่งในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 ดังกล่าวกำหนดให้โจทก์ต้องเป็นสมาชิกกลุ่ม ทำให้พนักงานอัยการและองค์กรเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญไม่สามารถเข้ามาเป็นโจทก์ได้ เพราะมิใช่สมาชิกกลุ่ม ไม่ได้มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน ดังที่กำหนดไว้ในบทนิยามมาตรา 222/1 ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งควรกำหนดให้พนักงานอัยการหรือองค์กรเอกชนสามารถเข้ามาเป็นโจทก์เพื่อดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ เพราะพนักงานอัยการหรือองค์กรเอกชนที่มีความเข้าใจในขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินคดีสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกธุรกรรมแก่ผู้เสียหายจำนวนมากที่ต้องการเรียกร้องความเสียหายได้เป็นอย่างดี

3. เจื่อนไขของการได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 ฉบับนี้คณะอนุกรรมการที่พิจารณาการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวประสงค์ให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มสำหรับคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก เช่น การดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยคดีในตลาดหลักทรัพย์ กฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อม กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งพระราชบัญญัติฯ ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของศาลที่จะพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลดังระบุไว้ในมาตรา 222/12 ว่า โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด, กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก

ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเจื่อนไขหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้บัญญัติไว้ในข้อ 23 (Rule 23 a) ของ Federal Rule of Civil Procedural ซึ่งกำหนดว่าสมาชิกของกลุ่มคนใดคนหนึ่งหรือมากกว่าอาจฟ้องหรือถูกฟ้องในฐานะคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่ม (Representative party) ในนามของสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มทั้งหมดได้ก็ต่อเมื่อ

(1) จำนวนสมาชิกของกลุ่มมีเป็นจำนวนมาก (Numerous) ซึ่งการฟ้องคดีร่วมกันของสมาชิกของกลุ่มเป็นไปได้ยาก (Impracticable) ตาม Federal Rules of Civil Procedural, Rule 23 (a)(1)

(2) มีปัญหาข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงชนิดเดียวกันในกลุ่ม (common question to fact or law) ตาม Federal Rules of Civil Procedural, Rule 23 (a)(2)

(3) มีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่มุ่งหมายเพื่อผลของคำพิพากษาอย่างเดียวกันหรือ

ในลักษณะเดียวกัน (typical of claim or defenses) ตาม Federal Rules of Civil Procedural, Rule 23 (a)(3)

(4) คู่ความผู้แทนกลุ่มสามารถปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ (Fairly and adequately protect the interest) ตาม Federal Rules of Civil Procedural, Rule 23 (a)(4)

จากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 จะพบว่าได้นำอิทธิพลจากหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้ไม่ว่าจะเป็นการที่ต้องมีสมาชิกจำนวนมาก มีปัญหาข้อกฎหมาย ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันในกลุ่ม ซึ่งนำจะเป็นประโยชน์อย่างมาก ทั้งนี้ในคดีสิ่งแวดล้อมมักจะมีผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก และการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมมักจะมีปัญหาในการฟ้องคดีของผู้เสียหายที่มีจำนวนมากจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวกเป็นปกติ แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติในมาตรา 222/12 (3) ที่ว่า “กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยาก” นั้นอาจเป็นปัญหาในการตีความที่กฎหมายยังไม่ได้กำหนดให้ชัดเจน

4. การร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ตามมาตรา 222/8 ได้กำหนดให้โจทก์ฝ่ายเดียวที่จะสามารถร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้คดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก เช่น คดีเรียกร้องตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอาจร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งในการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ยื่นคำร้องขอต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องคดีเริ่มคดีเพื่อขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ทั้งนี้กฎหมายไม่ได้เปิดโอกาสให้ฝ่ายจำเลยสามารถยื่นคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ หลักการนี้แตกต่างกับหลักการของการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาที่ให้สิทธิแก่จำเลย

สามารถร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้โดยประเทศแคนาดาได้กำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Proceeding Act, 1992) ดังนี้

การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีแพ่ง สามารถทำได้โดยการร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อศาลได้ โดยศาลจะปฏิเสธไม่ให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพียงเพราะเหตุดังต่อไปนี้ไม่ได้ เช่น เหตุเพราะการเยียวยาสิทธิของสมาชิกกลุ่มแต่ละบุคคลแตกต่างกัน หรือเหตุเพราะไม่ทราบจำนวนสมาชิกกลุ่มตามมาตรา 6 เป็นต้น การร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา มีทั้ง การดำเนินคดีแบบกลุ่มแก่โจทก์โดยโจทก์ร้องขอรวมคดีตามมาตรา 2(1) และการดำเนินคดีแบบกลุ่มแก่โจทก์โดยจำเลยเป็นฝ่ายร้องขอ ตามมาตรา 3

ประเทศแคนาดาได้กำหนดเงื่อนไขจำนวนสมาชิกของกลุ่มว่าเป็นการรวมตัวของสองคนหรือมากกว่าที่สามารถระบุได้โดยผู้แทนในการดำเนินคดีจะต้องแสดงข้อเท็จจริงว่ากลุ่มบุคคลมีจำนวนสมาชิกที่กำหนดไว้ชัดเจนเพียงพอ (Class Proceeding Act, 1992 section 5(1)) ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีแพ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ควรกำหนดให้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 เปิดโอกาสให้ฝ่ายจำเลยสามารถยื่นคำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ เช่น กรณีที่จำเลยถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายในคดีเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้เสียหายหลายรายต้องการจะฟ้องจำเลยแยกเป็นหลายคดี กรณีดังกล่าวควรกำหนดให้จำเลยสามารถเป็นฝ่ายร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เช่นเดียวกับโจทก์

5. การพิจารณาคดี

ในการพิจารณาคดีนั้นตามมาตรา 222/15 บัญญัติว่า “ให้ศาลส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ และประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลายเป็นเวลาสามวันติดต่อกัน รวมทั้งทางสื่อมวลชนอื่นหรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร

คำบอกกล่าวและประกาศอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้...

...(6) กำหนดวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวัน”

ดังนั้น สมาชิกกลุ่มที่ต้องการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มต้องแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือต่อศาลภายในระยะเวลาดังกล่าวข้างต้น หากพ้นกำหนดเวลาไปแล้วสมาชิกจะออกจากกลุ่มไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากศาล และเพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดเรื่องการแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มจะทำการร้องสอดเข้ามาในคดีโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา 57 ไม่ได้

อย่างไรก็ดี เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีผลผูกพันสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด และการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมักจะเป็นคดีที่มีความเสียหายเป็นจำนวนมากซึ่งอาจเกิดการนำวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้เพื่อประโยชน์ของจำเลยหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ เช่น จำเลยสมยอมให้โจทก์นำคดีมาฟ้องแบบวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มและเกิดการสมยอมเพื่อให้จำเลยไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสมาชิกกลุ่ม หากศาลหรือคู่ความฝ่ายใดเห็นว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่ม ศาลมีอำนาจที่จะสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญต่อไปได้ ดังในมาตรา 222/19 และในกรณีที่โจทก์จะถอนฟ้องหรือตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันจะต้องได้รับอนุญาตจากศาล ทั้งนี้ ในกรณีที่มีการตกลงกันระหว่างคู่ความหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี อาจมีกรณีที่สมาชิกกลุ่มไม่เห็นด้วยและไม่ต้องการผูกพันในข้อตกลง

ดังกล่าว สมาชิกกลุ่มต้องทำการคัดค้านหรือแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในกำหนดตามมาตรา 222/29

6. การทำคำพิพากษา

ตามมาตรา 222/35 กำหนดให้คำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม และในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้โจทก์หรือทนายความฝ่ายโจทก์มีอำนาจดำเนินการบังคับคดีแทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มมีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดีด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าแม้สมาชิกกลุ่มจะไม่ได้เข้าเป็นคู่ความ แต่ด้วยสมาชิกกลุ่มมีโจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นผู้แทนของตนที่เข้ารักษาผลประโยชน์ของตนเองในประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน ดังนั้นไม่ว่าโจทก์จะชนะหรือแพ้คดีก็ตามสมาชิกของกลุ่มก็ต้องผูกพันในผลแห่งคำพิพากษาดังกล่าว และสมาชิกกลุ่มไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้

7. ค่าใช้จ่ายในคดี

ตามมาตรา 222/14 กำหนดว่าเมื่อคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาวางศาลตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ดังนั้น ในบรรดาค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เช่น ค่าป่วยการพยาน ค่าใช้จ่ายจากการส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ ค่าประกาศหนังสือพิมพ์ ค่าสืบพยานนอกศาล ศาลจะสั่งให้โจทก์นำมาวางศาลตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวอาจมีจำนวนมากพอสมควร จึงเป็นการสร้างภาระแก่โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างมาก และอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มมากขึ้น ไม่ให้เกิดภาระแก่โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดให้มีกองทุนสำหรับ

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มขึ้นดังที่มีในต่างประเทศ

8. เงินรางวัลทนายความ

การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้กำหนดให้คำพิพากษาของศาลต้องกล่าวถึงจำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ด้วยตามมาตรา 227/37 เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในเรื่องเงินรางวัลทนายความดังกล่าวแล้วจะพบว่า การทำหน้าที่ทนายความในกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสมาชิกกลุ่ม เพราะสมาชิกกลุ่มต้องผูกพันในผลแห่งคำพิพากษาของศาลไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือไม่ก็ตาม แต่แนวความคิดในเรื่องเงินรางวัลทนายความถือได้ว่าเป็นสิ่งใหม่ในประเทศไทยซึ่งแตกต่างจากเดิมที่ถือว่าเงินรางวัลทนายความเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียมที่ศาลกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีต้องชำระให้แก่คู่ความที่ชนะคดี แต่ในกระบวนการพิจารณาการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดให้เงินรางวัลทนายความมิใช่ค่าฤชาธรรมเนียมที่ทนายความฝ่ายโจทก์ได้เสียไป และใช้การคำนวณจากความยากง่ายของคดีประกอบกับระยะเวลาและการทำงานของทนายความฝ่ายโจทก์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และจำนวนเงินที่โจทก์และสมาชิกกลุ่มมีสิทธิได้รับประกอบด้วย โดยกำหนดให้ต้องไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนเงินนั้น อีกทั้งในมาตรา 222/44 ยังกำหนดให้เงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ได้รับชำระหนี้ก่อนโจทก์และสมาชิกกลุ่มด้วย ซึ่งอาจเกิดปัญหาหากทรัพย์สินของจำเลยมีไม่พอ

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 ควรกำหนดคุณสมบัติทนายความฝ่ายโจทก์ไว้โดยเฉพาะเพื่อให้ได้ทนายความที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เช่น อาจกำหนดให้ทนายความที่สามารถเป็นทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต้องผ่านการอบรมและทดสอบความรู้ความสามารถและขึ้นทะเบียนไว้ เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action) เป็นทางออกของกระบวนการดำเนินคดีที่ช่วยคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากตั้งในคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ใช้เรียกร้องอย่างเดียวกัน โดยในการดำเนินคดีครั้งเดียวสามารถเยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหายจำนวนมากซึ่งรวมถึงผู้เสียหายที่ไม่มีความสามารถในการฟ้องคดีด้วยตนเองได้หรือผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยซึ่งการฟ้องคดีอาจเสียค่าใช้จ่ายไม่คุ้มค่าสำหรับบุคคลนั้นๆ โดยการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มบุคคลในคดีนั้นๆ โดยผู้เสียหายแต่ละรายไม่จำเป็นต้องเป็นโจทก์ฟ้องคดีหรือเข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีด้วยตนเอง ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินคดี ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี รวมทั้งยังลดปัญหาจากผลกระทบจากคำพิพากษาที่แตกต่างกันของการดำเนินคดีที่มีปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน เนื่องจากคำพิพากษาจะผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่มบุคคลทุกคนที่ที่ไม่ได้แสดงความประสงค์ออกจากกลุ่มภายในหลักเกณฑ์และระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยขณะที่ผู้เขียนเริ่มทำวิจัยฉบับนี้กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2558 ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าวได้นำเอาแนวทางการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action) ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมสำเร็จในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีการกำหนดหลักการดังกล่าวไว้ใน Rule 23 แห่ง The Federal Rule of Civil Procedure ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ 1. สมาชิกกลุ่มมีจำนวนมากและการที่จะมาเข้าร่วมกันในคดี

เป็นไปได้ยาก 2. ในกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน 3. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของคู่ความผู้แทนกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับของกลุ่ม 4. คู่ความผู้แทนกลุ่มสามารถปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ ซึ่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) มีหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่สำคัญๆ เช่นเดียวกับ Rule 23 แห่ง The Federal Rule of Civil Procedure (เดือนเด่น นาคสีหราช, 2553 : 660-663)

การดำเนินคดีแบบกลุ่มมีความเหมาะสมในการนำมาใช้กับการดำเนินคดีทางสิ่งแวดล้อมโดยผู้เสียหายหลายราย ดังที่ได้ศึกษาและรวบรวมความคิดเห็นต่างๆ มีดังนี้

1. ลดจำนวนคดีของศาลลง ผู้เสียหายไม่ต้องฟ้องคดีเองหรือไม่ต้องเข้าเป็นคู่ความในคดีด้วยตนเอง การดำเนินคดีไม่ซ้ำซ้อนโดยเฉพาะคดีที่มีพยานหลักฐานชุดเดียวกัน
 2. ประหยัดเวลาและลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี
 3. ลดผลกระทบปัญหาจากความแตกต่างของผลแห่งคำพิพากษา เนื่องจากด้วยคำพิพากษาจะผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้แสดงความประสงค์ออกจากกลุ่มภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด
 4. รัฐสามารถอำนวยความสะดวกธรรมชาติกรรมแก่ผู้เสียหายได้อย่างทั่วถึง เพราะผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อย รวมทั้งผู้เสียหายที่ขาดทุนทรัพย์ในการฟ้องคดีมีโอกาสได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีเอง เนื่องจากผลของคำพิพากษาจะผูกพันสมาชิกของกลุ่มที่มีสิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกันที่มีได้เข้ามาในคดีด้วย
- อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

แพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาประสิทธิภาพและความสามารถในการดำเนินคดีของโจทก์ที่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องแทนสมาชิกกลุ่มได้ รวมถึงปัญหาประสิทธิภาพและการควบคุมตรวจสอบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของทนายความฝ่ายโจทก์ และปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของโจทก์ที่ต้องนำมาวางศาลที่อาจจะมี การนำมาพิจารณาเพื่อให้การดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่มมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ควรกำหนดให้เปิดโอกาสให้ฝ่ายจำเลยสามารถยื่นคำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ เช่น กรณีที่จำเลยถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายในคดีเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้เสียหายหลายรายต้องการจะฟ้องจำเลยแยกเป็นหลายคดี กรณีดังกล่าวควรที่จะกำหนดให้จำเลยสามารถเป็นฝ่ายร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เช่นเดียวกับโจทก์

2. ควรกำหนดให้พนักงานอัยการหรือองค์กรเอกชนมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องแทนสมาชิกกลุ่มได้ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 กำหนดให้ศาลสามารถตรวจสอบคุณสมบัติของโจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มได้ก่อนที่จะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มดังในมาตรา 222/12 แต่ผู้เขียนเห็นว่าควรบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ใน พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 โดยกำหนดเพิ่มเติมให้พนักงานอัยการและหรือองค์กรเอกชนสามารถมีอำนาจฟ้องแทนผู้เสียหายหลายรายโดยเข้าเป็นโจทก์ร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การรวบรวมพยานหลักฐานสามารถทำได้ง่ายมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มักจะเป็นประชาชนผู้ขาด

โอกาสทางสังคมและมีรายได้น้อย อาจเกิดข้อจำกัดในการจัดหาทนายความโจทก์ อีกทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมก็จัดเป็นปัญหาที่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะและความสงบเรียบร้อยของประชาชน และแม้ว่าศาลจะมีอำนาจในการตรวจสอบทนายความฝ่ายโจทก์ได้ โดยในระหว่างการพิจารณาหากทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรมศาลอาจสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความคนใหม่ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 222/19 วรรคสอง แต่ผู้เขียนเสนอแนะว่าควรกำหนดคุณสมบัติทนายความฝ่ายโจทก์ที่สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ โดยกำหนดให้ต้องผ่านการอบรมหรือมีใบอนุญาตโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินคดีแก่โจทก์และสมาชิกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความเป็นธรรม

3. ควรลดหรือยกเว้น หรือกำหนดให้มืองค์ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มแก่โจทก์ตามมาตรา 222/14 ซึ่งจะเห็นว่าโจทก์ผู้ฟ้องคดีมีภาระค่าใช้จ่ายในเบื้องต้นเป็นจำนวนมากพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการหาพยานหลักฐาน สืบหาสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นควรมีการยกเว้นค่าใช้จ่ายต่างๆ เหล่านี้หรือกำหนดให้มืองค์กรช่วยในการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายมิให้เกิดภาระแก่โจทก์มากเกินไป

4. ในการเป็นโจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มและการเป็นสมาชิกกลุ่มในคดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นคดีละเมิด หรือตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น อาจเกิดปัญหาว่าสมาชิกกลุ่มที่จะเป็นผู้เสียหายนั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายที่ถูกกระทบสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ดังนั้นอาจเกิดปัญหาว่าผู้ที่ได้รับสารพิษแล้วยังไม่เกิดปรากฏอาการหรือร่างกายยังไม่แสดงอาการซึ่งอาจแสดงผลในอนาคต ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มได้ ดังนั้นจึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการเป็นสมาชิกกลุ่มให้ครอบคลุมผู้ที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- เดือนเด่น นาคสีหราช. (2553). การนำวิธีการ ดำเนินคดีแพ่งแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกา มาใช้กับประเทศไทย. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 39(3) : 660-663.
- เดือนเด่น นาคสีหราช. (2559). มาตรการทางกฎหมายป่าไม้ของประเทศไทยกับพลวัตแห่งภูมิภาคอาเซียน ในการร่วมมือกันป้องกันปัญหาหมอกควันข้ามแดนจากไฟป่า. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*. 12(1) : 102
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง. (2550). *Class Action การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการนำรูปแบบการดำเนินคดี แบบกลุ่ม มาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย*, กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- นิดา ว่องเจริญ. (2537). *การดำเนินคดีแพ่งของผู้เสียหายจำนวนมาก*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา สุทธิบดี. (ม.ป.ป.). *รายงานวิจัยเรื่อง การเรียกร้องค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมศึกษาเฉพาะกรณี เอกชนเป็นผู้เสียหาย. หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง*. วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมสำนักงานศาลยุติธรรม
- รชฎ บุญสินสุข. (2545). *การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย อริยนั้นทกะและคณะ. (2549). *ร่างรายการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สุนทรียา เหมือนพะวงศ์. (2548). *กระบวนการสร้างความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร : กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลัย. (2542). *การบังคับใช้กฎหมาย สิ่งแวดล้อม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (2557). *กฎหมายสิ่งแวดล้อม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (2561). *กฎหมายแร่*. ปทุมธานี : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Newberg Herbert B. (1985). *Newberg on Class Actions*. McGraw-Hill Book company. volume 1. 2nd ed. Colorado: McGraw-Hill.
- Radich Paul and Best Richard. (1997). *Class Action : Civil Procedure*. Bell Gully Buddle Weir : Wellington.
- Watson, Gary D. (2001). "Class Actions : The Canadian Experience". *Duke Journal of Comparative & International Law* Vol. 11.
- Robert H.klonoff, (1999). *Class Action and Other Multi-Party Litigation in a Nutshell*. St. Paul, Minn : West GROUP.

ความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น

Expectations of Entrepreneurs in Kanchanaburi Province Towards Kanchanaburi Rajabhat University as a Local University

นิรุตต์ จรเจริญ¹

Nirut Jorncharoen¹

Received: 10 November 2018

Revised : 5 January 2019

Accepted: 9 February 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังโดยรวมทั้ง 4 ด้านของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลกิจการ กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 322 ราย ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความคาดหวังด้วย t-test และ f-test พร้อมทั้งใช้วิธีการทดสอบเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วย Scheffe's method ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.34$, S.D.= .50) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการดำเนินงานบูรณาการศิลปวัฒนธรรม มีระดับความคาดหวังมากที่สุด ($\bar{X}=4.48$, S.D.= .64) รองลงมา ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.37$, S.D.= .55) ด้านการบริการวิชาการ ($\bar{X}=4.31$, S.D.= .60) และด้านการค้นคว้าวิจัย ($\bar{X}=4.19$, S.D.= .56) ตามลำดับ สำหรับผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังโดยรวมทั้ง 4 ด้าน ของผู้ประกอบการจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลกิจการ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น อายุ และจำนวนพนักงาน

คำสำคัญ : ความคาดหวัง, ผู้ประกอบการ, มหาวิทยาลัยท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research project were 1) To study the expectations of entrepreneurs in Kanchanaburi province with respect to the transitioning of Kanchanaburi Rajabhat University to a local university. 2) To compare 4 aspects of the readiness of those entrepreneurs in

¹ อาจารย์, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹ Lecturer, Faculty of Management Science, Kanchanaburi Rajabhat University, International College

Kanchanaburi province to treat Kanchanaburi Rajabhat University as a local university. The research sample consisted of 322 entrepreneurs in Kanchanaburi. Data was collected from a questionnaire. Statistics used were frequency, percentage, mean, and standard deviation. T-test and F-test were used to compare expectations. The result revealed expectations of entrepreneurs in Kanchanaburi Province towards Kanchanaburi Rajabhat University being a local university in 4 aspects were at the highest level (\bar{X} =4.34, S.D.= .50) classified by rank from the mean to the least as follows: (1) "Arts and Culture conservation" (\bar{X} =4.48, S.D.= .64) (2) "Learning and teaching" (\bar{X} =4.37, S.D.= .55) (3) "Academic Services" (\bar{X} =4.31, S.D.= .60) And (4) "Research" (\bar{X} =4.19, S.D.= .56). The result showed that with each of the four aspects - except for age and number of employees - there was a statistically significant difference at the 0.05 level.

Keywords: Expectations, Entrepreneurs, Local University.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเร่งรัดพัฒนาในภาคเศรษฐกิจและสังคมให้มีความทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงทำให้แนวโน้มด้านตลาดแรงงานมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และการผลิตเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและลดต้นทุนการผลิต จึงส่งผลให้อุปทานแรงงานมีการแข่งขันกันมากขึ้น บัณฑิตจบใหม่ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานมีการแข่งขันกัน ดังนั้น วิธีการที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคือการพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพมีทักษะที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงโลกอนาคต ฉะนั้นการเตรียมแรงงานให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นความรับผิดชอบหลักของผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษานั้น คือสถาบันการศึกษาและอาจารย์ที่มีคุณภาพ (กรรณิการ์ ลำลือ, 2552)

จากความเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตที่มีผลในด้านแรงงานนั้น มหาวิทยาลัยจึงเป็นอีกหนึ่งสถาบันที่ต้องแบกรับความคาดหวังของสังคมในการเป็นเสาหลักแห่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ในโลกแห่งการแข่งขันภาคธุรกิจต่างมีความต้องการและคาดหวังต่อแรงงานที่มี

คุณภาพมีความพร้อมต่อการปฏิบัติงาน มีทักษะความเชี่ยวชาญในศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามสถาบันการศึกษาอย่างมหาวิทยาลัยนั้น ต่างก็มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการประเทศด้วยกันทั้งนั้น จากความต้องการด้านตลาดแรงงานที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยจึงต้องปรับเปลี่ยนทิศทางของตนเองใหม่ ต้องทำอะไรให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ในการเป็นสถาบันการศึกษาที่เรียกว่าคุณภาพทั้งบัณฑิตที่จบใหม่ คุณภาพในด้านอาจารย์ และเป็นที่พึงของชุมชนในท้องถิ่น เป็นต้น

เมื่อก้าวถึงสถาบันการศึกษาระชาภัฏ เป็นสถาบันการศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานนามนับได้ว่าเป็นสิริมงคลนามอย่างยิ่ง ด้วยทุกสิ่งในโลกย่อมต้องมีการวิวัฒนาการไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง จากวิทยาลัยครู เป็นสถาบันราชภัฏ สู่การยกฐานะตนเองเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ จึงทำให้จังหวัดกาญจนบุรีมีสถาบันการศึกษาที่ชื่อว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยมีปรัชญาว่าสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน พันธกิจที่ถือได้ว่าเป็น

บทบาทและหน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการค้นคว้าวิจัย ด้านการบริการวิชาการ และด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาฏจนบุรี จึงกลายเป็นเสาหลักในการพัฒนาทุน ทางทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญด้วยพันธกิจด้านการ จัดการเรียนการสอน ด้านการค้นคว้าวิจัย ด้านการ บริการวิชาการ และด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมหาวิทยาลัยต้องดำเนินการในบทบาทเหล่านี้ให้ ครอบคลุมทุกด้านตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏภาฏจนบุรี, 2559)

จังหวัดภาฏจนบุรี เป็นแหล่งที่ตั้งธุรกิจ อุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากถึง 1,594 กิจการ ถือได้ว่าเป็นตลาดแรงงานหนึ่งที่รองรับบัณฑิตใหม่ ผู้ประกอบการเหล่านี้ยังพบปัญหาในด้านทักษะการ ปฏิบัติงาน ความเชี่ยวชาญ บัณฑิตใหม่ไม่เป็นไป ตามที่คาดหวัง อีกทั้งยังเป็นตลาดแรงงานในพื้นที่ จังหวัดภาฏจนบุรี (ศูนย์สารสนเทศโรงงาน อุตสาหกรรม, 2559). ในยุคของโลกที่มีความ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การรับรู้ความ คาดหวังที่ผู้ประกอบการมีต่อมหาวิทยาลัยและ ศักยภาพตาม ความจริง ในทัศนะของผู้ประกอบการ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ต่อการพัฒนา “มหาวิทยาลัยไทย” ให้เป็นไปตามความคาดหวัง สังคมไทย ผู้ประกอบการจึงคาดหวัง ต่อมหาวิทยาลัยในฐานะเป็นสถาบันการศึกษาใน ระดับมหาวิทยาลัย เป็นแหล่งผลิตบัณฑิตเพื่อออก มารับใช้สังคม แต่เนื่องด้วยความเปลี่ยนแปลงใน ยุคปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูงของมหาวิทยาลัย ต่างๆ เป็นจำนวนมากที่มองในเชิงการแข่งขัน ทางการตลาดมากกว่ามองคุณภาพของการจัดการ ศึกษาเป็นหลัก จึงทำให้เกิดปัญหา นำไปสู่ ตัวบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกมารับใช้สังคม

บทบาทดังกล่าวข้างต้นของมหาวิทยาลัย ราชภัฏภาฏจนบุรีในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยท้องถิ่น นั้น จำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้

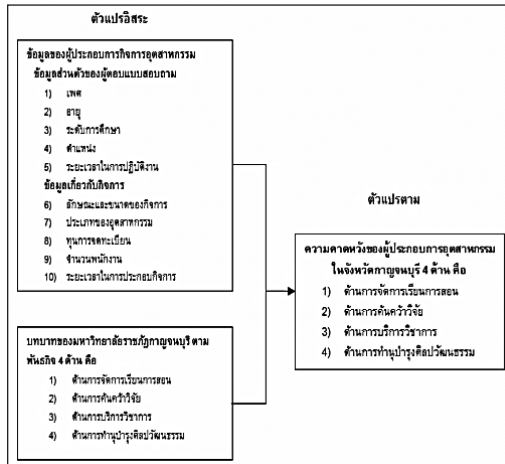
สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการใน ท้องถิ่น การรับรู้และรับทราบถึงบทบาทและความ คาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดภาฏจนบุรีนั้น จะทำให้มหาวิทยาลัยมีแนวทางในการพัฒนา ด้าน การบริหารงานของมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลัก เพื่อ นำไปสู่ การเป็ นมหาวิทยาลัยคุณภาพ เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาและความ เข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนพร้อมทั้งยกระดับ บทบาทและหน้าที่ของตนเองให้มีศักยภาพและ ความพร้อมในการพัฒนาบัณฑิตให้เป็นไปตาม ความคาดหวังของผู้ประกอบการในท้องถิ่น ผู้ประกอบการมีความคาดหวังอย่างไรและแตกต่างกันอย่างไรต่อบทบาทและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ในฐานะที่มีมหาวิทยาลัยราชภัฏภาฏจนบุรีเป็น มหาวิทยาลัยท้องถิ่น การพัฒนาและปรับปรุงการ บริหารงานให้เป็นไปตามความคาดหวังของ ผู้ประกอบการท้องถิ่นบนฐานบทบาทหน้าที่พันธ กิจ 4 ด้านของมหาวิทยาลัยจะนำไปสู่การพัฒนา บัณฑิตออกไปรับใช้สังคมได้ตรงกับความต้องการ ผู้ใช้บัณฑิต อีกทั้งเพื่อเป็นการยกระดับการบริหาร จัดการงานมหาวิทยาลัยและนำไปสู่ตัวบัณฑิต ที่มีคุณภาพ จึงนำไปสู่โครงการวิจัยเรื่อง “ความ คาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดภาฏจนบุรีที่ มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏภาฏจนบุรีในฐานะ มหาวิทยาลัยท้องถิ่น”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดภาฏจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัย ราชภัฏภาฏจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น
2. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังโดยรวม ทั้ง 4 ด้าน ของผู้ประกอบการในจังหวัดภาฏจนบุรี ที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏภาฏจนบุรีในฐานะ มหาวิทยาลัยท้องถิ่น จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลกิจการ

วิธีการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแทนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดกาญจนบุรี อุตสาหกรรมที่จดทะเบียนพาณิชย์อย่างถูกต้อง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งในระดับบริหาร ระดับอำนาจการ และระดับปฏิบัติการ จำนวน 1,594 ราย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 322 ราย ซึ่งมาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร 1,554 ราย โดยใช้สูตรในการคำนวณขนาดตัวอย่างที่นิยมใช้ คือ สูตรของ Yamane (1973:1088) คำนวณได้ 319.75 แต่การดำเนินการจริงผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้จำนวน 322 ราย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกลุ่มประชากรแบ่งเป็นรายอำเภอ 13 อำเภอ ในแต่ละอำเภอแยกเป็นรายตำบล ซึ่งตำบลที่ปรากฏเป็นตำบลที่มีผู้ประกอบการอุตสาหกรรมตั้งถิ่นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 จากขั้นตอนที่ 2 ทำให้ทราบจำนวนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในแต่ละตำบลชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัย คำนวณตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของขนาด (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละอำเภอ

อำเภอ	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ห้วยกระเจา	44	9
ท่ามะกา	379	76
ไทรโยค	46	9
พนมทวน	189	38
เมืองกาญจนบุรี	228	46
เลาขวัญ	151	31
ศรีสวัสดิ์	15	4
สังขละบุรี	19	4
หนองปรือ	16	4
ด่านมะขามเตี้ย	42	8
ทองผาภูมิ	56	11
ท่าม่วง	334	67
บ่อพลอย	75	15
รวม	1,594	322

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในแต่ละตำบลตามจำนวนที่คำนวณได้ในขั้นตอนที่ 3 โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 322 ราย

โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเจ้าของธุรกิจอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนพาณิชย์อย่างถูกต้อง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งในระดับบริหาร ระดับอำนาจการ ระดับปฏิบัติการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการอุตสาหกรรม ได้แก่ ลักษณะและขนาดของกิจการอุตสาหกรรม

ประเภทของอุตสาหกรรม ทุนการจดทะเบียน จำนวนพนักงาน และระยะเวลาในการประกอบกิจการ

ตอนที่ 3 ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีตามพันธกิจ 4 ด้าน จำนวน 25 ข้อ เป็นคำถามชนิดให้เลือกตอบ โดยเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวของ Likert scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ

แบบสอบถามผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.70 และทดสอบความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการด้วยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และแบบสอบถามออนไลน์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เกิน 20 % ของจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง และส่งแบบสอบถามไปอีก 2-3 รอบ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ตอบแบบสอบถามกลับมา และทำการตรวจสอบคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดกาญจนบุรีโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้การทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์ระดับความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) เก็บข้อมูลจากผู้ที่เป็นเจ้าของธุรกิจอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนพาณิชย์อย่างถูกต้อง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งในระดับบริหาร ระดับอำนาจการ ระดับปฏิบัติการ

ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าร้อยละ

(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลกิจการ และระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยดังนี้

4.21-5.00 หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด

3.41-4.20 หมายถึง มีความคาดหวังมาก

2.61-3.40 หมายถึง มีความคาดหวังปานกลาง

1.81-2.60 หมายถึง มีความคาดหวังน้อย

0.00-1.80 หมายถึง มีความคาดหวังน้อยที่สุด

สำหรับการเปรียบเทียบความคาดหวังโดยรวมทั้ง 4 ด้าน ของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลกิจการ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วย สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้ สถิติ t-test และ f-test สำหรับการเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลกิจการ หากพบว่ามีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจะใช้วิธีการทดสอบเปรียบเทียบเชิงพหุ (Multiple Comparison test) เป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe's method (Parker, M. 1971)

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.60 อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 33.20 ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 76.10 ดำรงตำแหน่ง ระดับปฏิบัติการ ร้อยละ 49.70 และระยะเวลาในการทำงานมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 32.60

2. ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อม ร้อยละ 64.30 ประเภทอุตสาหกรรมการผลิต

ร้อยละ 44.70 ทุนการจดทะเบียนอยู่ที่ มากกว่า 500,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 74.50 มีจำนวนพนักงาน มากกว่า 50 คนขึ้นไป ร้อยละ 48.40 และระยะเวลาในการประกอบการอยู่ที่ 10-20 ปี ร้อยละ 30.40

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ

กาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นโดยรวม ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.34$, S.D.= .50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.48$, S.D.= .64) รองลงมา ด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.37$, S.D.= .55) ด้านการบริการวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.31$, S.D.= .60) และด้าน การค้นคว้าวิจัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$, S.D.= .56) ตามลำดับ (ดังแสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการกิจการโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น ตามพันธกิจ 4 ด้าน

พันธกิจของมหาวิทยาลัย 4 ด้าน	ระดับความคาดหวัง		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.37	.55	มากที่สุด
ด้านการค้นคว้าวิจัย	4.19	.56	มาก
ด้านการบริการวิชาการ	4.31	.60	มากที่สุด
ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	4.48	.64	มากที่สุด
โดยรวมเฉลี่ย	4.34	.50	มากที่สุด

4. สำหรับผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลกิจการ พบว่า ระดับความคาดหวังที่มีต่อมหาวิทยาลัยโดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นอายุ และจำนวนพนักงาน เพื่อให้เห็นความแตกต่าง ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของ Scheffe's method พบว่ามีคู่ที่แตกต่างกัน ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามเพศ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีความคาดหวังมากกว่าเพศหญิง ($\bar{X} =4.39$, S.D.=0.26, $\bar{X} 4.29$, S.D.=0.65) รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นโดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามเพศ (n = 322)

ความคาดหวังโดยรวมทั้ง 4 ด้าน	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	4.39	0.26	1.962	.05*
หญิง	4.29	0.65		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ประกอบการที่มีระดับ

การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาโท ($\bar{X}=4.55$, S.D.=0.29), ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.49) และ ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.59) ตามลำดับรายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นโดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา (n = 322)

ความคาดหวังโดยรวมทั้ง 4 ด้าน	ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=4.55$, S.D.=0.29)	ปริญญาตรี ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.49)	ปริญญาโท ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.59)
ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=4.55$, S.D.=0.29)	-	.20038	.44224*
ปริญญาตรี ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.49)	-	-	.24186*
ปริญญาโท ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.59)	-	-	-

F=8.06, Sig.=.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ประกอบการที่มีตำแหน่งระดับปฏิบัติการ มีความคาดหวัง

มากกว่าผู้ประกอบการที่มีตำแหน่งอำนวยการ ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.59, $\bar{X}=4.07$, S.D.=0.06) และผู้ประกอบการที่มีตำแหน่งบริหาร มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีตำแหน่งอำนวยการ ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.39, $\bar{X}=4.07$, S.D.=0.06) ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นโดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง (n = 322)

ความคาดหวังโดยรวมทั้ง 4 ด้าน	ระดับปฏิบัติการ (\bar{X} =4.37, S.D.=0.59)	ระดับอำนวยการ (\bar{X} =4.07, S.D.=0.06)	ระดับบริหาร (\bar{X} =4.35, S.D.=0.39)
ระดับปฏิบัติการ (\bar{X} =4.37, S.D.=0.59)	-	.30730*	.02800
ระดับอำนวยการ (\bar{X} =4.07, S.D.=0.06)	-	-	.27930*
ระดับบริหาร (\bar{X} =4.35, S.D.=0.39)	-	-	-

F=4.08, Sig=.01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

น้อยกว่า 5 ปี มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้ที่ปฏิบัติงานมานานกว่า 20 ปี, 5-10 ปี และ 11-20 ปี (\bar{X} =4.74, S.D.=0.37, \bar{X} =4.31, S.D.=0.37, \bar{X} =4.51, S.D.=0.76) ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นโดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน (n = 322)

ความคาดหวังโดยรวมทั้ง 4 ด้าน	น้อยกว่า 5 ปี (\bar{X} =4.74, S.D.=0.37)	5-10 ปี (\bar{X} =4.22, S.D.=0.26)	11-20 ปี (\bar{X} =4.15, S.D.=0.76)	มากกว่า 20 ปี (\bar{X} =4.31, S.D.=0.37)
น้อยกว่า 5 ปี (\bar{X} =4.74, S.D.=0.37)	-	.51393*	.58675*	.42856*
5-10 ปี (\bar{X} =4.22, S.D.=0.26)	-	-	.07282	-.08537
11-20 ปี (\bar{X} =4.15, S.D.=0.76)	-	-	-	-.15819
มากกว่า 20 ปี (\bar{X} =4.31, S.D.=0.37)	-	-	-	-

F=22.12, Sig=.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามลักษณะและขนาดของกิจการอุตสาหกรรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 โดยผู้ประกอบการที่มีลักษณะและขนาดกิจการขนาดใหญ่ มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีลักษณะและขนาดกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมอื่นๆ (\bar{X} =4.64, S.D.=0.43, \bar{X} =4.33, S.D.=0.39, \bar{X} =3.80, S.D.=0.65) ตามลำดับ และอีกหนึ่งคู่ที่พบความ

แตกต่างกันคือ ผู้ประกอบการที่มีลักษณะและขนาดกิจการขนาดย่อม มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีลักษณะและขนาดกิจการอุตสาหกรรมอื่นๆ ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.39, $\bar{X}=3.80$, S.D.=0.65) ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นโดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามลักษณะและขนาดของกิจการอุตสาหกรรม (n = 322)

ความคาดหวังโดยรวมทั้ง 4 ด้าน	อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ($\bar{X}=4.64$, S.D.=0.43)	อุตสาหกรรมขนาดย่อม ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.39)	อุตสาหกรรมอื่นๆ ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.65)
อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ($\bar{X}=4.64$, S.D.=0.43)	-	.30865*	.83554*
อุตสาหกรรมขนาดย่อม ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.39)	-	-	.52689*
อุตสาหกรรมอื่นๆ ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.65)	-	-	-

F=46.21, Sig.=.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ประกอบการที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรมสกัดจากธรรมชาติ มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ($\bar{X}=4.61$, S.D.=0.60, $\bar{X}=4.31$, S.D.=0.36, $\bar{X}=4.23$, S.D.=0.54) ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นโดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม (n = 322)

ด้านการบริการวิชาการ	อุตสาหกรรมสกัดจากธรรมชาติ ($\bar{X}=4.61$, S.D.=0.60)	อุตสาหกรรมการผลิต ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.36)	อุตสาหกรรมบริการ ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.35)	อุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ($\bar{X}=4.23$, S.D.=0.54)
อุตสาหกรรมสกัดจากธรรมชาติ ($\bar{X}=4.61$, S.D.=0.60)	-	.30057*	.44147	.38401*
อุตสาหกรรมการผลิต ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.36)	-	-	.14090	.08345
อุตสาหกรรมบริการ ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.35)	-	-	-	-.05745
อุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ($\bar{X}=4.23$, S.D.=0.54)	-	-	-	-

F=9.16, Sig.=.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามลักษณะและขนาดของกิจการอุตสาหกรรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ประกอบการที่มีทุนการจดทะเบียน 100,001-200,000 บาท มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีทุนการจดทะเบียน 50,000-

100,000 บาท ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.21, $\bar{X}=4.19$, S.D.=0.74) ตามลำดับ และอีกหนึ่งคู่ที่พบความแตกต่างกันคือ ผู้ประกอบการที่มีทุนการจดทะเบียน มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีทุนการจดทะเบียน 200,001-300,000 บาท ($\bar{X}=4.35$ S.D.=0.51, $\bar{X}=4.00$, S.D.=0.00) ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นโดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามทุนการจดทะเบียน (n = 322)

ความคาดหวังโดยรวม ทั้ง 4 ด้าน	50,000-100,000 บาท ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.74)	100,001-200,000 บาท ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.21)	200,001-300,000 บาท ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.00)	มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.51)
50,000-100,000 บาท ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.74)	-	-.26849*	.18750	-.15793
100,001-200,000 บาท ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.21)	-	-	.45599	.11056
200,001-300,000 บาท ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.00)	-	-	-	-.34543*
มากกว่า 500,000 บาท ขึ้น ไป ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.51)	-	-	-	-

F=3.37, Sig.=.02

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามลักษณะและขนาดของกิจการอุตสาหกรรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการประกอบกิจการ น้อยกว่า 10 ปี มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการ

ประกอบกิจการ 31-40 ปี, 10-20 ปี และ 41-50 ปี ($\bar{X}=4.63$ S.D.=0.47, $\bar{X}=4.24$, S.D.=0.47, $\bar{X}=4.22$, S.D.=0.37, $\bar{X}=3.85$, S.D.=0.67) ตามลำดับ และผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการประกอบกิจการ 21-30 ปี และ 10-20 ปี มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการประกอบกิจการ 41-50 ปี ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.37, $\bar{X}=4.22$, S.D.=0.37, $\bar{X}=3.85$, S.D.=0.67) ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นโดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามระยะเวลาในการประกอบกิจการ (n = 322)

ความคาดหวังโดยรวม ทั้ง 4 ด้าน	น้อยกว่า 10 ปี (\bar{X} =4.63, S.D.=0.47)	10-20 ปี (\bar{X} =4.22, S.D.=0.37)	21-30 ปี (\bar{X} =4.43, S.D.=0.37)	31-40 ปี (\bar{X} =4.24, S.D.=0.47)	41-50 ปี (\bar{X} =3.85, S.D.=0.67)	มากกว่า 50 ปี (\bar{X} =4.81, S.D.=0.00)
น้อยกว่า 10 ปี (\bar{X} =4.63, S.D.=0.47)	-	.40307*	.19617	.38509*	.77774*	-.18679
10-20 ปี (\bar{X} =4.22, S.D.=0.37)	-	-	-.20691	-.01798	.37466*	-.58986
21-30 ปี (\bar{X} =4.43, S.D.=0.37)	-	-	-	.18892	.58157*	-.38295
31-40 ปี (\bar{X} =4.24, S.D.=0.47)	-	-	-	-	.39265	-.57187
41-50 ปี (\bar{X} =3.85, S.D.=0.67)	-	-	-	-	-	-.96452*
มากกว่า 50 ปี (\bar{X} =4.81, S.D.=0.00)	-	-	-	-	-	-

F=17.73, Sig.=.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยนำพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการค้นคว้าวิจัย ด้านการบริการวิชาการ และด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ ซึ่งจะได้อภิปรายผล ดังนี้

ตัวแทนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง อายุประมาณ 31-40 ปี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ปฏิบัติงานตำแหน่งระดับปฏิบัติการ และที่สำคัญปฏิบัติงานมานานมากกว่า 20 ปี โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบได้ว่าไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาการปฏิบัติงานในลักษณะใดต่างมีความคาดหวังต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และยังพบว่าผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจในการขนานใหญ่ มีความคาดหวังมากกว่าผู้ประกอบการที่มีดำเนินธุรกิจในการอุตสาหกรรมขนาดย่อม

แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการมีความคาดหวังต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นในการผลิตบัณฑิตสู่สถานประกอบการ โดยเฉพาะด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่มีคะแนนความคาดหวังสูงสุดจึงเป็นสิ่งที่ตอกย้ำและแสดงให้เห็นว่าบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยังคงต้องดำเนินตามพันธกิจและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สืบสาน สร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ดีงาม บนพื้นฐานทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนเพ็ญวิโทจิตร, วินัย ผลเจริญ, นิภาพร ชุตินันต์ (2555: 72) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เจตคติและความคาดหวังของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยที่มีต่อนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ด้านที่ชุมชนคาดหวังและมีเจตคติต่อนิสิต คือ ด้านวัฒนธรรม

จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยด้วยลักษณะของกลุ่มตัวอย่างอาจส่งผลให้ความคาดหวังในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมากกว่าด้านอื่นๆ เนื่องจากข้อมูลของตัวแทนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยังแสดงให้เห็นว่ามีความคาดหวังให้มหาวิทยาลัยส่งเสริมนักศึกษาให้รู้จักประยุกต์ใช้ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

กาญจนบุรีนั้น มีหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การแสวงหาความจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล ผลิตภัณฑ์ที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การผลิตบัณฑิตดังกล่าวจะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของประเทศ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2547) ซึ่งเชื่อมโยงไปยังด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นระดับความคาดหวังอันดับที่สอง โดยคาดหวังให้มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน โดยมหาวิทยาลัยมีหน้าที่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติ พร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการให้บริการวิชาการและวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพงานวิจัย การสร้างนวัตกรรมการนำไปใช้ประโยชน์ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นซึ่งมีคะแนนความคาดหวังเป็นลำดับถัดมา

นอกจากนี้ทำให้ทราบว่าสถาบันการศึกษายังเป็นเสาหลักแห่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เป็นแหล่งผลิตบัณฑิตออกสู่ตลาดแรงงานเมื่อโลกแห่งการทำงานเปลี่ยนไป สถาบันการศึกษาย่อมต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนา นักศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องและตรงกับความ ต้องการและคาดหวังของผู้ประกอบการ สรุปได้ว่า ความคาดหวังของบุคคล เกิดจากลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยใช้มาตรฐานของตนเองเป็นเครื่องวัด ซึ่งระดับของความคาดหวังจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่ต่างกันไป ตามแต่ละบุคคล

ส่วนในข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่ผู้ประกอบการคาดหวัง คือ ควรจัดนักศึกษาที่เหมาะสมในการฝึกงานช่วยพัฒนาและนำความรู้ทางเทคโนโลยีมาเผยแพร่ให้กิจการภาคอุตสาหกรรมได้ประโยชน์สูงสุดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้วสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปปฏิบัติงานได้ ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีได้จัดตั้งระบบสหกิจศึกษาที่เป็นการศึกษาโดยเน้นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการอย่างมีระบบ โดยจัดให้มีการเรียนการสอนในสถานศึกษาผนวกกับการฝึกปฏิบัติเพื่อสังคมและได้รับประสบการณ์โดยตรงจากสถานประกอบการ เสมือนหนึ่งเป็นพนักงานการพัฒนาเช่นนี้จะส่งผลให้นักศึกษาเกิดทักษะการทำงานที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของบุษยา วงษ์ชวลิตกุล, ทศพล ปรานัญญ์ปรีชา และสงวน วงษ์ชวลิตกุล (2558: 174) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคาดหวังความสามารถหลักในการทำงานของนิสิต นักศึกษาสหกิจศึกษาในทรรณะของนิสิต นักศึกษา และผู้ประกอบการ กลุ่มวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า นักศึกษาสหกิจศึกษา ควรมีทักษะทั้ง 8 ด้าน คือ ทักษะในการปรับตัว ทักษะในการทำงานเป็นทีม ทักษะในการบริหาร จัดการ ทักษะในการสื่อสาร ทักษะในการคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการคิดคำนวณและคอมพิวเตอร์ ทักษะในการแก้ปัญหา และทักษะทางวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ วีระเจตกุล และประเสริฐลักษณ์สมยา (2554: 8) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างต่อวิศวกรโยธาจบใหม่: ในมุมมองของผู้ประกอบการนอกตลาด หลักทรัพย์ ผลการสัมภาษณ์ชี้ชัดว่าวิศวกรโยธาจบใหม่จะต้องมีทักษะทางด้านวิชาชีพวิศวกรรม และยังต้องมีทักษะส่วนบุคคล ทักษะทางด้าน การเรียนรู้และทักษะทางการเงิน ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรให้สามารถผลิตบัณฑิตได้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการใน

อุตสาหกรรมจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีความแม่นยำในสาขาวิชาชีพ นอกจากนี้ควรปลูกฝังให้บัณฑิตมีคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ ต่อตนเอง วิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจนจิรา ชันแก้ว (2557: 151) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ความคาดหวังของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชี พบว่าผู้ประกอบการมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อตนเอง และวิชาชีพ และเน้นเรื่องภาษาในการสื่อสาร เช่น ภาษาอังกฤษและจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพหรือสังคม เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นเครื่องสะท้อนถึงคุณภาพของบัณฑิตอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัย

1. มหาวิทยาลัยควรผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ โดยมีการสอบถามและสำรวจในแต่ละกลุ่มวิชาชีพ
2. ควรพัฒนาบัณฑิตให้มีทักษะวิชาชีพ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือเรียกรว่า สหกิจศึกษา

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการที่มีความหลากหลายมากขึ้น
2. ควรเก็บข้อมูลในลักษณะเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในฐานะมหาวิทยาลัยท้องถิ่นสังกัดสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญดังรายชื่อต่อไปนี้ที่ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ดร.บรรจบพร อินดี, ดร.มิตภาณี พุ่มกล่อม, ดร.พงศ์สฎา เฉลิมกลิ่น, ดร.พนารัตน์ แสงวิจิตร และอาจารย์มาลินี คำเครือ ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย ซึ่งทุกท่านสละเวลาให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ ข้อคิดเห็น รวมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการทำงานวิจัยในทุกขั้นตอน

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องที่ช่วยทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ล้าลือ. (2552). *คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เจนจิรา ชันแก้ว. (2557). ความคาดหวังของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชี. *FEU ACADEMIC REVIEW* 7 (2): 151-159.
- เดือนเพ็ญ วิโทจิตร, วินัย ผลเจริญ, นิภาพร ชุตินันต์. (2555). เจตคติและความคาดหวังของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยที่มีต่อนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม* 4 (2): 65-77.

- บุษยา วงษ์ชวลิตกุล, ทศพล ปราชญ์ปรีชา และสงวน วงษ์ชวลิตกุล. (2558). ความคาดหวังความสามารถหลักในการทำงานของนิสิต นักศึกษาสหกิจศึกษาในทรรศนะของนิสิต นักศึกษา และผู้ประกอบการกลุ่มวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี. *Journal of Industrial Technology Ubon Ratchathani Rajabhat University* 5 (2): 175-192.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (2547). *ภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2560. จาก http://department.kru.ac.th/kru_person/index.php/navigation-mainmenu-73.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. (2559). *ประวัติมหาวิทยาลัย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2559. จาก www.kru.ac.th.
- วสันต์ ชีระเจตกุล และประเสริฐ ลักษณะสมยา. (2554). ความคาดหวังในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างต่อวิศวกรโยธาจบใหม่ในมุมมองของผู้ประกอบการนอกตลาดหลักทรัพย์. *วิศวกรรมสารฉบับวิจัยและพัฒนา* 22 (4). 8-16.
- ศูนย์สารสนเทศโรงงานอุตสาหกรรม (2559). *ข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2559. จาก <http://userdb.diw.go.th/results1.asp>
- Parker, M. (1971). A program of SCHEFFE'S method. *Educational and Psychological Measurement*, 31 (3), p. 761.
- Yamanae, Taro(1973), *Statistics: An Introductory Analysis*. London: John Weather Hill, Inc.

กลยุทธ์การลงทุนเพื่อจัดพอร์ตโฟลิโอสำหรับการวางแผนเกษียณอายุ

Investment Strategies for Planning a Retirement Portfolio

ผู้สดี พรเกษมศาสตร์¹, เบญจลักษณ์ ศกุนะสิงห์^{2*}

Pusadee Pornkasemsart¹, Benjalux Sakunasingha^{2*}

Received: 10 January 2019

Revised : 15 March 2019

Accepted: 10 April 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการลงทุน 3 แนวทางด้วยกัน กล่าวคือ กลยุทธ์ถัวเฉลี่ย การลงทุน กลยุทธ์มูลค่าพอร์ตโฟลิโอการลงทุน และกลยุทธ์การลงทุนแบบซื้อเพียงครั้งเดียว เพื่อศึกษาว่า กลยุทธ์การลงทุนใดมีประสิทธิภาพที่สุดสำหรับพอร์ตโฟลิโอการลงทุนเพื่อการเกษียณอายุ โดยทำการศึกษา ใน 3 ช่วงอายุ คือ 30 ปี, 40 ปี และ 50 ปี และใช้เครื่องมือวัดผลการดำเนินงานทางการเงินการลงทุนที่ หลากหลายทั้ง Mean Terminal Value, Sharpe Ratio, Modified Sharpe Ratio และ Modified Sortino Ratio ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลรายได้และรายจ่ายแต่ละเดือนตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2545 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 การวิจัยอาศัยแบบจำลองข้อมูลในอดีต, แบบจำลอง Autoregressive Integrated Moving Average Simulation และแบบจำลองมอนติคาร์โล เพื่อวิเคราะห์หากกลยุทธ์ลงทุนที่มีประสิทธิภาพ ที่สุดสำหรับพอร์ตโฟลิโอการลงทุนเพื่อการเกษียณอายุ ในแต่ละช่วงอายุ ผลการศึกษานี้พบว่าทั้ง 3 ช่วง อายุ คือช่วงอายุ 30 ปี, 40 ปี และ 50 ปี กลยุทธ์ ถัวเฉลี่ยการลงทุน เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพที่สุดในทุกช่วงอายุ เนื่องด้วยเป็นกลยุทธ์ที่มีค่า Mean Terminal Value, Sharpe Ratio, Modified Sharpe Ratio และ Modified Sortino Ratio สูงกว่ากลยุทธ์การลงทุนอื่นๆ

คำสำคัญ : กลยุทธ์การลงทุน, กลยุทธ์ถัวเฉลี่ยการลงทุน, การวางแผนเพื่อเกษียณอายุ

Abstract

This study explores three investment strategies: Dollar Cost Averaging (DCA), Value Averaging (VA) Strategy, and Lump Sum (LS) Strategy, which could be the most effective for those planning for retirement. This study focused on planning a retirement portfolio for ages 30, 40, and 50 years old applying a variety of investment and risk measurement tools: Mean Terminal Values, Sharpe Ratio, Modified Sharpe Ratio and Modified Sortino Ratio. Data collected for this study are monthly earning and expenses reports from January 2002 to December 2016. The research also applied

¹ นักวิเคราะห์ ฝ่ายส่งเสริมความรู้ทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย pusadeep@bot.or.th โทร 0-4952-2235

² อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล benjalux.sak@mahidol.edu โทร 0-2700-5000

¹ Analyst, Financial Literacy Department, Bank of Thailand

² Faculty of Business Division, Mahidol University

* Corresponding author : benjalux.sak@mahidol.edu

historical simulation methods: Autoregressive Integrated Moving Average Simulation (ARIMA) and Monte Carlo Simulation to help identify the most effective investment strategy for the retirement portfolio. The result showed that in all three age periods; 30 years old, 40 years old, and 50 years old, the DCA Strategy performed better than the other two strategies. The DCA Strategy results in higher Mean Terminal Values, Sharpe Ratio, Modified Sharpe Ratio and Modified Sortino Ratio.

Keywords: Investment Strategy, Dollar Cost Average Strategy, Retirement Planning

บทนำ

การเกษียณอายุ หมายถึง การสิ้นสุดของการทำงานประจำและไม่มีรายได้จากงานประจำอีกต่อไป โดยทั่วไปคนไทยมักจะเกษียณเมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ จากข้อมูลของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (มกราคม 2561) คาดการณ์ว่าในกลางปี พ.ศ. 2561 ประชากรไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะมีประมาณ 11,770,000 คน จากประชากรไทยทั้งประเทศ 66,234,000 คน หรือคิดเป็นประชากรวัยเกษียณร้อยละ 17.80 ของประชากรไทยทั้งประเทศ จากตัวเลขนี้แสดงถึงแนวโน้มของประชากรไทยที่กำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น และเป็นที่น่าขนองว่าทุกคนย่อมปรารถนาหรือมุ่งหวังที่จะใช้ชีวิตหลังเกษียณอย่างสุขสบายพอสมควร ดังนั้นการวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณอายุด้วยการออมเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมาย การลงทุนเพื่อการเกษียณอายุจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยให้บุคคลมีเงินจำนวนเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในช่วงหลังเกษียณฯ สามารถใช้ชีวิตได้อย่างไม่ลำบาก ที่สำคัญคือคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นของการลงทุนเพื่อการเกษียณอายุตั้งแต่เนิ่นๆ จึงอาจเป็นเหตุให้ไม่สามารถจะเกษียณอายุอย่างมีคุณภาพได้ Lertbuasin and Potisarattana (2015) ได้สรุปผลงานวิจัยไว้ว่า สังคมไทยในปัจจุบันผู้สูงอายุยังได้รับการอำนวยความสะดวกและดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว แต่หากในอนาคตครอบครัวไม่สามารถ

ดูแลผู้สูงอายุให้ดำรงคุณภาพชีวิตที่ดีได้ จะคงเหลือเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสถานะการเงินที่มั่นคงเท่านั้นที่สามารถจ่ายค่าบริการเพื่อจ้างสถานที่หรือจ้างผู้ดูแล เพื่อให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปได้

บุคคลทั่วไปที่พอเข้าใจเป้าหมายทางการเงินว่าตนเองควรมีเงินใช้ประมาณเท่าใดในวัยเกษียณฯ สามารถนำงานวิจัยนี้ไปต่อยอดหรือเป็นแนวทางในการพิจารณาเลือกกลยุทธ์การลงทุนที่เหมาะสม เพื่อใช้วางแผนสำหรับสำหรับพอร์ตโฟลิโอการลงทุนเพื่อการเกษียณฯของตนเองได้อย่างเหมาะสม และสามารถบรรลุเป้าหมายได้

การลงทุนเพื่อการเกษียณอายุด้วยกลยุทธ์มีลักษณะที่แตกต่างกันจะให้ผลต่างกันไป ดังจะกล่าวถึงคุณลักษณะของแต่ละกลยุทธ์ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์ถัวเฉลี่ยการลงทุน (Dollar Cost Averaging : DCA) ผลงานวิจัยของ Constantinides (1979) กล่าวว่ากลยุทธ์ DCA มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ประการแรกคือ ผู้ลงทุนต้องลงทุนอย่างมีวินัยและสม่ำเสมอไม่ว่าตลาดจะอยู่ในภาวะขาขึ้นหรือขาลง และด้วยวิธีการนี้จึงจะทำให้ต้นทุนเฉลี่ยในการลงทุนระยะยาวต่ำลง ประการที่สองคือการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA เป็นการลงทุนที่นอกจากอาศัยปริมาณหรือจำนวนเงินลงทุนแล้วยังขึ้นกับสัดส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์ด้วยว่าลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทใดบ้าง

ข้อดีของกลยุทธ์ DCA คือเป็นกลยุทธ์การลงทุนที่ทำได้ง่าย เป็นระบบด้วยการแบ่งเงินลงทุนเท่ากันในทุกๆ ช่วงเวลา ทำให้ลดความเสี่ยงจากการเลือกช่วงเวลาในการลงทุนได้ (Market timing)

อย่างไรก็ตาม แม้กกลยุทธ์นี้สามารถเพิ่มการซื้อหลักทรัพย์ได้ แต่ไม่สามารถขายหลักทรัพย์เพื่อรับรู้กำไรระหว่างงวดลงทุนได้ หากภายหลังจากการซื้อหลักทรัพย์แล้ว ตลาดเป็นช่วงขาลง ผู้ลงทุนก็จะต้องรับผลขาดทุนดังกล่าว กลยุทธ์ DCA นี้เป็นที่นิยมของนักลงทุนรายย่อย ซึ่งมักจะได้รับคำแนะนำจากบริษัทหลักทรัพย์ กองทุนรวม หรือสถาบันการเงิน เพื่อส่งเสริมวินัยการออมและการลงทุนส่วนบุคคล

2. กลยุทธ์มูลค่าเฉลี่ยพอร์ตโฟลิโอการลงทุน (Value Averaging : VA) เริ่มจากผู้ลงทุนต้องกำหนดมูลค่าเป้าหมายของพอร์ตโฟลิโอ โดยตั้งค่าเป้าหมายให้เพิ่มขึ้นด้วยมูลค่าเท่าๆ กันในแต่ละงวด จากนั้นผู้ลงทุนจะต้องทำการตรวจสอบหรือเปรียบเทียบมูลค่าปัจจุบันของพอร์ตโฟลิโอกับมูลค่าเป้าหมายให้ตรงกันในทุกๆ รอบย่อยของการลงทุน เช่น ช่วงตลาดขามีแนวโน้มขาขึ้น ทำให้มูลค่าปัจจุบันของพอร์ตโฟลิโอสูงกว่ามูลค่าเป้าหมาย ผู้ลงทุนจะต้องขายหลักทรัพย์เพื่อลดมูลค่าปัจจุบันของพอร์ตโฟลิโอให้เข้าสู่มูลค่าเป้าหมาย ในทางกลับกันหากตลาดข มีแนวโน้มขาลง ส่งผลให้มูลค่าปัจจุบันของพอร์ตโฟลิโอต่ำกว่ามูลค่าเป้าหมาย ผู้ลงทุนจะต้องลงทุนซื้อหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น

Leggio and Lien (2001) กล่าวถึงข้อดีของกลยุทธ์ VA ว่าเหมาะสำหรับการลงทุนในตลาดขหรือภาวะตลาดขที่มีความผันผวน เพราะผู้ลงทุนรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ และผู้ลงทุนสามารถทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์และรับรู้กำไรได้ในระหว่างระยะเวลาลงทุน ส่วนข้อจำกัดของกลยุทธ์นี้คือ ผู้ลงทุนจะต้องมีสภาพคล่องและมีจำนวนเงินทุนเพียงพอที่จะลงทุนซื้อ/ขายตามกลยุทธ์นี้

3. กลยุทธ์การลงทุนแบบเงินก้อน และซื้อเพียงครั้งเดียว (Lump Sum : LS) ผู้ลงทุนทั่วไปค่อนข้างคุ้นเคยกับการใช้กลยุทธ์นี้ ผู้ลงทุนจะกำหนดสัดส่วนการลงทุนในแต่ละหลักทรัพย์ แล้วตัดสินใจลงทุนซื้อด้วยเงินทั้งหมดเพียงในครั้งแรก

และครั้งเดียว และจะถือหลักทรัพย์นั้นไว้จนถึงวันสุดท้ายของงวดลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทนส่วนเกินจากหลักทรัพย์ตาม พอร์ตโฟลิโอการลงทุนที่เลือก โดยไม่มีการซื้อขายระหว่างงวดลงทุนเลย

Leggio and Lien (2001) กล่าวถึงข้อดีของกลยุทธ์ LS คือ มีความเรียบง่าย ส่วนข้อเสียของกลยุทธ์ LS คือ หากพยากรณ์ทิศทางตลาดผิดพลาดอาจส่งผลให้ผู้ลงทุนขาดทุนได้ เพราะไม่มีการขายระหว่างงวดเพื่อป้องกันการขาดทุนเลย เช่น ผู้ลงทุนไม่สามารถขายหลักทรัพย์ระหว่างในขณะตลาดขอยู่ในแนวโน้มขาลงจนกว่าจะสิ้นงวด ซึ่งอาจทำให้ขาดทุนได้

4. กลยุทธ์ซื้อแล้วถือ (Buy and Hold : BH) เป็นกลยุทธ์ที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ผู้ลงทุนกำหนดสัดส่วนการลงทุนในแต่ละหลักทรัพย์ตามระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ จากนั้นซื้อและถือหลักทรัพย์นั้นไว้ในระยะยาว ข้อดีของกลยุทธ์ BH กำหนดสัดส่วนการลงทุนในแต่ละหลักทรัพย์ตามระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ตั้งแต่เริ่มต้นการลงทุน ส่วนข้อเสียของกลยุทธ์ BH คือ ความเสี่ยงในการลงทุนเพิ่มขึ้นตลอด เนื่องจากการซื้อและถือหลักทรัพย์นั้นไว้เป็นเวลานานจะทำให้สัดส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์นั้นเพิ่มขึ้น หรือลดลงได้เรื่อยๆ เพราะธุรกิจของหลักทรัพย์เองอาจได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม สังคมและเศรษฐกิจได้ตลอดเวลา ซึ่งส่งผลต่อราคาหลักทรัพย์ได้ ดังนั้นการเลือกลงทุนตามกลยุทธ์นี้ ด้วยการซื้อแล้วถือนานๆ ไม่ได้เป็นตัวบ่งบอกว่าผลตอบแทนจะมีกำไรเสมอไป

ผลงานวิจัยของ Atrra and Thomas (2011) เปรียบเทียบกลยุทธ์การลงทุนระหว่างกลยุทธ์ DCA และกลยุทธ์ LS โดยศึกษาการลงทุนในดัชนีต่างๆ ทั่วโลก ทั้งประเทศในยุโรป เอเชียแปซิฟิก ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ช่วงระยะเวลา ค.ศ. 1970 ถึง ค.ศ. 1998 พบว่ากลยุทธ์ DCA ให้ผลตอบแทนดีกว่ากลยุทธ์ LS ในทุกดัชนี และกลยุทธ์ DCA

ยังช่วยลดความเสี่ยงจากการลงทุนด้วยเงินลงทุนทั้งหมดในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมต่อการลงทุนในตลาดทุนอีกด้วย

นารี มงคลเกียรติชัย (2553) ได้ทำการศึกษาเฉพาะในประเทศไทยด้วยการเปรียบเทียบกลยุทธ์การลงทุนระหว่างกลยุทธ์ DCA และกลยุทธ์ LS ณ สิ้นปี ในกองทุนรวมหุ้นระยะยาว (Long Term Equity Fund : LTF) ทั้งหมด 31 กองทุน โดยเก็บข้อมูลมูลค่าหน่วยลงทุน ณ วันสิ้นเดือน ตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. 2548 ถึง มกราคม พ.ศ. 2554 ผลการวิจัยพบว่าในทุกปี กลยุทธ์ DCA จะมีต้นทุนเฉลี่ยในการลงทุนที่ต่ำกว่าและให้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่สูงกว่ากลยุทธ์ LS ณ สิ้นปี ยกเว้นปีที่เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติหรือเกิดวิกฤติทางการเงินซึ่งทำให้ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ลดลงในช่วงเดือนธันวาคม

Chen and Estes (2007) เปรียบเทียบกลยุทธ์การลงทุนระหว่างกลยุทธ์ DCA และกลยุทธ์ VA ในบัญชี 401(k) ซึ่งเป็นบัญชีเพื่อการเกษียณอายุในประเทศสหรัฐอเมริกา งานวิจัยได้คำนวณผลตอบแทนจากข้อมูลในอดีตและการจำลองสถานการณ์จำนวน 5,000 ครั้ง ใช้ข้อมูลรายเดือนระหว่างปี ค.ศ. 1950 ถึง ค.ศ. 1980 โดยกลยุทธ์ VA กำหนดอัตราการเติบโตร้อยละ 8-12 ต่อปี และใช้หุ้นสามัญเป็นตัวขับเคลื่อนพอร์ตโฟลิโอให้บรรลุเป้าหมาย และใช้ตราสารหนี้เป็นเงินสำรอง หากเดือนใดถึงอัตราการเติบโตที่กำหนดจะย้ายเงินจากหุ้นสามัญไปยังตราสารหนี้ แต่หากไม่ถึงอัตราการเติบโตที่กำหนดจะย้ายเงินจากตราสารหนี้ไปยังหุ้นสามัญ ผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์การลงทุนแบบ VA มีมูลค่าเฉลี่ยสุดท้าย (Mean Terminal Value) และค่า Sharpe Ratio สูงกว่ากลยุทธ์แบบ DCA

ต่อมา Chen and Estes (2010) ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมจากงานวิจัยเดิม ใช้ข้อมูลรายเดือนระหว่างปี ค.ศ. 1934 ถึง ค.ศ. 2009 โดยเพิ่มกลยุทธ์ Proportional Rebalancing (PR) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ต้องกำหนดมูลค่าพอร์ตโฟลิโอการลงทุน

ไว้ และทำการซื้อขาย เมื่อมูลค่าของพอร์ตโฟลิโอการลงทุนลดลงหรือเพิ่มขึ้นเกินจากที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้พอร์ตโฟลิโอการลงทุนมีความสมดุลอยู่เสมอ โดยงานวิจัยชิ้นนี้กำหนดให้ลงทุนในหุ้นสามัญ 70% และในตราสารหนี้ 30% ผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์ VA เป็นกลยุทธ์การลงทุนที่ดีกว่ากลยุทธ์ DCA และ กลยุทธ์ PR เนื่องจากให้ค่า Mean Terminal Value สูงสุด และมีค่าความเสี่ยงของ Mean Terminal Value ต่ำกว่ากลยุทธ์ DCA

Marshall (2000) ได้เปรียบเทียบกลยุทธ์การลงทุนระหว่าง 3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ DCA กลยุทธ์ VA และกลยุทธ์การลงทุนเชิงสุ่ม (Random Investment: RI) โดยกลยุทธ์การลงทุนเชิงสุ่ม คือ กลยุทธ์การลงทุนที่ใช้วิธีสุ่ม ไม่มีแบบแผน และเปรียบเทียบผลตอบแทนในรูปแบบของอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return : IRR) ใช้วิธีการทางสถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างราคาเฉลี่ย ต้นทุนเฉลี่ยและความเสี่ยง วัดค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่า IRR เมื่อตลาดหลักทรัพย์เป็นช่วงแนวโน้มขาขึ้น, ตลาดหลักทรัพย์เป็นช่วงแนวโน้มขาลง และตลาดหลักทรัพย์เป็นช่วงผันผวน โดยใช้ข้อมูลในอดีตของ S&P 500 Total Return รายไตรมาส ตั้งแต่ 1 มกราคม ค.ศ. 1966 ถึง 31 มีนาคม ค.ศ. 1989 พบว่ากลยุทธ์การลงทุนแบบ VA ให้ผลตอบแทนสูงสุดและมีต้นทุนต่อหุ้นต่ำกว่า Marshall (2006) ได้ศึกษาเพิ่มเติม โดยใช้ข้อมูลในอดีตของ S&P 500, Dow Jones Industrial Average, FTSE 100, Dow Jones Commodity Index และ Philadelphia Exchange Gold and Silver Index มีระยะเวลาการลงทุน 5 ปี, 10 ปี และ 20 ปี ตามลำดับ ผลการศึกษาพอสรุปได้เช่นเดิมว่ากลยุทธ์ VA ให้ผลตอบแทนสูงกว่า

ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยของ Panyagometh (2013) เปรียบเทียบผลตอบแทนการลงทุนระหว่างกลยุทธ์ DCA และกลยุทธ์ VA สำหรับการลงทุนเพื่อการเกษียณอายุ ใช้ข้อมูลรายเดือนของ SET TRI และ BOND TRI ระหว่างมีนาคม ค.ศ. 2000

ถึง พศจิกายน ค.ศ. 2010 ใช้ Monte Carlo Simulation และ Genetic Algorithms Based Optimization ผลวิจัยพบว่าเมื่อเพิ่มระยะเวลาในการลงทุน หรือลดค่าเป้าหมายความ มั่งคั่งที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (Target Terminal Wealth) การลงทุนด้วยกลยุทธ์ VA เป็นกลยุทธ์การลงทุนที่ดีกว่ากลยุทธ์ DCA

William and Bacon (1993) เปรียบเทียบกลยุทธ์การลงทุนระหว่างกลยุทธ์ DCA และกลยุทธ์ LS ใช้ข้อมูล S&P 500 และตัวเงินค้ำอายุ 90 วันระหว่าง ค.ศ. 1926 ถึง ค.ศ. 1991 พบว่ากลยุทธ์ LS ให้ผลตอบแทนดีกว่ากลยุทธ์ DCA อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนงานของ Rozeff (1994) ได้เปรียบเทียบกลยุทธ์การลงทุนระหว่างกลยุทธ์ DCA และกลยุทธ์ LS จากผลตอบแทนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยลงทุนใน S&P 500 Index และหุ้นขนาดเล็ก ช่วง ค.ศ. 1926 ถึง ค.ศ. 1990 โดยทำการจำลองสถานการณ์ของพอร์ตโฟลิโอ พบว่ากลยุทธ์ LS ให้ผลตอบแทนสูงกว่า และมีความเสี่ยงต่ำกว่ากลยุทธ์ DCA

Leggio and Lien (2001) เปรียบเทียบกลยุทธ์การลงทุน 4 กลยุทธ์ ทั้งกลยุทธ์ DCA, กลยุทธ์ VA, กลยุทธ์ LS และกลยุทธ์ BH การศึกษานี้ใช้ข้อมูลรายเดือนระหว่าง ค.ศ. 1970 ถึง ค.ศ. 1999 โดยใช้ S&P 500 Composite Index เป็นตัวแทนของหุ้นสามัญขนาดใหญ่ และ Ibbotson Small Company Stock Index เป็นตัวแทนของหุ้นสามัญขนาดเล็ก ผลวิจัยพบว่ากลยุทธ์ LS ให้ผลตอบแทนที่ดีที่สุด ส่วนกลยุทธ์ DCA ไม่เหมาะกับการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยง เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์ของการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Loss Aversion Coefficient) มีค่าสูงเกินกว่าค่าเฉลี่ย

Leggio and Lien (2003) ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติม เปรียบเทียบการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA, กลยุทธ์ VA และกลยุทธ์ LS โดยใช้ผลตอบแทนรายเดือนระหว่าง ค.ศ. 1926 ถึง ค.ศ. 1999 ใน S&P 500 Composite Index Ibbotson Small Company

Stocks Index, พันธบัตรรัฐบาลระยะยาว และตราสารหนี้เอกชน ผลวิจัยครั้งนี้สนับสนุนผลวิจัยเดิมกล่าวคือ กลยุทธ์ LS ให้ผลตอบแทนส่วนเกินสูงสุด และกลยุทธ์ DCA เป็นการลงทุนที่เหมาะสมสำหรับนักลงทุนที่สนใจการวางแผนการออมเงินเพื่อเกษียณอายุ

วัตถุประสงค์

งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการศึกษาพฤติกรรมการวางแผนการลงทุนเพื่อเกษียณอายุเพียง 3 กลยุทธ์ด้วยกัน กล่าวคือ 1. กลยุทธ์ถัวเฉลี่ยการลงทุน (Dollar Cost Averaging : DCA) 2. กลยุทธ์มูลค่าเฉลี่ย พอร์ตโฟลิโอการลงทุน (Value Averaging : VA) และ 3. กลยุทธ์การลงทุนแบบซื้อเพียงครั้งเดียว (Lump Sum : LS) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบว่ากลยุทธ์ใดมีประสิทธิภาพที่สุดสำหรับสำหรับพอร์ตโฟลิโอการลงทุนเพื่อการเกษียณอายุ และเพื่อเป็นแนวทางช่วยให้นักไทยสามารถวางแผนการเงินสำหรับตนเองในวัยเกษียณได้อย่างเหมาะสม สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระลูกหลานและไม่ต้องพึ่งพาสวัสดิการรัฐ แต่เพียงอย่างเดียว

ทั้ง 3 กลยุทธ์ดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมวินัยการลงทุนและพฤติกรรมการลงทุนของคนไทยให้ดียิ่งขึ้น อาทิ กลยุทธ์ DCA เสริมสร้างความมั่นใจและความสม่ำเสมอในการลงทุนตลอดระยะเวลาลงทุน ส่วนกลยุทธ์ VA ผู้ลงทุนจะต้องตั้งมูลค่าเป้าหมาย และมีการเปรียบเทียบมูลค่าปัจจุบันกับมูลค่าเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ มีการปรับพอร์ตโฟลิโอการลงทุนให้ใกล้เคียงหรือตรงกับมูลค่าเป้าหมายอยู่เสมอ ส่วนกลยุทธ์ LS ผู้ลงทุนจะคัดเลือกหลักทรัพย์ลงทุนให้เหมาะสมกับความเสี่ยงที่ตนรับได้ แล้วตัดสินใจลงทุนซื้อด้วยเงินทั้งหมดเพียงครั้งเดียว จากนั้นจะถือหลักทรัพย์ไว้จนถึงวันสุดท้ายของงวดลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนจะได้ผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ที่ลงทุนไว้

งานวิจัยนี้ไม่ได้นำกลยุทธ์ BH มาร่วมศึกษาด้วย เนื่องจากกลยุทธ์นี้เป็นการซื้อแล้วถือเป็นเวลานาน แม้จะให้ผลตอบแทนสูงกว่าการฝากเงินกับธนาคาร แต่ผู้ลงทุนอาจขาดการติดตามข้อมูลการลงทุนอย่างใกล้ชิด ผู้ลงทุนจึงอาจมีความเสี่ยงจากการรู้ไม่เท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันได้

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยแบ่งประชากรไทยที่ใช้ศึกษาออกเป็น 3 ช่วงอายุ คือ ช่วงอายุ 30 ปี, 40 ปี และ 50 ปี ตามลำดับ เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรไทยในวัยทำงานที่ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนสำหรับการเกษียณอายุ

เริ่มต้นจากประชากรไทยกลุ่มแรก คือ ประชากรไทยช่วงอายุ 30 ปี ที่ทำงานมาแล้วสักระยะหนึ่ง พอจะมีความสามารถในการวางแผนเพื่อการเกษียณอายุ กลุ่มที่สอง คือ ประชากรไทยช่วงอายุ 40 ปีซึ่งมีหน้าที่การงานค่อนข้างมั่นคง แต่มีภาระการเงินทางครอบครัวมากขึ้น จนถึงกลุ่มสุดท้าย คือ ประชากรไทยช่วงอายุ 50 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยปลายของวัยทำงาน เริ่มหมดภาระการเงินทางครอบครัว และเป็นวัยที่ควรเร่งเตรียมเงินเพื่อการเกษียณอายุ

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) จากแหล่งข้อมูลต่างๆ 5 แหล่งด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วย

1) ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ เช่น อายุของหัวหน้าครัวเรือน, รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ณ ปีพ.ศ. 2558 ทั้งนี้งานวิจัยนี้จะเลือกศึกษาเฉพาะข้อมูลในช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนระหว่างอายุ 30 ปี ถึงอายุ 59 ปี เท่านั้น เพื่อใช้ในการคำนวณหาเงินออมต่อเดือน อัตราเงินออมต่อเดือน และจำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องการทั้งหมดเมื่อเกษียณอายุ

2) ข้อมูลอัตราเงินเฟ้อทั่วไป เก็บข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย โดยใช้ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไป ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2559F ที่กำหนดให้ปีพ.ศ. 2558 เป็นปีฐาน เพื่อใช้ในการคำนวณหาจำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องการทั้งหมดเมื่อเกษียณอายุ

3) ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับอายุขัยของคนไทยโดยเฉลี่ยตั้งแต่แรกเกิด ณ ปีพ.ศ. 2558 ของเพศชาย (71.60 ปี) และเพศหญิง (78.40 ปี) เพื่อใช้ในการคำนวณหาจำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องการทั้งหมดเมื่อเกษียณอายุ

4) ข้อมูล SET Total Return Index (SET TRI) เก็บข้อมูลจาก SETSMART ซึ่งเป็นตัวแทนการลงทุนในหุ้นสามัญ จัดทำโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลรายปี ระหว่างปีพ.ศ. 2545 ถึงปีพ.ศ. 2559 ทั้งหมด 15 ปี เพื่อใช้ในการคำนวณอัตราดอกเบี้ยโตของกลยุทธ์ VA

5) ข้อมูล TBMA Government Bond Total Return Index (BOND TRI) เก็บข้อมูลจาก iBond ซึ่งเป็นตัวแทนการลงทุนในตราสารหนี้ภาครัฐ จัดทำโดยสมาคมตราสารหนี้ไทย โดยใช้ข้อมูลรายเดือน ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2545 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 ทั้งหมด 180 เดือน เพื่อใช้ในการคำนวณหาค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทน, ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอัตราผลตอบแทน

งานวิจัยนี้เปรียบเทียบประสิทธิภาพของกลยุทธ์การลงทุนทั้ง 3 กลยุทธ์ใน SET TRI ซึ่งเป็นตัวแทนการลงทุนในหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ BOND TRI ซึ่งเป็นตัวแทนการลงทุนในตราสารหนี้ภาครัฐ จัดทำโดยสมาคมตราสารหนี้ไทย

ขอบเขตของงานวิจัยนี้ จะศึกษาเฉพาะกลยุทธ์การลงทุนเพียง 3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ DCA, กลยุทธ์ VA และกลยุทธ์ LS ดังนั้นงานวิจัย

นี้จึงไม่นำอัตราภาษี, ค่าธรรมเนียมการซื้อขาย และ ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการพอร์ตโฟลิโอ มารวมพิจารณา การศึกษานี้ใช้วิธีทดสอบทางสถิติ ANOVA และใช้กลุ่มเกณฑ์การวัดผลการดำเนินงานทางการเงินการลงทุน 4 ประเภท คือ Sharpe Ratio, Modified Sharpe Ratio, Mean Terminal Value, และ Modified Sortino Ratio แล้วนำข้อมูลที่ได้ มาประมวลผลตามกลุ่มแบบจำลองข้อมูลในอดีต (Historical Simulation), แบบจำลอง Autoregressive Integrated Moving Average Simulation (ARIMA) และ แบบจำลองมอนติคาร์โล (Monte Carlo Simulation) โดยทำการสุ่ม 10,000 รอบเพื่อให้ผลที่ได้มีความแม่นยำ

เมื่อผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากร ขอบเขตงานวิจัย และมีข้อมูลต่างๆ พร้อมแล้ว ขั้นตอนงานวิจัยสามารถเรียงลำดับได้ 6 ขั้นตอนพอสังเขป ดังนี้

1) นำข้อมูลรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนและค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน มาคำนวณหาเงินออมต่อเดือนและอัตราเงินออมต่อเดือน

2) คำนวณหาอัตราการเติบโตของตราสารทุนในกลยุทธ์ VA โดยคำนวณอัตราผลตอบแทนของ SET TRI ใช้ข้อมูลรายปีระหว่างปีพ.ศ. 2545 ถึงปีพ.ศ. 2559 รวม 15 ปี เก็บข้อมูลจาก SETSMART เนื่องจากกลยุทธ์ VA ต้องกำหนดอัตราการเติบโตของพอร์ตโฟลิโอการลงทุนก่อนลงทุน ซึ่งอัตราการเติบโต คำนวณจากอัตราผลตอบแทนระยะยาวในอดีตของหลักทรัพย์นั้น (Edleson, 1991) โดยใช้วิธีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยเรขาคณิต (Geometric Mean of Return)

3) นำข้อมูลรายเดือนระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2545 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 ทั้งหมด 180 เดือนจาก SET TRI และ BOND TRI คำนวณค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทน (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทน (σ) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอัตราผลตอบแทนระหว่าง SET TRI และ BOND TRI

4) กำหนดสัดส่วนการลงทุนในหุ้นสามัญและตราสารหนี้ภาครัฐ โดยผู้วิจัยอ้างอิงถึงข้อมูลจาก ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน (2553) ซึ่งระบุว่าสัดส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์ต่างๆ และแนวคิดเรื่องความเสี่ยงว่าควรจะต้องถือครองตราสารทุนซึ่งเป็นหลักทรัพย์เสี่ยงนั้น ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าต้องอยู่ในสัดส่วนเท่าไร แต่โดยทั่วไปแล้วการวางแผนเพื่อการเกษียณอายุ มักใช้หลักเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับกันเป็นการทั่วไปที่เรียกว่า "Rule of Thumb" ซึ่งหลักเกณฑ์นี้ได้รับความนิยมแพร่หลาย และเข้าใจง่าย เพื่อนำไปใช้สำหรับบุคคลทั่วไป คำนวณได้ดังนี้ การจัดสรรการลงทุนในตราสารหุ้น (%) = $100 - \text{อายุปัจจุบันของบุคคล}$ ดังนั้น ผู้ที่มีอายุน้อยสามารถลงทุนและรับความเสี่ยงในตราสารทุนด้วยสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีอายุมาก และเมื่อผู้ลงทุนมีอายุเพิ่มขึ้น สัดส่วนการลงทุนในตราสารทุน (หุ้นสามัญ) ควรจะลดลงไปด้วย

5) คำนวณจำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องการทั้งหมดเมื่อเกษียณอายุ (Minimum Acceptable Terminal Value) เรียงตามลำดับกลุ่มประชากรไทย ทั้ง 3 ช่วงอายุ คือ ช่วงอายุ 30 ปี, 40 ปี และ 50 ปี โดยกำหนดให้บุคคลเกษียณเมื่ออายุครบ 60 ปี และแบ่งเป็นเพศชาย เพศหญิง ใช้อัตราเงินเฟ้อทั่วไปที่ 4.04% และ Replacement ratio เท่ากับ 70%

6) นำข้อมูลของ SET TRI และ BOND TRI มาประมวลผลตามแบบจำลองข้อมูลในอดีต, แบบจำลอง ARIMA และแบบจำลองมอนติคาร์โล โดยทำการสุ่ม 10,000 รอบ แล้วนำผลที่ได้จากการประมวลผลตามแบบจำลองมาลงทุนในกลยุทธ์ DCA, กลยุทธ์ VA, กลยุทธ์ LS จะได้อัตราผลตอบแทน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละกลยุทธ์ โดยการศึกษาครั้งนี้กำหนดว่ากลยุทธ์ VA จะไม่ลงทุนเกินเงินออมต่อเดือนและไม่ขายส่วนของเงินลงทุนในตราสารหนี้ออกมา

ผลการศึกษา

ผลจากการวิจัยตามแบบจำลองทั้ง 3 แบบ คือ แบบจำลองข้อมูลในอดีต, แบบจำลอง ARIMA (Autoregressive Integrated Moving Average Simulation) และแบบจำลองมอนติคาร์โล เป็นการพิสูจน์ว่ากลยุทธ์การลงทุนประเภทใดเหมาะสมกับประชากรช่วงอายุใดบ้าง ดังนี้

1) การประมวลผลวิจัยตามแบบจำลองข้อมูลในอดีต (Historical Simulation) (ตารางที่ 1) เมื่อดูที่มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอเมื่อเกษียณอายุ (Mean Terminal Value) จากการเปรียบเทียบทั้ง 3 กลยุทธ์ในแต่ละช่วงอายุ พบว่ากลยุทธ์ DCA ให้มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายสูงที่สุดสำหรับบุคคลที่เริ่มลงทุนตั้งแต่ช่วงอายุ 30 ปี และ 40 ปี ตามลำดับ ขณะที่บุคคลในช่วงอายุ 50 ปีได้มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายน้อยที่สุดเมื่อลงทุนตามกลยุทธ์ VA อย่างไรก็ตามการลงทุนด้วยกลยุทธ์ LS สำหรับบุคคลในช่วงอายุ 50 ปีกลับให้มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอเมื่อเกษียณอายุได้ดีกว่าการลงทุนตามกลยุทธ์แบบ DCA และกลยุทธ์แบบ VA ส่วนการลงทุนตามกลยุทธ์แบบ VA พบว่าให้มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอเมื่อเกษียณอายุน้อยที่สุดในทุกๆ ช่วงวัย และมีค่าความเสี่ยงน้อยที่สุดเมื่อดูจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เมื่อวัดผลการดำเนินงานของการลงทุนด้วย Sharpe Ratio ซึ่งเป็นอัตราส่วนใช้แสดงผลตอบแทนจากการลงทุนต่อหนึ่งหน่วยความเสี่ยง ซึ่งเหมาะแก่การวัดประสิทธิภาพการบริหารพอร์ตโฟลิโอการลงทุน ที่มีการสร้างผลตอบแทนอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามเมื่อได้พิจารณาถึงความผันผวนเชิงลบและความไม่คงที่ ซึ่งเกิดขึ้นได้บ่อยครั้งในสถานการณ์การลงทุนตามปกติในตลาดฯ ซึ่งการวัดผลการดำเนินงานด้วย Sharpe ratio อาจไม่เหมาะสมต่อการวัดประสิทธิภาพการบริหารพอร์ตโฟลิโอ นัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำ Modified Sharpe Ratio และ Modified Sortino Ratio มาใช้

ในงานวิจัยนี้ร่วมด้วย เพื่อให้เกิดความแม่นยำในการวัดประสิทธิภาพการบริหารพอร์ตโฟลิโอการลงทุน แม้จะเผชิญความผันผวนหรือติดลบในตลาดฯ

จากผลงานวิจัยนี้พบว่า เมื่อวัดผลการดำเนินงานของการลงทุนด้วย Sharpe Ratio และเมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 กลยุทธ์แล้ว การลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA ให้ค่าผลตอบแทนต่อหนึ่งหน่วยความเสี่ยงสูงที่สุดในทั้ง 3 ช่วงอายุ หมายความว่า หากผู้ลงทุนมีวินัยในการลงทุนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะตลาดจะอยู่ในสภาวะแนวโน้มขาขึ้นหรือขาลง ผลตอบแทนต่อหนึ่งหน่วยความเสี่ยง ก็ยังเป็นผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ

เมื่อวัดผลการดำเนินงานของการลงทุนด้วย Modified Sharpe Ratio และ Modified Sortino Ratio ผลปรากฏว่าการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA มีประสิทธิภาพสูงสุดในประชากรไทยช่วงอายุ 30 ปี และ ช่วงอายุ 40 ปีตามลำดับ ส่วนการลงทุนด้วยกลยุทธ์ LS มีประสิทธิภาพสูงสุดในช่วงอายุ 50 ปี ทั้งนี้ จากผลการศึกษาจึงอธิบายได้ว่า เมื่อผู้ลงทุนมีอายุเพิ่มมากขึ้น จะเหลือเวลาที่จะลงทุนใน พอร์ตโฟลิโอเพื่อการเกษียณที่น้อยลง โอกาสที่จะบรรลุมูลค่าเป้าหมายหรือมูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอ (Mean Terminal Value) ก็ลดลงไปด้วยการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA จึงไม่สามารถช่วยให้ผู้ลงทุนบรรลุเป้าหมายได้ อย่างไรก็ตามการลงทุนด้วยกลยุทธ์ LS อาจทำให้ผู้ลงทุนต้องเผชิญความเสี่ยงมากกว่าการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA เพราะหากผู้ลงทุนเข้าซื้อหลักทรัพย์ผิดจังหวะ ก็อาจประสบผลขาดทุนได้

2) การประมวลผลวิจัยตามแบบจำลอง ARIMA (ตารางที่ 2) เมื่อดูที่มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอเมื่อเกษียณอายุ (Mean Terminal Value) จากการเปรียบเทียบทั้ง 3 กลยุทธ์ในแต่ละช่วงอายุ พบว่าการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA จะให้มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายสูงที่สุดสำหรับนักลงทุนในทุกช่วงอายุ รองลงมาคือการลงทุนด้วยกลยุทธ์ VA

และกลยุทธ์ LS ตามลำดับ และแต่ละกลยุทธ์ที่มีความแตกต่างกันส่งผลกระทบต่อมูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอเมื่อเกษียณอายุอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$)

เมื่อวัดผลการดำเนินงานของการลงทุนด้วย Sharpe Ratio และเมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 กลยุทธ์แล้ว การลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA ให้ค่าผลตอบแทนต่อหนึ่งหน่วยความเสี่ยงสูงที่สุดในประชากรไทย ช่วงอายุ 30 ปี และ 40 ปีตามลำดับ และพบว่าการลงทุนด้วยกลยุทธ์ LS ให้ค่า Sharpe ratio สูงที่สุดในช่วงอายุ 50 ปี

เมื่อวัดผลการดำเนินงานของการลงทุนด้วย Modified Sharpe Ratio และ Modified Sortino Ratio ผลพบว่าการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA มีประสิทธิภาพสูงกว่าอีก 2 กลยุทธ์ และการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA มีประสิทธิภาพสูงที่สุดในทุกๆ ช่วงวัย นอกจากนี้เมื่อจัดเรียงลำดับประสิทธิภาพการลงทุน ซึ่งพิจารณาได้จากกลยุทธ์การลงทุนที่ให้มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอเมื่อเกษียณอายุ (Mean Terminal Value) สูงสุดไปยังกลยุทธ์ที่ให้ค่าต่ำสุด สามารถจัดเรียงได้ดังนี้ คือ กลยุทธ์ DCA, กลยุทธ์ VA, และกลยุทธ์ LS

3) การประมวลผลวิจัยตามแบบจำลองมอนติคาร์ล (ตารางที่ 3) ให้ผลเช่นเดียวกันกับผลวิจัยจากแบบจำลอง ARIMA กล่าวคือ

เมื่อเปรียบเทียบผลที่ได้จากการคำนวณมูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอเมื่อเกษียณอายุ (Mean Terminal Value) จากการเปรียบเทียบทั้ง 3 กลยุทธ์ในแต่ละช่วงอายุ พบว่าการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA จะให้มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายสูงที่สุดสำหรับนักลงทุนในทุกช่วงอายุ รองลงมาคือการลงทุนด้วยกลยุทธ์ VA และกลยุทธ์ LS ตามลำดับ และแต่ละกลยุทธ์มีความแตกต่างกัน และส่งผลกระทบต่อมูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอเมื่อเกษียณอายุอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$)

เมื่อวัดผลการดำเนินงานของการลงทุนด้วย Sharpe Ratio และเมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 กลยุทธ์

แล้ว การลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA ให้ค่าผลตอบแทนต่อหนึ่งหน่วยความเสี่ยงสูงที่สุดในประชากรไทย ช่วงอายุ 30 ปี และ 40 ปีตามลำดับ และผลวิจัยพบว่าการลงทุนด้วยกลยุทธ์ LS ให้ค่า Sharpe ratio สูงที่สุดในช่วงอายุ 50 ปี

ส่วนการวัดผลการดำเนินงานของการลงทุนด้วย Modified Sharpe Ratio และ Sortino Ratio พบว่าการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA มีประสิทธิภาพสูงกว่าอีก 2 กลยุทธ์ และการลงทุนด้วยกลยุทธ์ DCA มีประสิทธิภาพสูงที่สุดในทุกๆ ช่วงวัย และเมื่อจัดเรียงกลยุทธ์การลงทุนที่มีประสิทธิภาพการลงทุนซึ่งพิจารณาได้จากกลยุทธ์การลงทุนที่ให้มูลค่าเฉลี่ยสุดท้ายของพอร์ตโฟลิโอเมื่อเกษียณอายุสูงสุดไปยังกลยุทธ์ที่ให้ค่าต่ำสุด สามารถเรียงลำดับได้ในลักษณะเช่นเดียวกันกับผลที่ได้จากแบบจำลอง ARIMA

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษารูปได้จากการประมวลผลการวิจัยทั้ง 3 แบบจำลอง ได้ผลสรุปไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ สำหรับนักลงทุนในทุกๆ ช่วงวัยแล้ว กลยุทธ์การลงทุนแบบ DCA มีประสิทธิภาพที่สุดสำหรับพอร์ตโฟลิโอการลงทุนเพื่อการเกษียณอายุ ซึ่งผลวิจัยที่ได้นี้ สอดคล้องกับงานของ Atr and Thomas (2011) ซึ่งพบว่ากลยุทธ์การลงทุนแบบ DCA ให้ผลตอบแทนดีกว่า อีกทั้งช่วยลดความเสี่ยงจากการลงทุนด้วยเงินลงทุนทั้งหมดในช่วงที่ไม่เหมาะสมกับการลงทุนในตลาดฯ และผลวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนารี มงคลเกียรติชัย (2553) ซึ่งพบว่ากลยุทธ์การลงทุนแบบ DCA มีต้นทุนเฉลี่ยในการลงทุนต่ำกว่าและให้ผลตอบแทนสูงกว่า ยกเว้นปีที่เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติหรือเกิดวิกฤติทางการเงินเท่านั้น

ดังนั้น นักลงทุนที่ต้องการวางแผนเพื่อเกษียณอายุ ควรมีวินัยในการลงทุน ควรแบ่งเงินลงทุนเท่าๆ กันในทุกช่วงเวลา และควรลงทุนอย่าง

สม่าเสมอไม่ว่าตลาดจะอยู่ในสภาวะใดก็ตาม เจริญในการลงทุนระยะยาวต่ำลง และช่วยลดความ
เพราะด้วยหลักการของ DCA นี้จะทำให้ต้นทุน เสี่ยงจากการลงทุนในระยะยาวได้

ตารางที่ 1 การประมวลผลวิจัยตามแบบจำลองข้อมูลในอดีต (Historical Simulation)

อายุ (ปี)	Mean Terminal Value	Sharpe Ratio	Modified Sharpe Ratio และ Modified Sortino Ratio
30	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA
40	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA
50	กลยุทธ์ LS	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ LS

ตารางที่ 2 การประมวลผลวิจัยตามแบบจำลอง ARIMA

อายุ (ปี)	Mean Terminal Value	Sharpe Ratio	Modified Sharpe Ratio และ Modified Sortino Ratio
30	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA
40	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA
50	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ LS	กลยุทธ์ DCA

ตารางที่ 3 การประมวลผลวิจัยตามแบบจำลองมอนติคาร์โล

อายุ (ปี)	Mean Terminal Value	Sharpe Ratio	Modified Sharpe Ratio และ Modified Sortino Ratio
30	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA
40	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ DCA
50	กลยุทธ์ DCA	กลยุทธ์ LS	กลยุทธ์ DCA

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผศ. ปิยภัสร
ธาระวานิช วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิตล

ที่กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ
อันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

นารี มงคลเกียรติชัย (2553). *ลงทุนใน LTF แบบ Dollar cost average ดีจริงหรือ?*, การศึกษาอิสระหลักสูตร
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน. (2553). *ชุดวิชาที่ 4 การวางแผนเพื่อการเกษียณ*. กรุงเทพมหานคร:
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิตล (2561). *สารประชากร มหาวิทยาลัยมหิตล*, 27
(มกราคม)

- Atra, R. J., & Thomas L. M. (2011). "Dollar-Cost Averaging and Seasonality: Some International Evidence." *Journal of Financial Planning*, 14(7): 98-103.
- Chen, H., & Estes, J. (2007). "Value Averaging for 401(k) Plans Makes More 'Cents' than Dollar-Cost-Averaging." *Journal of Financial Planning*, 20(2): 56-59.
- Chen, H., & Estes, J. (2010). "A Monte Carlo study of the strategies for 401(k) plans: dollar-cost-averaging, value-averaging, and proportional rebalancing." *Financial Services Review*, 19(2): 95-109.
- Constantinides, G. M. (1979). "A Note on the Suboptimality of Dollar-Cost Averaging as an Investment Policy." *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 14(2): 443-450.
- Edleson, M.E. (1991) *Value Averaging: The Safe and Easy Investment Strategy*, Chicago: International Publishing Corporation.
- Lertbuasin, S., & Potisarattana J. (2015). "A Concept of Australia Retirement Village and a New Approach for Real Estate Industry in Thailand." *Journal of Global Business Review*, 17(2): 1-14.
- Leggio, K. B., & Lien, D. (2001). "Does loss aversion explain dollar-cost averaging? ." *Financial Services Review*, 10(1-4): 117-127.
- Marshall, P. (2000). A Statistical Comparison of Value Averaging vs. Dollar Cost Averaging and Random Investment Techniques. *Journal of Financial and Strategic Decisions*, 13(1): 87-99.
- Marshall, P. (2006). A Multi-Market, Historical Comparison of the Investment Returns of Value Averaging, Dollar Cost Averaging and Random Investment Techniques. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 10(3): 81-97.
- Panyagometh, K. (2013). "Performance Comparison between Dollar Cost Averaging and Value Averaging Investment Strategies and the Impacts of Investment Horizon and Target Terminal Wealth." *Journal of Applied Finance & Banking*, 3(3): 15-27.
- Rozeff, M. (1994). "Lump Sum investing versus Dollar-Cost Averaging." *Journal of Portfolio Management*, 20(2): 45-50.
- William, R., & Bacon, P. (1993). "Lump sum beats Dollar-Cost Averaging." *Journal of Financial Planning*, 6(2): 64-67.

ปัจจัยที่มีผลในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561

Factors Affecting Career Decisions in Bachelor Programs of Mahasarakham University.

ภาณุวัฒน์ สว่างแสง¹

Phanuwat Sawangsang¹

Received: 22 October 2018

Revised: 11 December 2018

Accepted: 25 January 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและ เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 โดยภาพรวมและการแยกตามสายเป็น 3 ได้แก่สายวิทยาศาสตร์สุขภาพ สายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือนิสิตชั้นปีที่ 4-6 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ Krejcie and Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 650 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .25 ถึง .77 สถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. จากการศึกษปัจจัยที่มีผลการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 โดยมีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ทั้ง 3 ด้าน ได้ดังนี้ ด้านองค์กร (\bar{X} = 4.06, S.D = 0.41) ด้านครอบครัว (\bar{X} = 3.91, S.D = 0.65) ด้านอิทธิพลบุคคล (\bar{X} = 3.65, S.D = 0.67)

2. การเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ที่ศึกษาในสายที่ต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของแตกต่างกัน โดยรวมต่างกันเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ทุกคู่มีความต่างกัน

คำสำคัญ : การตัดสินใจ, ประกอบอาชีพ, นิสิตปริญญาตรี

¹ นักวิชาการศึกษา, กองบริการการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Educator Professional Level, Division of Academic Affairs, Mahasarakham University

Abstract

The purpose of this study was to examine and compare factors affecting career decision-making of undergraduate students at Mahasarakrm University for the academic year 2018. The examination considered an overall view, as well as a view of individual fields of; Health Sciences, Sciences and Technology, and Humanities and Social Sciences. The samples included the senior (year 4 to year 6) undergraduate students of Mahasarakham University in the year 2018. The sample size ($n = 650$) was determined using the Krejcie and Morgan criteria. Stratified Random Sampling was adopted. The research instrument included a 24-item 5-point scale questionnaire, the reliability of .88 and discrimination of .25 - .77. The statistics implemented for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and One-way ANOVA.

The result showed that

1. Factors affecting career decision of undergraduate students of Mahasarakham University for the academic year 2018 were at the high level overall and in each respect of areas; proceeding from maximum to minimum as follows; organization ($\bar{X} = 4.06$, S.D =0.41), family ($\bar{X} = 3.91$, S.D =0.65), and people ($\bar{X} = 3.65$, S.D =0.67).

2. Decision-making for career choices of undergraduate students

Mahasarakham University for the academic year 2018, as compared by fields, it found that different factors have influenced the decision-making and career choices differently overall, and in a pair-comparison, the difference in career decisions was found on entire pairs.

Keywords: Decision, Occupation, Undergraduate Students

บทนำ

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเอง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2561 : 2) เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มุ่งมั่นในการส่งเสริมแสวงหาความเป็นเลิศทางวิชาการโดยศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับวิชาการ ที่เป็นสากลให้เกิดความองงามทางสติปัญญา สามารถพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยวิชาการ จริยธรรม และคุณธรรมดังปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า "ผู้มีปัญญาพึงเป็นอยู่เพื่อมหาชน"

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีการเปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี จำนวน 20 คณะ 84 สาขาวิชา ในแต่ละปีการศึกษาจะมีบัณฑิตสำเร็จการศึกษามากกว่า 6,000 คน และ จะต้องตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษายังมีนโยบายมุ่งเน้นให้มหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตมากแล้วนั้นจะต้อง มีงานทำภายใน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 100 แต่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีบัณฑิต ที่มีงานทำ เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 85 จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริม สนับสนุน บัณฑิตได้งานทำ ขึ้น ขับเคลื่อน ส่งเสริม สนับสนุนนิสิต และบัณฑิต ให้มีความรู้ ทักษะ และเตรียมความพร้อมในการที่จะก้าวไปสู่อาชีพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงาน

ปัจจุบันบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาใน แต่ละสาขาวิชานั้นได้ประกอบอาชีพทั้งในระบบและนอกระบบ อยู่ที่ร้อยละ 45 - 100 ซึ่งยังมีสาขาวิชาที่บัณฑิตได้ประกอบอาชีพไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด การทราบข้อมูลการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพก็จะเป็นส่วนในการกำหนดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้บัณฑิตได้งานทำเพิ่มขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายที่มหาวิทยาลัยกำหนด

จากความเป็นมา เหตุผล และปัญหา ของการที่บัณฑิตสำเร็จการศึกษาแล้วต้องมึ้งงานทำดังที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ในฐานะผู้ดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริม สนับสนุน บัณฑิตได้งานทำ สนใจ ที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อจกษาข้อมูลที่ได้มาทำการพัฒนากระบวนการส่งเสริม และสนับสนุน นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วนั้นมึ้งงานทำเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 โดยภาพรวมและการแยกตามสาย 3 สาย (สายวิทยาศาสตร์สุขภาพ สายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 เมื่อจำแนกตามสาย 3 สาย (สายวิทยาศาสตร์สุขภาพ สายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 ตัวแปรอิสระ คือ สายที่ศึกษา 3 สาย (สายวิทยาศาสตร์สุขภาพ สายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)
 - 1.2 ตัวแปรตาม คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์กร ด้านครอบครัว ด้านอิทธิพลบุคคล ซึ่งได้ บรูณาการมาจากทฤษฎีการตัดสินใจของ ทฤษฎีการตัดสินใจรีตเตอร์ (ประพนธ์ ลิ้มมัทธ. 2544)

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพได้มีการจัด Focus Group โดยมีผู้เข้าร่วมโดยเป็นตัวแทนจาก 20 คณะใน 2 ส่วน คือ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมบัณฑิต และตัวแทนนิสิต และเชิงปริมาณดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 4-6 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ทั้ง 3 สาย มีจำนวน 9,347 คน (กองทะเบียนและประมวลผล : 2560)
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนิสิตชั้นปีที่ 4 - 6 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 โดยวิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ Krejcie and Morgan โดยผู้วิจัยเลือก 650 คน ของประชากร และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากร โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

1.2.1 จำแนกนิสิตชั้นปีที่ 4 - 6 ประจำปีการศึกษา 2561 แยกออกเป็นตามทีละคณะ ทั้ง 20 คณะ

1.2.2 ทำการสุ่มรายชื่อ นิสิตโดยสุ่มแบบแบบไม่เป็นสัดส่วน (Non -Proportional Stratified Random Sampling) ในแต่ละคณะทั้ง 20 คณะ โดยใช้ช่วงการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- จำนวนประชากร ต่ำกว่า 250 ใช้กลุ่มตัวอย่าง 1 - 25

- จำนวนประชากร เกิน 250 ใช้กลุ่มตัวอย่าง 26 - 45 เพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นแต่ละคณะและแยกออกเป็นสายตามที่กำหนด ดังตารางนี้

ลำดับ	คณะ	กลุ่มประชากร	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
สายที่ 1	สายวิทยาศาสตร์สุขภาพ	718	160
1	คณะแพทยศาสตร์	130	25
2	คณะเภสัชศาสตร์	94	25
3	คณะพยาบาลศาสตร์	89	25
4	คณะสาธารณสุขศาสตร์	405	45
5	คณะสัตวแพทยศาสตร์และสัตวศาสตร์	27	20
สายที่ 2	สายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2,043	190
6	คณะวิทยาศาสตร์	396	40
7	คณะเทคโนโลยี	368	40
8	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์	207	25
9	คณะวิทยาการสารสนเทศ	479	40
10	คณะวิศวกรรมศาสตร์	391	40
11	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	229	25
สายที่ 3	สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	6,532	300
12	คณะการบัญชีและการจัดการ	2870	40
13	คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม	690	40
14	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	739	40
15	วิทยาลัยการเมืองการปกครอง	979	40
16	คณะศึกษาศาสตร์	628	40
17	คณะศิลปกรรมศาสตร์	179	20
18	วิทยาลัยดุริยางคศิลป์	97	20
19	คณะวัฒนธรรมศาสตร์	94	20
20	คณะนิติศาสตร์	256	40
	รวม	9,347	650

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

1. แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 มีทั้งหมด 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านภูมิหลังของ นิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยสูงในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยสูงใจในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ ด้านองค์กร

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยสูงใจในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ ด้านครอบครัว

ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยสูงใจในการตัดสินใจเลือกประกอบด้านอิทธิพลของบุคคล

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นปลายเปิดจำนวน 1 ข้อ

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีการจัดสนทนากลุ่มจากตัวแทนคณะ กองบริการ การศึกษา และตัวแทนนิสิต ในการสังเคราะห์ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561

การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือจำนวน 30 ข้อและได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ตรวจสอบความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ และนำมาวิเคราะห์หาค่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามเกณฑ์ คัดเหลือ 24 ข้อ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. 2552 : 50-54)

2. ดำเนินการทดลองใช้ (Try out) กับ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4-6 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทั้ง 3 สาย จำนวน 51 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบ ความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับ และหาค่าอำนาจจำแนก

3. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้ทั้ง 24 ข้อ มาจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างและนำผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาระดับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 โดยภาพรวมและการแยกตามคณะโดยใช้ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 เมื่อจำแนกตามสายวิชาโดยใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการศึกษา

1. จากการเรียงลำดับระดับของปัจจัยที่มีผลการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิต ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 โดยมีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ทั้ง 3 ด้านได้ดังนี้ ด้านองค์กร ด้านครอบครัว ด้านอิทธิพลบุคคล (ดังแสดงตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การจัดเรียงลำดับระดับของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ด้านองค์กร ด้านครอบครัว ด้านอิทธิพลบุคคล ทั้ง 3 ด้าน

แรงจูงใจในการตัดสินใจ	\bar{X}	S.D.	เรียงลำดับระดับของการตัดสินใจ
1. ด้านองค์กร	4.06	0.41	1
2. ด้านครอบครัว	3.91	0.65	2
3. ด้านอิทธิพลบุคคล	3.65	0.67	3

2. การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ที่ศึกษา ในสายที่ต่างกัน

มีการตัดสินใจโดยรวมและ รายด้านแตกต่างกันทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์กร ด้านครอบครัว ด้านอิทธิพลบุคคล (ดังแสดงตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ของนิสิตที่เข้าศึกษาในสายที่ต่างกัน

แรงจูงใจ	SOV	DF	SS	MS	F	p
การตัดสินใจโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	3.735	1.868	8.640**	.000
	ภายในกลุ่ม	647	139.859	.216		
	รวม	649	143.959			
ด้านองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	2	1.404	.702	6.854**	.016
	ภายในกลุ่ม	647	109.835	.170		
	รวม	649	111.239			
ด้านครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	5.698	2.849	6.854**	.001
	ภายในกลุ่ม	647	268.947	.416		
	รวม	649	274.645			
ด้านอิทธิพลบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	2	7.016	3.508	8.066**	.000
	ภายในกลุ่ม	647	281.411	.435		
	รวม	649	288.427			

* นัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561

ของนิสิตที่ศึกษาสายต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยผลต่างนัยสำคัญน้อยสุด ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) โดยรวม

สายวิชา	\bar{X}	สายวิชา		
		สายวิทยาศาสตร์สุขภาพ	สายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
		3.90	3.77	3.94
สายวิทยาศาสตร์สุขภาพ	3.90	-	0.13*	-0.03*
สายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	3.77	-	-	-0.17*
สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	3.94	-	-	-

จากตารางที่ 3 พบว่า นิสิตที่ศึกษาสายที่ต่างกันมีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของแตกต่างกัน โดยรวม ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 และ 0.01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) พบว่า คู่ที่มีความต่างกัน ได้แก่ นิสิตสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ แตกต่างกับ วิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยี และสายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีแตกต่างกับสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สรุปผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ในสายที่ต่างกันมีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพโดยรวมที่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 โดยรวมและแยกตามสาย

1.1 จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านจำนวน 3 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ

ด้านองค์กรมี ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ ดังนี้ คือ ความมั่นคงของงานมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ มีตำแหน่งงานตรงกับสาขาวิชาที่สำเร็จ การศึกษามีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ระบบการทำงานขององค์กร มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ค่าตอบแทน และสวัสดิการขององค์กรมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ องค์กรเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสังคม ความก้าวหน้าในการทำงานมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ สภาพแวดล้อมที่ดีขององค์กรมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ องค์กรที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ตำแหน่งงานและความท้าทายของงานมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ สถานที่ตั้งขององค์กรมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ทำเลที่ตั้งขององค์กรมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ชื่อเสียงขององค์กรมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจมาจากการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพที่องค์กรที่มีความมั่นคงจะส่งผลให้ชีวิตคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และได้ใช้ความรู้ความสามารถที่ได้จากการศึกษาใช้ให้ตรงกับตำแหน่งงาน มีค่าตอบแทนที่เหมาะสม และได้เข้าทำงาน ที่มีสภาพแวดล้อมดี มีทำเลใกล้บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จีระนันท์ ไวศรีแสง (2552 : 1 - 2) ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก

ประกอบอาชีพของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอิสระ อาชีพรับราชการ อาชีพรัฐวิสาหกิจ อาชีพองค์กรระหว่างประเทศ และอันดับสุดท้ายคือ อาชีพอื่น ๆ เช่น งานบริการตามลำดับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่

- คณะมีค่า Chi-square ได้ $\chi^2 = 24.516$ $df = 8$ $Sig = .002$ แสดงว่าคณะของ นักศึกษาที่ศึกษาอยู่นั้นมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

- ภูมิภาคมีค่า Chi-square ได้ $\chi^2 = 16.677$ $df = 10$ $Sig = .082$ แสดงว่าอาชีพของบิดาหรือผู้ปกครองของนักศึกษานั้นมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- บิดา มารดา หรือผู้ปกครองคาดหวังในการประกอบอาชีพของนักศึกษา มีค่า Chi-square ได้ $\chi^2 = 114.964$ $df = 8$ $Sig = .000$ แสดงว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของนักศึกษาคาดหวังในการประกอบอาชีพของนักศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ สถานศึกษา หรือมหาวิทยาลัย เกรดเฉลี่ย อาชีพบิดาหรือผู้ปกครอง อาชีพมารดาหรือผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว ปัจจัยการจูงใจด้านองค์กร ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน

ด้านครอบครัว มีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอยู่ในระดับมาก อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับดังนี้ ความคาดหวังของครอบครัวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ รายได้ครอบครัวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ครอบครัวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ การโน้มน้าวของคนในครอบครัวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ทั้งนี้อาจจะมีส่วนมาจากการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพนั้นมีส่วนที่ครอบครัวมีความต้องการและคาดหวังให้นิสิตสำเร็จการศึกษาไปแล้วนั้น ได้งานทำตรงกับสิ่งที่ผู้ปกครองคาดหวัง เพื่อที่จะมีความมั่นคงในชีวิตและอีกส่วนหนึ่ง รายได้ของครอบครัวจะช่วยให้ตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพที่มีค่าตอบแทนที่เหมาะสมและมั่นคง

ด้านอิทธิพลบุคคล มีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับดังนี้ สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ คำแนะนำของอาจารย์มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อน ญาติ พี่น้องประสบความสำเร็จในการเข้าทำงาน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ องค์กรที่มีข้อมูลในเว็บไซต์จัดหางาน เป็นที่นิยม มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ มีเครือข่ายการทำงานอยู่ที่องค์กรนั้นมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ มีเพื่อนทำงานที่องค์กรนั้น มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ คำชักชวนของเพื่อนมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ทั้งนี้อาจจะมีส่วนมาจากการสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม นิสิตมีความเชื่อมั่นว่าสามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการ และปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ เรียงลำดับได้ คือ อาจารย์ ญาติพี่น้อง ข้อมูลขององค์กร และได้เห็นญาติ เพื่อน ทำงานในองค์กรนั้น ๆ เป็นแบบอย่างช่วยตัดสินใจ จึงทำให้นิสิตตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพได้

2 จากการเรียงลำดับระดับของปัจจัยที่มีผลการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตใน

ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ทั้ง 3 ด้านโดยรวมเรียงลำดับการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านองค์กร ด้านครอบครัว ด้านอิทธิพลบุคคล

3 การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพของนิสิต ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 มีความเห็นว่านิสิต มีการตัดสินใจประกอบอาชีพดังนี้

ด้านองค์กร อาจเนื่องมาจาก นิสิตที่สำเร็จการศึกษาและเลือกประกอบอาชีพ สิ่งที่จะเป็นตัวช่วยในการเลือกประกอบอาชีพ คือ เกิดจากค่าตอบแทน และสวัสดิการที่องค์กรมอบให้ รวมถึงได้รับความมั่นคงในตำแหน่งงาน

ด้านครอบครัว อาจเนื่องมาจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาและเลือกประกอบอาชีพ สิ่งที่จะเป็นตัวช่วยในการเลือกประกอบอาชีพ คือ มีความต้องการที่จะทำงานใกล้บ้าน ใกล้ครอบครัว เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่พัก และค่าเดินทาง

ด้านอิทธิพลบุคคล อาจเนื่องมาจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาและเลือกประกอบอาชีพ สิ่งที่จะเป็นตัวช่วยในการเลือกประกอบอาชีพ คือเกิดจากการได้รับคำแนะนำจากการฝึกวิชาชีพ การสำเร็จการศึกษา และทำงานตรงกับความรู้ความสามารถของตนเอง

4. การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561 ในสายที่ต่างกัน มีการตัดสินใจโดยรวมและรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์กร ด้านครอบครัว ด้านอิทธิพลบุคคล มีการตัดสินใจที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

เชิงนโยบาย จากการศึกษาวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรมีนโยบายจัดทำฐานข้อมูลองค์กร

ตามที่วิจัยค้นพบเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการเลือก และตัดสินใจให้กับบัณฑิตเพื่อเลือกเข้าปฏิบัติงาน ตรงกับความต้องการของนิสิต

เชิงปฏิบัติ หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องมีการ จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะ ที่เกี่ยวข้องกับ ข้อมูลองค์กรให้มากขึ้น เพื่อให้บัณฑิตได้รับทราบ ตามความต้องการของนิสิต และเพื่อประกอบการ ตัดสินใจได้อย่างสะดวก ทันต่อการแข่งขันในการ เข้าปฏิบัติงานของนิสิตในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นฐาน ความมั่นคงให้กับนิสิต และครอบครัวต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ การ ตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตในระดับ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในสาขา ต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบว่านิสิตสาขาต่างกัน มีการ

ตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ เหมือนหรือต่างกัน อย่างไร

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ

ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของ นิสิต ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2.3 ควรมีการศึกษาความต้องการของ

สถานประกอบการเพื่อจะได้ผลิตบัณฑิตให้ ตรงกับ ความต้องการของสถานประกอบการนำมา เปรียบเทียบการการตัดสินใจของนิสิต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ โครงการสนับสนุนการ วิจัยจากงบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กองทะเบียนและประมวลผล. (2561). *ฐานข้อมูลจำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิรพันธ์ ไวยศรีแสง. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษา ระดับปริญญา ตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2552). *การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. มหาสารคาม : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาดและคณะ. (2551). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. มหาสารคาม : ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการ ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประพนธ์ ลิ้มมัทธ. *การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักศึกษาหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ และสาขาการบริหารทั่วไป* มหาวิทยาลัย บูรพา. ปัญหาพิเศษ ปร.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2544.
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2560). *ระเบียบการรับสมัครบุคคลเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย มหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2561*. ขอนแก่น : คลังน่านาวิทยา.
- สมบัติ ห้ายเรือคำ. (2552). *ระเบียบวิธีการวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. มหาสารคาม : สำนัก พิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมบัติ ห้ายเรือคำ. (2552). *สถิติขั้นสูงสำหรับการวิจัยทางการศึกษา*. กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2552.
- สมบัติ ห้ายเรือคำและคณะ. (2552). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.

การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ “ผญา” เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของ
ผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา

The Development of Programmed Instruction by Using “Phaya” to Support the Character of Learners Along 12 Basic Morals in Learning on the Topic “Buddhism” in Social Studies, Religion and Culture Department of Prathom Suksa

มลิวรรณ เขจรศาสตร์¹

Maliwan Khejorsart¹

Received: 11 August 2018

Revised: 2 November 2018

Accepted: 8 December 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพและดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนสำเร็จรูป เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียน และการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ต่อการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคำโพนทองบริบูรณ์ราษฎร์บำรุง จำนวน 21 คน อำเภอกุฉินารายณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนสำเร็จรูป จำนวน 7 หน่วยการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน-หลังเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน กับการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบที่ แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (Dependent Samples t-test) ผลการวิจัย พบว่าบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถม

¹ ครู, วิทยฐานะเชี่ยวชาญ, โรงเรียนคำโพนทองบริบูรณ์ราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เบอร์โทรศัพท์ 080-416-7321

¹ Expert level Qualification Teacher, Khamphonthong Boriboonrajbumroong School Kuchinarai District, Kalasin Province under the Kalasin Primary Educational Office Zone 3. E-mail: Maliwan_puk@hotmail.com

ศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.48/87.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.7192 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 71.92 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจของนักเรียน โดยรวมมีความพึงพอใจค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.37 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : บทเรียนสำเร็จรูป, ผญา, นิยมหลัก 12 ประการ, สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ชั้นประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to develop and study the efficiency and result index of programmed instruction by using “Phaya” to support the character of learners along 12 basic morals in learning on the topic “Buddhism” in social studies, religion and culture department of Prathom Suksa 3 both before and after practicing, the satisfaction of learners to the development of programmed instruction by using “Phaya” to support the character of learners along 12 basic morals in learning on the topic “Buddhism” in social studies, religion and culture department of Prathom Suksa 3. The sampling groups were 21 students in Kumponthong Boriboonrajbumroong, Kuchinarai District under the Office of Kalasin Primary Educational Zone 3 in the academic year 2017 by using cluster random sampling. The tools used in the research were 7 units of programmed instruction, 30 multiple choice tests of each unit and the satisfaction forms of learners to the development of programmed instruction by using “Phaya” to support the character of learners along 12 basic morals in learning on the topic “Buddhism” in social studies, religion and culture department of Prathom Suksa 3. The statistics used in data analyzing were percentage, mean, standard deviation and t-test (Department samples). The results of research found that the development and studies of the research by using “Phaya” to support the character of learners along 12 basic morals in learning on the topic “Buddhism” in social studies, religion and culture department of Prathom Suksa 3. The efficiency was 88.48/87.30 which was higher than standard criteria 80/80. The result index was 0.7192, this showed that the achievement of learning was increased. The percentage of this was 71.92. When compared the achievement after learning was significantly higher than before learning at the level of .05. The satisfaction of learners, in general, the average (\bar{X}) was 4.37 which was in the level of “much”.

Keywords: Programmed Instruction, Phaya, 12 Basic Morals, Social Studies, Religion and Culture, Prathom Suksa

บทนำ

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตได้อย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนคำโพนทองบริบูรณ์ราษฎร์บำรุง. 2552 : 9) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือและเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรมไทยที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมกลุ่มเอกลักษณ์จิตใจของชาวไทยให้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมตามแบบอย่างของพุทธศาสนิกชน ทำให้สังคมไทยมีบทบาท และอิทธิพลซึมแทรกอยู่ในชีวิตทุกส่วนของชนชาวไทย และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือมี 7 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกชนตัวอย่าง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พุทธสาวก ชาดก และพุทธศาสนิกชนตัวอย่าง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระไตรปิฎกและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 หน้าที่ชาวพุทธ และมารยาทของชาวพุทธ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การบริหารจัดการและเจริญปัญญา หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ศาสนพิธี และหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 ศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้แล้วพบว่ายังไม่มีมีความเข้าใจบทเรียนดังกล่าว ไม่สามารถตอบคำถาม กิจกรรมท้ายบท

และแบบทดสอบหลังเรียนตามหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ตามเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้คิดค้นวิธีการสร้างนวัตกรรมทางการสอนที่สร้างสรรค์ขึ้นมา โดยนำเอาวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า แต่ถูกลืมเลือน ไม่ได้มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง นักเรียนทุกคนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไม่รู้จัก ผญา (ผญา หมายถึง ปัญญา ปรัชญา ความฉลาด หรือผญา เป็นกลุ่มภาษาเดียวกัน มีความหมายคล้ายคลึงกัน ใกล้เคียงกันหรือบางครั้งใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึง ปัญญา ความรู้ ไหวพริบ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ปรารถนา) ซึ่งผญาจะเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความสร้างสรรค์ที่ไม่มีชาติใดเหมือน ผญาจึงเป็นสิ่งที่มากด้วยคุณค่า สมควรอย่างสูงยิ่งที่จะได้นำมาถ่ายทอดให้กับลูกหลาน สมควรอย่างสูงยิ่งที่จะนำผญามาบอกกล่าวเพื่อให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ร่วมสืบสาน ทั้งยังเป็นสื่อสร้างความสนใจ ทำให้การจดจำบทเรียนได้ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหตุผลที่มากไปด้วยความภาคภูมิใจนี้ จึงเป็นที่มาของนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทรงคุณค่าและมีความหมายยิ่ง เรื่องการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2556 กลุ่มโรงเรียนตำบลสามขา อำเภอ กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 96 คน จาก 5 โรงเรียน 6 ห้อง 2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กรอบคือวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยหน่วยการสุ่มแบบกลุ่มคือ โรงเรียนคำโพนทอง วิทยาลัยราษฎร์บำรุง อำเภอกุฉินารายณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เมื่อสุ่มได้โรงเรียนก็ได้ห้องเรียนและจำนวนนักเรียนตามมา คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 21 คน เรียนโดยบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้จัดทำตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1 เขียนกรอบความคิดในการเตรียมบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาความหมาย วิธีการเขียน แล้วดำเนินการทำบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้

1.2 นำบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา แก๊ไขและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 7 ท่าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประเมินบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มี 6 ด้าน ได้แก่ สาระสำคัญ ตัวชี้วัด เนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และกระบวนการวัดผลและประเมินผล และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินตรวจสอบและพิจารณาโดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท์ (Likert) (สมบัติ ท้ายเรือคำ. 2552 : 95 - 116)

โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

คะแนน 4.51-5.00 มีคุณภาพเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 3.51-4.50 มีคุณภาพเหมาะสมมาก

คะแนน 2.51-3.50 มีคุณภาพเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 1.51-2.50 มีคุณภาพเหมาะสมน้อย

คะแนน 1.00-1.50 มีคุณภาพเหมาะสมน้อยที่สุด

1.3 นำบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผลญา ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรีนนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและข้อเสนอนะจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนคำโพนทองบรืบูรณ ราชภวร์บารุง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง

1.4 นำบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผลญา ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรีนนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุง และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ให้ประเมินตามแบบประเมินที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.5 นำบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผลญา ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรีนนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจให้ คะแนนมาหาค่าเฉลี่ย โดยยึดเกณฑ์การตัดสิน ระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.50-5.00 เป็น เกณฑ์ตัดสินจึงถือว่าผ่าน

1.6 นำบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผลญา ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12

ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรีนนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับประเมินและทดลอง หาประสิทธิภาพ มาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นำมาพิมพ์เพื่อใช้จริงกับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 21 คน โรงเรียน คำโพนทองบรืบูรณ ราชภวร์บารุง ปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้วทำการรายงานผลต่อไป

2. การสร้างแบบทดสอบ แบบปรนัยชนิด เลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบทดสอบ แบบอิง เกณฑ์ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาคู่มือครู หนังสือเรีนนวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 3 สารการเรีนนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 3 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 40-51)

2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ และวิธีการวิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา จากหนังสือ การวิจัยเบื้องต้นของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 59 - 66)

2.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุด มุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ ความสามารถ ทางด้านเหตุผล กำหนด เนื้อหา แล้วสร้างแบบ ทดสอบนั้นพิจารณาตามจุดประสงค์จากบทเรีนน สำเร็จรูป โดยใช้ผลญาส่งเสริมคุณลักษณะของ ผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการ เรีนน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรีนนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 3 คุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยม หลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรีนนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางต่อไปนี้ได้จาก จำนวน 35 ข้อ ต้องการ ใช้จริง 30 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น (r_{cc}) เท่ากับ 0.81

2.4 นำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอ ต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อ ตรวจสอบ ความ สอดคล้อง ระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิง พฤติกรรม และความถูกต้องของการใช้ภาษา

2.5 นำแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ชุดเดิม เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบโดยการ ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นรายชื่อ

2.6 นำแบบทดสอบที่ผู้เชี่ยวชาญ ประเมิน แล้วมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้สูตร IOC (สมบัติ ห้ายเรือคำ. 2552 : 101) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้น วัดตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้น วัดตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้น วัดไม่ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

โดยนำผลการประเมินดัชนีความ สอดคล้อง ระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิง พฤติกรรม ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 ท่าน มาหาค่า เฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยถือว่าคุณค่าเฉลี่ย คะแนนตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เป็นข้อสอบที่มีความ เทียบตรงตามเนื้อหา ผลการประเมินค่าความ สอดคล้องระหว่างเนื้อหาของแบบทดสอบกับจุด ประสงค์การเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ปรากฏว่ามีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ทั้ง 30 ข้อ เมื่อเทียบระดับเกณฑ์คุณภาพอยู่ใน เกณฑ์ใช้ได้

2.7 นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจ สอบ พิมพ์เป็นฉบับจริง นำไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 21 คน โรงเรียนคำโพนทองบริบูรณ์ราษฎร์บำรุง (เป็นกลุ่ม เดียวกับข้อ 1.5) จากนั้นนำแบบทดสอบมาหาค่า คุณภาพ โดยให้ 1 คะแนนสำหรับข้อที่ตอบถูก และ 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิด นำแบบทดสอบมา

วิเคราะห์เป็นรายชื่อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกตาม วิธีของ เบรนแนน (Brennan) และค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของโลเวท (Lovett Method)

3. การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ

ในการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้มณูาส่ง เสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคำโพนทองบริบูรณ์ ราษฎร์บำรุง อำเภอภูจินารายณ์ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 3 ได้จัดทำลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม ของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 99-101)

3.2 ศึกษาแบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียน ของมณีรัตน์ แสนศักดิ์ (2531 : 127 - 129)

3.3 ศึกษาแบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งมีความ เหมาะสม 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจของ นักเรียนที่ผู้จัดทำสร้างขึ้นถามครอบคลุมองค์ ประกอบของบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้มณูาส่งเสริม คุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคำโพนทองบริบูรณ์ ราษฎร์บำรุง อำเภอภูจินารายณ์ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 3 โดยเน้นที่ลักษณะความรู้สึกพึงพอใจที่มีต่อบท เรียนสำเร็จรูป โดยใช้มณูาส่งเสริมคุณลักษณะของ ผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการ เรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3.5 นำแบบทดสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผลคูณสังเกตลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคำโพนทองปริบูรณ์ราษฎร์บำรุง อำเภอภูพานายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูพานายณ์ เขต 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบหาข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้

3.6 กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผลคูณสังเกตลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคำโพนทองปริบูรณ์ราษฎร์บำรุง อำเภอภูพานายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูพานายณ์ เขต 3 ดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 5.-72)

เหมาะสมมากที่สุด ระดับคะแนนเฉลี่ย

4.51 - 5.00

เหมาะสมมาก ระดับคะแนนเฉลี่ย

3.51 - 4.49

เหมาะสมปานกลาง ระดับคะแนนเฉลี่ย

2.51 - 3.49

เหมาะสมน้อย ระดับคะแนนเฉลี่ย

1.51 - 2.49

เหมาะสมน้อยที่สุด ระดับคะแนนเฉลี่ย

1.00 - 1.49

3.7 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้นักเรียนประเมินแล้วนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์การตัดสินตั้งแต่ระดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 3.50 - 5.00

การดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลดำเนินการทดลอง ดังนี้ ผู้วิจัยนำบทเรียนสำเร็จรูปโดยใช้ผลคูณสังเกตลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไปเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขออนุญาตทดลองเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการสอนด้วยตนเอง ก่อนทดลองผู้วิจัยนำแบบทดสอบก่อนเรียนทดสอบกับนักเรียน ทำแบบวัดความพึงพอใจ และตรวจเก็บคะแนนไว้ เมื่อดำเนินการสอนเสร็จแล้วผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทำแบบทดสอบหลังเรียนและทำแบบวัดความพึงพอใจ ตรวจสอบผลแล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ร้อยละ (Percentage) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 104)

$$p = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ p แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

1.2 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 105)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียน

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) มีสูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 106)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X แทน คะแนนแต่ละตัว
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม
 Σ แทน ผลรวม
 2. สถิติในการหาคุณภาพของเครื่องมือ
 2.1 การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ

2.1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence) (สมนึก ภัททิยธนี. 2544 : 166-167) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

$\sum R$ แทน ผลรวมระหว่างคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2.1.2 การคำนวณหาค่าระดับความยาก (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 84)

$$p = \frac{R}{N}$$

p แทน ระดับความยาก

R แทน จำนวนผู้ตอบถูกทั้งหมด (ซึ่งเท่ากับ Ru + Ri)

N แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

2.1.3 การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบวัดความสามารถทางด้านเหตุผล โดยใช้สูตร Brennan (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 90)

$$B = \frac{U}{n_1} - \frac{L}{n_2}$$

เมื่อ B แทน ค่าอำนาจจำแนก

U แทน จำนวนผู้สอบผ่านเกณฑ์ที่ตอบถูก

L แทน จำนวนผู้สอบ ไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตอบถูก

n_1 แทน จำนวนผู้สอบผ่านเกณฑ์

n_2 แทน จำนวนผู้สอบไม่ผ่านเกณฑ์

2.1.4 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบ โดยใช้วิธีการของ Lovett (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 96)

$$r_{cc} = 1 - \frac{k \sum X_i - \sum X_i^2}{(k-1) \sum (X_i - C)^2}$$

เมื่อ r_{cc} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

k แทน จำนวนข้อสอบ

X_i แทน คะแนนของแต่ละคน

C แทน คะแนนเกณฑ์หรือจุดตัดของแบบทดสอบ

2.1.5 หาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้มโนฯส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2 ดังนี้ (เผชิญ กิจระการ. 2544 : 46-51)

$$E_1 = \frac{\sum X}{N} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ

$\sum X$ แทน คะแนนรวมของแบบทดสอบ

หลังเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้มโนฯส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกชุดรวมกัน

A แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

$$E_2 = \frac{\sum x}{B} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพผลลัพธ์

$\sum x$ แทน คะแนนรวมของแบบทดสอบวัด

ความรู้ทางการเรียน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

2.1.6 หาดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แผนผังเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (E.I.) เชนิฎุ กิระการ. 2544 : 46-51

$$E.I. = \frac{\text{ผลรวมคะแนนทดสอบหลังฝึก} - \text{ผลรวมคะแนนทดสอบก่อนฝึก}}{(\text{คะแนนเต็ม} \times \text{จำนวนนักเรียน}) - \text{ผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนฝึกและหลังฝึก ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แผนผังเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

โดยใช้สูตร t-test (Dependent Sample) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 112)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{(n-1)}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤติ

D แทน ค่าผลต่างระหว่างคู่คะแนน

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนคู่คะแนน

สรุปผลการวิจัย

1. บทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แผนผังเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.48/87.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แผนผังเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่า

นิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.7192 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 71.92

3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้ค่า Sig. (2-tailed) .0000

4. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แผนผังเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีความพึงพอใจค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.37 อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แผนผังเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้สรุปผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. บทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แผนผังเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.48/87.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 สอดคล้องกับผลการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง เรื่อง จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า บทเรียนสำเร็จรูป มีประสิทธิภาพเท่ากับ

86.50/85.92¹ สอดคล้องผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าบทเรียนสำเร็จรูป ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าบทเรียนสำเร็จรูป มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.25/83.00² สอดคล้องกับผลศึกษาการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.27/82.51³ สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน เรื่อง อริยสัจ 4 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีประสิทธิภาพ 87.66/89.40⁴ สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ STAD ประกอบการใช้แบบฝึกทักษะ พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.83/81.55⁵ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การอ่านและการเขียนสระเปลี่ยนรูป และสระลดรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ NHT พบว่า มีประสิทธิภาพ 81.17/76.00⁶ สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าเชิงวิเคราะห์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกิจกรรมด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ NHT พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.09/84.13⁷ และ สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำยาก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มร่วมมือแบบ STAD พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.22/86.27⁸ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีแผนการจัดการเรียนรู้ยังมีกิจกรรม

ต่างๆ ที่มีคุณภาพประสิทธิภาพ ในกระบวนการเรียนรู้ ชั้นสอน นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ และมีแบบฝึกสำหรับนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การแสดงละครจากนิทานประกอบแคน การได้สวดมนต์เป็นกลุ่มในหน่วยที่ 3 พระไตรปิฎกและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การได้ช่วยกันทำสุร่งานจากบทผญาในหน่วยศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย การบันทึกข้อมูล การตอบคำถาม บทเรียนสำเร็จรูปที่มีงานศิลปะ มีภาพประกอบให้อารมณ์แก่ผู้อ่านจริง ๆ การใช้สีสันทันเหมาะสมกับเด็ก และมีเนื้อหาพระพุทธศาสนาสมบูรณ์ครบถ้วน ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้บทเรียนสำเร็จรูปโดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ผญาส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.7192 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 71.92 สอดคล้อง ผลการศึกษาค้นคว้าพัฒนาแผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะและหนังสือส่งเสริมการอ่าน หาดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า หาดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้เท่ากับ .7294 นั่นคือนักเรียนมีความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 72.94⁹

สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าความสามารถการอ่าน เชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ STAD ประกอบการใช้แบบฝึกทักษะ พบว่า แผนการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ STAD ประกอบการใช้แบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้น มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6547 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 65.47⁵ สอดคล้องกับผลการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอ่านและการเขียนสระเปลี่ยนรูป และสระลดรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ NHT พบว่า มีดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.4559 หมายความว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 45.59⁶ สอดคล้องกับผลการศึกษาผลการอ่านเชิงวิเคราะห์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกิจกรรมด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ NHT พบว่า ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผลของ แผนการจัดการเรียนรู้ การอ่านเชิงวิเคราะห์ประกอบกลุ่มร่วมมือแบบ NHT มีค่าเท่ากับ 0.6979⁷ สอดคล้องกับผล การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำยาก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มร่วมมือแบบ STAD พบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7000⁸ สอดคล้องกับผลการศึกษาความสามารถด้านการอ่านคำของ นักเรียน ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยใช้แบบฝึกประกอบวิธี โฟนิคส์ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีค่าดัชนี ประสิทธิผลเท่ากับ 0.6321 หมายความว่า นักเรียน มีความก้าวหน้าในการเรียนคิดเป็นร้อยละ 63.21¹⁰ และทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก การพัฒนาบทเรียน สำเร็จรูป โดยใช้ผลส่งเสริมคุณลักษณะของ ผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการ เรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 3 ให้ค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.7192 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นด้านผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 71.92 นั้น สืบเนื่องมา จากบทเรียนสำเร็จรูปที่มีคุณภาพ เปิดโอกาสให้ นักเรียนสามารถตอบคำถามซ้ำได้ นำกลับบ้านไป

ทำเป็นการบ้านจนเกิดความชำนาญสามารถการ จดจำที่ดี ทั้งยังมีคำถามมากกว่า 1 คำถามในหน้า เดียวทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดฝึกจำจนคำตอบด้วยความตั้งใจจดจ่อ มุ่งมั่นเพื่อจะได้ศึกษาจดจำความรู้ ได้อย่างคงทน ผญาภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน ได้สร้างสรรค์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจ บทพญา ที่มีค่าที่มีคล้องจอง เมื่อพูดผญาซ้ำย้ำทวนบ่อยครั้ง ทำให้สามารถจดจำเนื้อหาเป็นคำผญาได้เป็น อย่งดี เมื่อสามารถจดจำเนื้อหาจากบทเรียนสำเร็จ รูปและผญา ประกอบการเรียน เรื่องพระพุทธศาสนา แล้วจึงสามารถนำมาเชื่อมโยงหาคำตอบตามค่า นิยมหลัก 12 ประการ ในการทำแบบฝึกคุณลักษณะ ของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ และสามารถทำแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ได้ ถูกต้องผ่านเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี มี ประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ ผลส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยม หลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน เรื่อง พระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลัง ฝึกสูงกว่าก่อนฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ สอดคล้องกับผลการศึกษาการ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำยาก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะ ประกอบกลุ่มร่วมมือแบบ STAD พบว่า มีผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อน เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05⁸ และ สอดคล้องกับผลการศึกษาความสามารถด้านการ อ่านคำของนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางการ เรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยใช้แบบฝึก ประกอบวิธีโฟนิคส์ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีความสามารถด้านการอ่านคำหลังเรียนโดยใช้ แบบฝึกประกอบวิธีโฟนิคส์สูงกว่าก่อนเรียน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05¹⁰ สอดคล้องกับผล การพัฒนาแบบฝึกความสามารถด้านเหตุผลโดยใช้ เพลงเสริมปัญญา เรื่อง สิ่งรอบตัวเรา ธรรมชาติ

รอบตัว และสารรอบตัว สารการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนหลังฝึกสูงกว่าก่อน
 ฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05¹¹ สืบเนื่อง
 มาจาก การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้มโนฯ
 ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12
 ประการ ประกอบการเรียนรู้ สารการเรียนรู้
 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถม
 ศึกษปีที่ 3 นั้นหลังฝึกสูงกว่าก่อนฝึก อย่างมีนัย
 สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะกระบวนการ
 เรียนรู้ที่มีคุณภาพ สื่อการเรียนการสอนที่
 หลากหลาย การให้นักเรียนได้แสดงออกแสดง
 ความคิดเห็น และแบบฝึก แบบทดสอบที่เป็นข้อ
 คำถามจากแบบฝึก ข้อสอบจากแบบทดสอบท้าย
 หน่วยการเรียนรู้ เป็นลักษณะเชื่อมโยงอย่างมีเหตุ
 มีผล หรือเป็นแบบฝึก แบบทดสอบที่มีการวิเคราะห์
 ซึ่งปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นข้อสอบระดับโรงเรียน
 การแข่งขันสอบศิลปหัตถกรรมนักเรียน การสอบ
 ในระดับชาติ (NT) ข้อสอบเป็นลักษณะวิเคราะห์
 อย่างมีเหตุผลทั้งสิ้น แบบฝึกและแบบทดสอบใน
 กระบวนการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง
 พระพุทธศาสนาจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งเพราะ
 ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ได้อย่างเต็มที่
 เต็มศักยภาพนั่นเอง

4. ความพึงพอใจจากการใช้บทเรียน
 สำเร็จรูป โดยใช้มโนฯส่งเสริมคุณลักษณะของ
 ผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการ
 เรียน สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
 วัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีค่า
 เฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.37 อยู่ในระดับมาก สอดคล้อง
 กับ สอดคล้องกับผลการพัฒนาหนังสือเรียนและ
 แบบฝึกทักษะวิชาภาษาไทยประกอบการสอนแบบ
 มุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่องหมี่ใหญ่กับหมาป่า
 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า
 นักเรียนมี ความพึงพอใจต่อการเรียน ระดับมาก
 โดยสรุป¹² สอดคล้องกับผลการศึกษาผลการอ่าน
 เชิงวิเคราะห์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึก

ทักษะประกอบการจัดกิจกรรมด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ
 NHT พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ
 มาก¹³ สืบเนื่องมาจากนักเรียนมีความพึงพอใจบท
 เรียนสำเร็จรูป โดยใช้มโนฯส่งเสริมคุณลักษณะของ
 ผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการ
 เรียน สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
 วัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพราะ มีบทเรียน
 สำเร็จรูปที่เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ ในเรื่อง
 พระพุทธศาสนา มีนิทานแฝงคุณธรรมนำคติสอน
 ใจเป็นใช้ในชีวิตรประจำวันได้ มีบทมโนฯที่มี
 ความคล้องจอง ไพเราะชวนติดตามตลอดเนื้อหา
 พระพุทธศาสนา จำนวน 7 หน่วยการเรียนรู้ มีแบบฝึก
 คุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12
 ประการ ที่มีเรื่องราวเชื่อมโยงกันระหว่างเนื้อหา
 เรื่องพระพุทธศาสนา กับกิจกรรมที่ควรปฏิบัติตาม
 เนื้อหาค่านิยมหลัก 12 ประการ ซึ่งเป็นการนำ
 คุณธรรมเข้าไปแทรกในเนื้อหาได้อย่างน่าสนใจ
 และมีแบบทดสอบที่เป็นข้อสอบเชิงวิเคราะห์ เป็น
 เหตุเป็นผลกัน เพราะมีเนื้อหาข้อคำถามที่ให้โอกาส
 ได้แสดงความคิดเห็นด้วยเรื่องราว 2 เนื้อหา คือ
 พระพุทธศาสนาและค่านิยมหลักได้อย่างแนบเนียน
 เข้ากับชีวิตรประจำวันอย่างลงตัว ด้วยเหตุผลที่กล่าว
 อ่างมาข้างต้น จึงทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ
 ในงานวิจัยเรื่อง การบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้มโนฯ
 ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12
 ประการ ประกอบการเรียนรู้ สารการเรียนรู้
 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถม
 ศึกษปีที่ 3 นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสนใจ
 สนใจและสนับสนุนครูผู้สอนในการสร้างและการ
 พัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปไปใช้ในการจัดกิจกรรมการ
 เรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้และ
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และเพื่อให้นักเรียนใน

โรงเรียนทุกคนมีความสามารถทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 สำหรับครู

1.2.1 ครูจะจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป ควรให้มีความรู้ความเข้าใจ และหลักการใช้บทเรียนสำเร็จรูปก่อน แล้วจัดให้ผู้เรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติด้วยตนเองในการใช้บทเรียนสำเร็จรูป

1.2.2 ในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ครูต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานมีหลายรูปแบบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เช่น โรงเรียนใกล้เคียง กลุ่มโรงเรียนเครือข่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการส่งเสริมให้นำบทเรียนสำเร็จรูปมาใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ โดยการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป หนังสือประกอบการเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นต้น

1.2.3 ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ควรนำการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แผนส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2.4 ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ควรนำการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แผนส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบการเรียน สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หรือชั้นเรียนอื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้พบว่า นักเรียนได้ศึกษา ลงมือปฏิบัติอย่างหลากหลาย และได้สัมผัสวัฒนธรรมของคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านวรรณกรรม “ผญา” ไปพร้อมกันด้วย ทุกท่านจึงสามารถนำแนวคิดเช่นนี้ไปใช้ในงานวิจัยได้เช่นกัน

2.2 การวิจัยในครั้งนี้พบว่า ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลสัมฤทธิ์ และความพึงพอใจ ของนักเรียน เป็นไปตามเกณฑ์ หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ได้ นั้น เพราะมีนวัตกรรมที่หลากหลาย แปรเปลี่ยน ซึ่งทุกท่านที่สนใจสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้กับงานวิจัยได้

2.3 การวิจัยในครั้งนี้พบว่า สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จะสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามเกณฑ์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ครู-นักเรียนจะต้องอภิปรายร่วมกัน ใช้คำถาม-คำตอบเชิงวิเคราะห์หาเหตุผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อธิบายคำตอบ และสรุปคำตอบร่วมกัน ทำให้นักเรียนได้ทักษะการเขียนเชื่อมโยงที่มีคุณภาพอีกด้วย ซึ่งทุกท่านที่สนใจสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้กับงานวิจัยได้

2.4 การวิจัยในครั้งนี้พบว่า การให้นักเรียนนำนวัตกรรมไปฝึกทบทวนที่บ้านร่วมกับผู้ปกครอง การให้นักเรียนนำนวัตกรรมไปแสดงหน้าเสาธง แสดงร่วมกับชุมชน หรือแสดงในกิจกรรมวันสำคัญของโรงเรียน นั้นจะทำให้นักเรียนเกิดความกล้าแสดงออก การคิด การพูดแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทุกท่านที่สนใจสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้กับงานวิจัยได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนคำโพนทองบริบูรณ์ พระคุณ บิดา มารดา และบูรพาจารย์ตลอดจน ผู้มี
 ราษฎรบำรุง ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ผู้ที่มีส่วน พระคุณทุกท่าน
 เกี่ยวข้องทุกท่าน และขอมอบเป็นเครื่องบูชา

เอกสารอ้างอิง

- วิวัฒน์ บุตรสุวรรณ. (2545). การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง เรื่อง จังหวัดกาฬสินธุ์กลุ่มสร้างเสริม
 ประสิทธิภาพชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม :
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริวรรณ วรรณฤทธิ์. (2545). การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง เรื่อง แร่ง กลุ่มสร้างเสริม
 ประสิทธิภาพชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม :
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสงี่ยม แสนสุด. (2545). การสร้างบทเรียนโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา สำหรับ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อากาศรณ์ อินเสมียน. (2545). การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน เรื่อง อริยสัจ 4 กลุ่ม
 สร้างเสริมประสิทธิภาพชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.
 มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดใจ เพี้ยจันทร์. (2551). การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ STAD ประกอบการ
 ใช้แบบฝึกทักษะ. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพันธ์ ยินรัมย์. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอ่านและการเขียนสระเปลี่ยนรูปและสระ
 ลดรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกิจกรรม
 กลุ่มร่วมมือแบบ NHT. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวรรณ ศรีอวน. (2553). ผลการอ่านเชิงวิเคราะห์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการ
 จัดกิจกรรมด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ NHT. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม.
- อุทุมพร ชีวานุตร. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำยาก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มร่วมมือแบบ STAD. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม :
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมสนิท ไพศาล. (2548). การพัฒนาแผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะและหนังสือเรียนส่งเสริมการอ่าน
 เรื่องมาตราตัวสะกด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์
 กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิมล กัณฑ์. (2554). การศึกษาความสามารถด้านการอ่านคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการ
 เรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยใช้แบบฝึกประกอบวิธีโฟนิกส์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ
 กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- มลิวรรณ เขจรศาสตร์. (2556). การพัฒนาแบบฝึกความสามารถด้านเหตุผลโดยใช้เพลงเสริมปัญญา เรื่อง สิ่งรอบตัวเรา ธรรมชาติรอบตัว และสารรอบตัว สารการเรีนนวุฒิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิจัย โรงเรียนคำโพนทองบริบูรณ์ราษฎร์บำรุง : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 3.
- อรไท อานนทสกุล. (2547). การพัฒนาหนังสือเรียนและแบบฝึกทักษะประกอบการสอนภาษาไทย แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่องหมีใหญ่กับหมาป่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง

A Model of Active Learning-Based Instructional Management to Enhance Physical Education Students' Learning Management Skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang

ธารทิพย์ ข้วนนา¹, ขวัญชัย ข้วนนา², เสาวภา นีรุตติวัฒน์³

Tanthip Khuana¹, Khwanchai Khuana², Saowapaa Niruttivat³

Received: 24 June 2018

Revised : 20 August 2018

Accepted: 5 October 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง 2 หมู่เรียน จำนวน 60 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบวัดทักษะการจัดการเรียนรู้ และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง ประจำปีงบประมาณ 2560

¹ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง

² อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

³ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง

* This Research was supported by Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang, budget year 2017

¹ Lecturer, Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang

² Lecturer, Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University

³ Lecturer, Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang

ของผู้เรียน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง พบว่า สภาพบริบทการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อยู่ในระดับน้อย ในขณะที่มีความต้องการการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อยู่ในระดับมาก

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการเรียนรู้ ของผู้เรียนเท่ากับ 24.52 คิดเป็น ร้อยละ 80.54 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา การจัดการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ E_1/E_2 มีค่าเท่ากับ 82.65/80.54 และมีความพึงพอใจของนักศึกษา โดยรวมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้, รูปแบบ Active Learning, ทักษะการจัดการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this study aimed to 1) scrutinize the problems and requirements for the development of active learning-based instructional management model, 2) develop the active learning-based instructional management model enhanced for the physical education students' learning management skills, and 3) investigate the effects on the implementation of the active learning-based instructional management model enhanced for the physical education students' learning management skills. Data collection employed 60 senior physical education students out of the 2 classes majoring in physical education, at the faculty of education, institute of physical education lampang were selected by the purposive sampling technique. The research instruments drawn for this study included 1) a questionnaire related to the problems and requirements; 2) a model of active learning-based instructional management enhanced for the physical education students' learning management skills. 3) a learning achievement test; 4) an aptitude test on learning management skills, and 5) a questionnaire related to learner's satisfactions. Also, the data were statistically analyzed using mean, standard deviation, and t-test. The findings of the study were detailed as follows.

1. Students had learning management skills were rarely found, meanwhile the requirements for the physical education students' active learning-based instructional management were mostly found.

2. The development of active learning-based instructional management model taught for the physical education students' learning management skills were mostly found.

3. The implementation of the active learning-based instructional management model taught for the physical education students' learning management skills in the faculty of education, institute of physical education lampang showed that the physical education students' learning management skills with their averaged scores of 24.52 were all rated at 80.54% were higher than that of their pre-implementation. Moreover, the effectiveness of active learning-based instructional management model, with the E_1 of 82.65 and the E_2 of 80.54, were mostly found. Also, the physical education students' satisfactions towards the active learning-based instructional management model designed for their learning management skills were mostly found.

Keywords: Active learning, Instructional Management, Learning Management Skills

Rationale

Educational management in Thailand has been developed from the past to the present. Moreover, it is believed that it geared in setting national directions supported for Thai citizens' readiness in their national development and growth (Aek-oun, 1999). At present, learning management in Thai higher education is served for guidelines of learning management cited in the B.E. 2542 National Educational Act (The 2nd Modified Edition) issued in 2002. Most importantly, learning atmospheres with emphasis on the learner-centered instructional management should not only be facilitated, but learners' participation in their learning, as well as their opportunities in giving classroom feedbacks should be also enhanced. In terms of the problems of Thai educational system, ineffective learning processes were mostly found; otherwise, focused courses, teachers' direct transferring, and students' lectures were mostly found in the teachers' instructional management occurred in both primary and

tertiary education levels. Nevertheless, this was caused by the learners' no critical thinking skills, no well-planning, no relations with outsiders and environmental surroundings, no learning accessibility, as well as learners' life-long learning (Wasee, 1998).

According to the learning management of higher educational institutions, it was stated that the learners' lecture-based learning management was mostly found; moreover, the learners' non-participatory learning habits, and no idea-sharing were mostly observed. In fact, the instructor-centered learning management is mostly adopted for the learners' lectures, meanwhile the lecturers' demonstration and experiments are provided for their learners' practices taken from in-class activities and assignments. (Khuana, 2016).

In order to improve the lecturers' better instructional management, as well as to upgrade learners' learning achievements, the active learning is one of the most pedagogical approaches mostly designed for tertiary

educational institutions instead of the passive learning. In addition, it focuses on learners' participation in managing their learning management process, building learning atmospheres, improving learners' critical thinking skills, as well as cooperating with outsiders. Not only is learners' idea-sharing enhanced, but their participation in knowledge management is also supported. However, the importance of lecturers' effective learner-centered instructional management should be stipulated for learners' better understandings.

Active learning is one of the most interesting pedagogical approaches with its various techniques cited in the Office of Distance Learning, the Florida State University (2011), and Dasa (2009). Furthermore, Prince (2004), Bonwell (2003), and Manopichetwattana (2004) stated that learners' practices along with their participation, and knowledge-building were all resulted from their learning activities served for tertiary institutions. Also, this approach could be implemented for learners' participatory learning management, as well as their self-academic development (Hake, 1998; Watanapokakul, 2006).

Aforementioned, the model of active learning-based learning management to improving the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang is scrutinized in order to better their improvements for learning management skills, to be a guideline for the development of effective learning management, as well as to be implicated for the quality of new physical education-related graduates in the future.

Objectives of the Study

1) To scrutinize the problems and requirements for the development of active learning-based instructional management model designed for the physical education students' learning management skills.

2) To develop the active learning-based instructional management model enhanced for the physical education students' learning management skills.

3) To investigate the outcome of the implementation of the active learning-based instructional management model enhanced for the physical education students' learning management skills.

Scope of the Study

1. Population and Samples

Population : 90 senior physical education students majoring in Physical Education, at the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang. Samples : 60 senior physical education students out of the 2 classes majoring in Physical Education, at the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang were selected by the purposive sampling technique.

2. Contents

The active learning-based instructional management model enhanced for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang was implemented for the course "Learning Management".

3. Time of study

From October 1st, 2017 to September 30th, 2018

Research Design:

The using research and development (R&D) methods in this study.

Research Instruments:

1) A questionnaire related to the problems and requirements for the development of active learning-based instructional management model taught for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang. The reliability of 0.67

2) The active learning-based instructional management model enhanced for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang is appropriate at a high level 4.29

3) A learning achievement test obtained from the implementation of the physical education student's active learning-based instructional management to improving their learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang. The difficulty of 0.33-0.67, the discrimination power of 0.50-0.70

4) An aptitude test on learning management skills. The reliability of 0.98

5) A questionnaire related to The physical education student's satisfactions towards the implementation of active learning based instructional management to improving

their learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang The reliability of 0.92

Data Collection :

Related researches related to theoretical concepts, and research literatures were reviewed

A questionnaire related to the problems and requirements for the development of active learning-based instructional management model implemented for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang was surveyed

A focus group discussion was provided for drafting the model of active learning-based instructional management implemented for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang. By using experts Curriculum and instruction 2 person; Educational measurement and evaluation 1 person; and physical education 2 person total 5 person

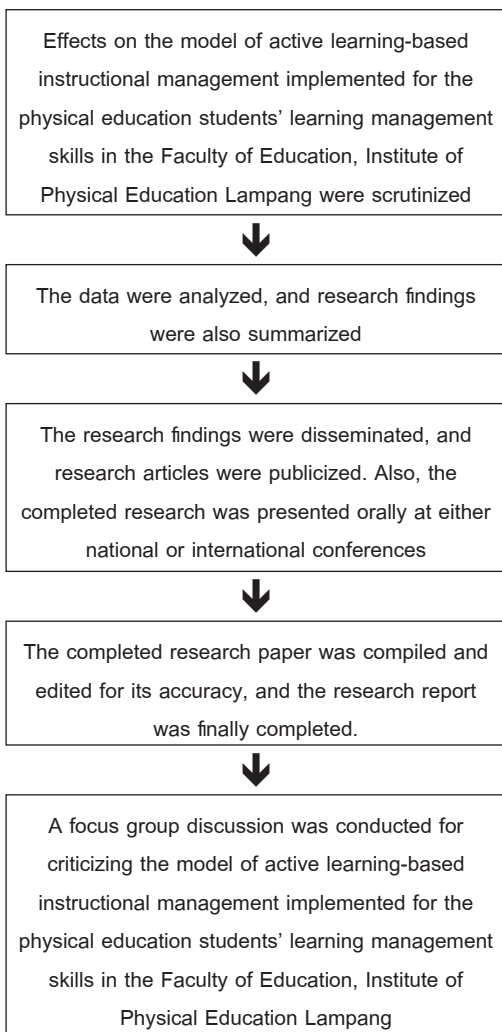

The model of active learning-based instructional management implemented for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang was redeveloped

The model of active learning-based instructional management implemented for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang was tried out

Data Analysis

1. Quantitative Data Analysis

Quantitative data included the scores of pretest and posttest obtained from the physical education students' learning achievement tests, and the data were statistically analyzed using Percentage, Mean, and Standard Deviation.

2. Qualitative Data Analysis

Qualitative data included a small group discussion checklist, and a focus group discussion checklist, which were carried out for data analysis.

Findings

1) The problems and requirements for the development of active learning-based instructional management model taught for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang were found;

Question point	Contexts		Needs	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
Subject matter / study skills	2.38	0.71	4.31	0.59
Activities / learning experiences	2.59	0.67	4.18	0.67
Current teaching and learning management	2.60	0.65	4.20	0.65
Total average	2.52	0.68	4.23	0.64

2) The development of active learning-based instructional management model, with its mean of 4.29 and its standard deviation of 0.73, taught for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang were mostly found

3) The implementation of the active learning-based instructional management model taught for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang

3.1) The physical education students' learning management skills were found;

N	Full score (30)		\bar{X}	S.D.	percent
	Highest score	Lowest score			
60	28	22	24.52	0.43	80.54

3.2) The effectiveness of active learning-based instructional management model were found;

effectiveness	Full score	\bar{X}	S.D.	Percentage of full scores
(E ₁)	3420	73.66	0.62	82.65
(E ₂)	1140	24.52	0.43	80.54

(E₁/E₂) = 82.65/80.54

3.3) The physical education students' satisfactions towards the active learning-based instructional management model designed for their learning management skills were found;

list	\bar{X}	S.D.	meaning
The learning activities	4.49	0.37	Much
The learning atmosphere	4.67	0.42	most
The Benefits	4.53	0.42	most
Total average	4.56	0.48	most

Discussion

1) According to the problems and requirements for the development of active learning-based instructional management model taught for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang revealed that the contexts of the physical education students' active

learning-based instructional management, with its mean of 2.52 and its standard deviation of 0.68, were rarely found, meanwhile the requirements for the physical education students' active learning-based instructional management, with its mean of 4.23 and its standard deviation of 0.64, were mostly found. This was because traditional pedagogical approaches were not only implemented for instructional managements in Thailand, but the concepts of active learning were not also carried out. However, the development of instructional management was mostly required in consistence with the previous study related to "A Study of Thai Children's Potentialities in Their Learning Skills" conducted by Academic Department (1999), it was stated that the purposes of this study aimed to investigate the Thai children's potentialities in their learning, critical thinking, and communicative skills served for their further study. For data collection, an aptitude test on learner's potentialities in their basic life skills served for further studies adapted by the Academic Department was conducted with 9,067 Prathomsueksa 6 students and 8,053 Mattayomsueksa 3 students. The research findings revealed that the learners' low learning skills were mostly found in their different educational level.

2) The development of active learning-based instructional management model, with its mean of 4.29 and its standard deviation of 0.73, taught for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang were mostly found. This was because

the prototypical model of instructional management was surveyed, and synthesized for surveying the contexts and requirements for instructional management and its essential learning outcomes. Thus, it directly led to teachers' effective planning management, as well as the selection of the major elements designed for the development of instructional management. Also, well-organized databases could be drafted for teachers' effective learning management.

Furthermore, guidelines for the effective instructional management model of Joyce & Weil cited in 2009, on page 9 showed that there were 5 major elements applied to the development of instructional management: 1) "Orientation to the Model" including its goal, assumption, and major concept; 2) "Syntax or Phases" referred to such a different learning activity with its pedagogical procedures was sequenced; 3) "Social System"-teacher's, and learner's roles were explained; 4) "The Principle of Reaction" referred to how to explain learners' reflections, as well as awarding, and building learning atmospheres, and 5) "Support System"-indicated the terms of condition that were needed for effective instructional management. With references to the previous study of Kit-ae (2007), she conducted her study related to the effects of implementing proactive learning activities affecting the Mattayomsueksa 6 students' chemistry learning achievements and attitudes in Pathumthani province. For data collection spent for 10 weeks, 130 Mattayomsueksa 6 students studying in Pathumwittayalai School in Pathumthani province were conducted in the 2nd semester of the 2006 academic year.

These included 50 respondents used as an experimental group were carried out with their active learning, and 53 respondents used as a controlled group were taught with their non-active learning. The research instruments drawn for this study encompassed a lesson plan on learner's proactive learning, a lesson plan on learner's non-proactive learning, a learning achievement test, and an aptitude test. The data were statistically analyzed through using Mean, Standard Deviation, and Independent T-test. The research findings revealed that those learning achievements obtained from their proactive learning, with its significant difference of 0.01, were higher than that of those obtained from their non-proactive learning, meanwhile those attitudes on the implementation of proactive learning activities, with its significant difference of 0.05, were higher than that of those with their non-proactive learning.

3. The implementation of the active learning-based instructional management model taught for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang showed that the physical education students' learning management skills with their averaged scores of 24.52 were all rated at 80.54% , were higher than that of their pre-implementation. Moreover, the effectiveness of active learning-based instructional management model, with the E_1 of 82.65 and the E_2 of 80.54, were mostly found. Also, the physical education students' satisfactions towards the active learning-based instructional management model designed for their learning management skills were mostly found. This was because

appropriate procedures were all resulted in the development of the active learning-based instructional management with references to Joyce & Weil (2009) stated that the components of instructional management model in relations to its goal, its theories and certified hypothesis, its principle and conceptualization, as well as the educational experts' results of assessing the active learning-based instructional management model were mostly found. Furthermore, pre-teaching procedures, the learners' revision on their knowledge and learning experiences, as well as the learners' question-answering and practices in their reading activities, in terms of teaching procedures, should be supported for the learners' well-preparation in their learning. On the other hands, wrap-ups, reflection papers, as well as the assessment of individual and group scores, in terms of post-teaching procedures, should be all adapted for effective instructional management and well-planned procedures for learning activities. With references to Thorndike's theory related to "Law of Practice", it was stated that learning was obtained from the connection of stimulus and responses; otherwise, repeating practices, which directly led to learners' permanent learning skills and critical thinking skills, focused on the 5 following research steps: 1) Problem identification; 2) Identification of problem-solving methods; 3) Data collection; 4) Data analysis, and 5) Summary (Kowtrakul, 1998).

In integrating the theory of constructivism with lecturers' instructional management cited in Johnson, Johnson and Holubec (1994) stated that giving role models and practices in

learning processes such as reporting, group presentation, learning evaluation, etc. must be both served for learners' self-study in cooperation with their cooperative learning. Thus, the lecturers' learning steps should be well-organized for learners' effective instructional management, which is so called "cooperative learning scripts".

With references to the study of Khunkhammuen (2010) related to the implementation of proactive physics learning model with "balancing" course designed for Mattayomsueksa Students, he stated that the purposes of this study aimed to explore the Mattayomsueksa students' learning achievements obtained from their physic learning retention compared with their proactive physic learning. For data collection, a lesson plan on proactive physic leaning management and a learning achievement test were both conducted with 74 Mattayomsueksa 3 students implemented with the pair work-based proactive learning model and using PODS-oriented discovery labs. These included 39 respondents used as an experimental group, and 35 respondents used as a controlled group. The research findings revealed that this model directly affected the learners' more interests in their learning; moreover, the learners' normalized gain of 0.39 occurred in their whole class were rated at a moderate level. On the other hands, those with their normalized gain of 0.25 occurred in their whole class were all rated at a lower level. Also, the learners' learning retention, with its significant difference of 0.5, obtained from the implementation of proactive learning was higher than that of those obtained from their learning. According to the previous study of

Ruhl et al. (1987), he conducted a study of active learning-based instructional management through using the technique of pause procedure affecting the 72 undergraduate students' learning achievements obtained from 2 lecture classes. For research methodology, all the lectures were mostly used in the 1st course, meanwhile the technique of pause procedure, which was spent for 3 times per 2 minutes (45 minutes/period), was mostly used in the 2nd class. When pausing the procedures, those students shared their notes together. Subsequently, a learning achievement test on learner's short-term memories was testified before the learners took their notes for 3 minutes. Also, a multiple choice-designed learning achievement test on learner's long-term memories with 65 questions was carried out for their learning evaluation. The research findings revealed that the undergraduate students' total scores of 108 obtained from the implementation of active learning-based short-term memories were higher than that of their lectures with their total scores of 80, meanwhile those with their total scores of 89.40 obtained from their active learning-based long-term memories were higher than that of lectures with their total scores of 80.93. with references of the previous study of Hake (1998), his comparative study of the 6,542 undergraduate students' physics learning achievements and their class attendance compared with those students obtained from the implementation of interactive engagement showed that those learning achievements and their class attendance

obtained from the implementation of active learning were higher than that of those obtained from their implementation of non-active learning.

Recommendations

Recommendations for Application

1. It was suggested that not only should the learners' patience and attempts on their learning be supported for efficient thinking processes, but the lecturers' better learning atmospheres and positive instructional management should be facilitated for decreasing their learners' stress happened during their instructional management.

2. Provisions for the enhancement of the learners' learning management skills should be encouraged; moreover, the university lecturers' academic qualifications and experiences in their specialized lectures, their well-mannered personality, as well as their abilities in effective instructional management integrated with other courses should be also served for higher educational institutions.

Recommendations for Further Study

The development of active learning-based instructional management model designed for the physical education students' learning management skills in the Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang should be implemented for the other different major students' learning skills development.

References

- Academic Department. (1997). *Thai Children's Potentialities*. Bangkok : Kurusapha Ladprao Publishing House.
- _____. (2542). *Synthesizing the Model of Thai Children's Skills Development Model*. Bangkok : Kurusapha Ladprao Publishing House.
- Chanya Dasa. (2009). "15 Techniques in Proactive Learning Management". IPST Magazine. : 36(163) : 72-76.
- Hake, R. (1998). Interactive-Engagement vs. Traditional Methods: A Six-Thousand-Student Survey of Mechanics Test Data for Introductory Physics Courses," *American Journal of Physics*, 66(1), 64-74.
- Joyce, B. and M. Weil. (2009). *Model of Teaching*. 5th ed. Englewood Cliff, NJ : Prentice-Hall.
- Johnson, D.W., and R.T. Johnson, and E.J. Holubec. 6th (1994). *Cooperative in the Classroom*. Edina, Minesota : Interaction Book Company.
- Office of Distance Learning, the Florida State University. (2011). *Instruction at FSU: A Guide to Teaching & Learning Practices*. (7th). (Online) Available <http://ctl.fsu.edu/explore/onlineresources/docs/Chptr8.pdf>.
- Pannipa Kit-ae. (2007). *Effects on the Implementation of Active Learning Activities Affecting Mattayomsueksa 6 Students' Learning Achievements and Attitudes towards Chemistry Course in Pathumthani*. (M.Ed. Thesis in Curriculum and Instruction). The Office of Graduate Studies, Chankasem Rajabhat University.
- Prawet Wasee. (1998). *Thai Education Reform : Upgrading Wisdom for Survival*. (2nd Edition). Bangkok : Sodsri-Saritwong Foundation.
- Prapai Aekuon. (1999). *Thai Education*. Bangkok : Suansunandra Rajabhat University.
- Prince, M. (2004). "Does Active Learning Work? A Review of the Research." *Journal of Engineering Education*. 93(3), 223-232.
- Ruhl, K., Hughes, C., and Schloss, P. (1987). "Using the Pause Procedure to Enhance Lecture Recall," *Teacher Education and Special Education*, 10 Winter, 14-18.
- Sarawut Khunkhammeun. (2010). *The Implementation of Proactive Physics Learning Model with "Balancing" Course Designed for Mattayomsueksa Students*. M.Sc. Thesis (Physics Education). Faculty of Science : King Mongkut's University of Technology Thonburi.
- Siriporn Manopichetwattana. (2004). *The Development of Integrated Science Learning Management Model Based on Learners' Participation in Their Active Learning : Human Bodies*". Doctor of Education, Bangkok : Srinakharinwirote Prasanmittra University.
- Surang Koewtrakul. (1998). *Educational Psychology*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Tanthip Khuana. (2016). *Course performance report*. Lampang : Faculty of Education, Institute of Physical Education Lampang.
- Watanapokakul, S. (2006). *A development of the active learning instructional model for enhanceing secondary school students' English Communicative Abilities in Large Classes*. Dissertation of Graduate School, Chulalongkorn University.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย

(Instructions for the Authors)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีนโยบายในการส่งเสริมเผยแพร่งานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 3 ประเภท คือ บทความทั่วไป บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ บทความวิชาการ และบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind หรือ Triple Blind ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการเป็นงานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาผลงานใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ
2. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New
3. **จำนวนหน้า** บทความและบทความวิจัย **ไม่ควรเกิน 12 หน้า**
4. **การส่งผลงาน online** สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ www.journal.msu.ac.th
5. หากจัดรูปแบบไม่ถูกต้อง ทางวารสารจะไม่รับพิจารณาผลงาน

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. **บทความวิจัย**
 - 1.1 **ชื่อเรื่อง (title)** ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้หน้าชื่อเรื่องภาษา

ไทยขึ้นก่อน

1.2 ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกัน ไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

1.5 บทนำ (introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีการศึกษา ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่ามาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการศึกษา (results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจน ใต้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตาราง แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 วิจารณ์และสรุปผล (discussion and conclusion) ชี้แจงว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือที่ประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูป รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

1.10 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

1.11 เอกสารอ้างอิง (references) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

2. บทความทั่วไป

2.1 ชื่อเรื่อง ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ผู้แต่ง ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- 2.3 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.4 คำสำคัญ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.5 บทนำ
- 2.6 เนื้อหา
- 2.7 บทสรุป
- 2.8 เอกสารอ้างอิง
- 3. บทวิจารณ์หนังสือ
 - 3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม
 - 3.2 ชื่อผู้วิจารณ์
 - 3.3 บทวิจารณ์

เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิง (APA Style)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ก. กรณีที่เป็นรายงานวิจัย มีรูปแบบและการเรียงลำดับดังนี้ : ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนทั้ง 6 คนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “ และคณะ” หรือ “et al”

ตัวอย่าง

อมรรัตน์ จงสวัสดิ์ตั้งสกุล, ลัดดา เหมาะะสุวรรณ. (2002). Evidenced based maillard reeaction : focusing on parenteral nutrition. *วารสารโภชนบำบัด*. 13(1) : 3-11

Vega KJ, Pina I, Krevaky B. (1996). Heart transplantation is associated is with an increase risk for pancreatobiliary diseases. *Ann Intern Med*. 124(11) : 980-3

ข. กรณีที่เป็นหนังสือ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ เหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ ก.) ยกเว้น ใช้ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ แทน ชื่อย่อวารสาร

ตัวอย่าง

วิญญู มิตรานันท์. (2538). *พยาธิกายวิภาค*. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์ . 629-78.

Ringsven MK, Bond D.(1996). *Gerontology and leadership skills for nureses*. 2nd ed. Albany (NY) : Delmar Publishers. 100-25.

ค. กรณีที่เป็นรายงานการประชุมและสัมมนา มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือ ผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ณัฐนันท์ สิ้นชัยพานิช, วราภรณ์ จรรยาประเสริฐ, ยุพิน รุ่งเวชวุฒิวินทยา, มนต์ชูลี นิติน, สาธิต พุทธิพิพัฒน์ขจร. (2542). เกสัชกรพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง. รายงานการประชุมวิชาการเกสัชกรรม ประจำปี 2542 ของเกสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย ; 24-26 มีนาคม 2542. กรุงเทพมหานคร : เกสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย. 89-105.

Kimmura J. Shibasaki H, editors. (1996). *Proceeding of 10yh International Congress of EMG and/ Clinical Neurophysiology* ; 15-16 Oct 1995; Kyoto Japan. Amsterdam: Elsevier. 80-90.

ง. กรณีเป็นวิทยานิพนธ์ มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถาบันที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา

ตัวอย่าง

อัมพร ณรงค์สันติ.(2541). *การใช้ยาเจนตั้มยซินวันละครั้งเปรียบเทียบกับวันละสองครั้งในทารกแรกเกิดไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกสัชศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kaplan SJ. (1995). *Post-hospital home health care: the elderly's access and utilization* [dissertayon]. St. Louis (MO):Washington Univ.

ตัวอย่าง

จ. กรณีที่เป็นบทความในหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับเหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ 11.1.1. ก)

ตัวอย่าง

Lee G. (1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000 admissions annually. *The Washington Post* Jun 21.5.

ฉ. กรณีที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ปี เดือน วันที่อ้างอิงถึง) เล่มที่ (ฉบับที่ : ได้มาจาก ชื่อ website

ตัวอย่าง

Morse SS. (1995). Factors in the emergence of infectious disease. *Emerg Infect Dis* [cited 1996 Jun 5] ; 1(1): Available from:URL// [www. Cdc.gov/ncidod/Eid.htm](http://www.Cdc.gov/ncidod/Eid.htm)

ใบสมัครสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โปรดกรอรายละเอียดในใบสมัคร ดังต่อไปนี้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ – นามสกุล

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์

โทรสาร E – mail

หน่วยงานสถานที่ทำงาน

ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์โทรสาร

มีประสงค์ให้ออกใบเสร็จในนาม (โปรดระบุ).....

- สมัครเป็นสมาชิกรายปี 6 ฉบับ ค่าสมาชิก 240 บาท
- สมัครเป็นสมาชิกสองปี 12 ฉบับ ค่าสมาชิก 480 บาท

ส่งจ่ายผ่านเลขที่บัญชี 983-9-26661-6 ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(เงินรายได้) สาขาท่าขอนยาง มหาสารคาม
ทั้งนี้ขอให้ส่งหลักฐานการสมัคร(ใบสมัครนี้)และสำเนาการชำระเงินได้ที่ humanmsu@gmail.com
หรือ ส่งเป็นเอกสารทางไปรษณีย์มาที่ งานวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองส่งเสริม
การวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเริญ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม 44150

